

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Maliye Anabilim Dalı

**OECD ÜLKELERİNDE MALİ YERELLEŞMENİN
BELİRLEYENLERİ**

Tuğba BERÇİNTÜRK

Doktora Tezi

Ankara, 2020

OECD ÜLKELERİNDE MALİ YERELLEŞMENİN BELİRLEYENLERİ

Tuğba BERÇİNTÜRK

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Maliye Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2020

TEŞEKKÜR

Doktora eğitimim boyunca sağladığı destek ve katkı için danışmanım Prof. Dr. Ahmet Burçin YERELİ 'ye ve katkılarından dolayı Prof. Dr. Tarkan Çavuşoğlu'na, Prof. Dr. Duran Bülbül'e, Prof. Dr. Tekin Akdemir'e ve Doç. Dr. Hale Akbulut'a teşekkür ederim.

Hayatımın tüm anlarında olduğu gibi doktora aşamasında da yanımda olan canım aileme her şey için çok teşekkür ederim.

ÖZET

BERÇİNTÜRK, Tuğba. *OECD Ülkelerinde Mali Yerelleşmenin Belirleyenleri*, Doktora Tezi, Ankara, 2020.

Kamusal mal ve hizmetlerin yerelleşmiş sunumunun ekonomik etkinlik ve sosyal refah düzeyini artıracağı düşüncesiyle birçok ülkede alt düzey yönetimlerin ekonomik fonksiyonların yerine getirilmesindeki payını artırmaya yönelik faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Çalışmada gelir, alan, nüfus, kentleşme, etnik çeşitlilik, insani gelişme, küreselleşme, kurumsal faktörler, gelir dağılımı, ekonomik istikrar ve katılımcı bütçelemenin mali yerelleşme üzerindeki etkisi OECD ülkelerinin 2000-2016 yılları arasındaki verileri ve Panel Düzeltilmiş Standart Hatalar yöntemi ile ampirik olarak incelenmektedir.

Anahtar Sözcükler

Mali yerelleşme, İnsani Gelişme, Katılımcı Bütçeleme

ABSTRACT

BERÇİNTÜRK, Tuğba. *Determinants of Fiscal Decentralization in OECD Countries*, Ph.D. Thesis, Ankara, 2020.

With the idea that decentralised delivery of public goods and services increase economic efficiency and social welfare, activities are carried out in many countries to increase the share of lower level governments in the fulfillment of economic functions. In this study, the effects of income, area, population, urbanization, ethnic fractionalization, human development, globalization, institutional factors, income distribution, economic stability and participatory budgeting on fiscal decentralization are examined empirically using the data of OECD countries between 2000-2016 and the Panel Corrected Standard Errors method.

Keywords

Fiscal Decentralisation, Human Development, Participatory Budgeting

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM :KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE	2
1.1. YERELLEŞMENİN TANIMI	2
1.2. YERELLEŞMENİN SINIFLANDIRILMASI	4
1.2.1. Politik Yerelleşme	4
1.2.2. İdari Yerelleşme	5
1.2.1.1. Yetki Genişliği.....	6
1.2.1.2. Yetki Temsili	7
1.2.1.3. Yetki Devri	8
1.2.3. Mali Yerelleşme	9
1.2.4. Piyasa Yerelleşmesi.....	10
1.3. EKONOMİK FONKSİYONLARIN İDARELER ARASI PAYLAŞIMI	11
1.3.1. Tahsis Fonksiyonunun İdareler Arası Paylaşımı.....	11

1.3.1.1. Dışsallıklar	11
1.3.1.2. Ölçek Ekonomileri	13
1.3.1.3. Kalabalıklaşma Maliyeti	14
1.3.1.4. Zevk ve Tercihler	14
1.3.1.5. Mobilite ve İdareler Arası Rekabet.....	17
1.3.1.6. Finansman	20
1.3.1.7. Kapasite Farklılıkları	21
1.3.1.8. İdari Maliyetler	22
1.3.2. İstikrar Fonksiyonunun İdareler Arası Paylaşımı.....	23
1.3.3. Dağıtım Fonksiyonunun İdareler Arası Paylaşımı	24
2. BÖLÜM :AMPIİRİK LİTERATÜR	26
2.1. MALİ YERELLEŞME	26
2.1.1. Gelir Yerelleşmesi	30
2.1.2. Harcama Yerelleşmesi.....	30
2.1.3. Diğer	31
2.2. MALİ YERELLEŞMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	32
2.2.1. Mali Yerelleşmenin Temel Belirleyenleri	33
2.2.1.1. Yüz Ölçümü, Nüfus Büyüklüğü Ve Nüfusun Coğrafi Dağılımı İle İlgili Koşullar.....	33
2.2.1.2. Gelir ve Refah Düzeyi.....	35
2.2.1.3. Kamusal Çıktılarla İlgili Zevklerdeki Çeşitliliğin Kapsamı ve Nüfus İçerisindeki Coğrafi Dağılımı	36
2.2.2. Diğer Faktörler	37
2.2.2.1. Politik - Kurumsal.....	37
2.2.2.2. Harcama-Gelirler	41
2.2.2.3. Dışa Açıklık-Entegrasyon-Küreselleşme.....	43
2.2.2.4. Makroekonomik.....	44
2.2.2.5. Tarihi-Kültürel	44
2.2.2.6. Doğal Kaynaklar	45
2.3. SONUÇLAR	46

2.3.1. Mali Yerelleşmenin Temel Belirleyenleri ile İlgili Sonuçlar	46
2.3.1.1. Yüz Ölçümü, Nüfus Büyüklüğü Ve Nüfusun Coğrafi Dağılımı İle İlgili Koşullar.....	46
2.3.1.2. Gelir ve Refah Düzeyi	49
2.3.1.3. Kamusal Çıktılarla İlgili Zevklerdeki Çeşitliliğin Kapsamı ve Nüfus İçerisindeki Coğrafi Dağılımı	52
2.3.2. Diğer Faktörler	53
2.3.2.1. Politik – Kurumsal	53
2.3.2.2. Harcama-Gelirler	56
2.3.2.3. Dışa Açıklık-Entegrasyon-Küreselleşme.....	58
2.3.2.4. Makroekonomik.....	58
2.3.2.5. Tarihi-Kültürel	61
2.3.2.6. Doğal Kaynaklar	61
3. BÖLÜM :UYGULAMA -MALİ YERELLEŞMENİN BELİRLEYENLERİ.....	63
3.1. DEĞİŞKEN VE VERİLER	63
3.1.1. Mali Yerelleşme	63
3.1.2. Ülke Büyüklüğü	65
3.1.3. Ekonomik Büyüme ve Gelişmişlik Düzeyi	67
3.1.4. Kentleşme	69
3.1.5. Zevk Ve Tercihler	71
3.1.6. Küreselleşme	73
3.1.7. Kurumsal Faktörler.....	78
3.1.8. İstikrar	80
3.1.9. Gelir Dağılımı.....	81
3.1.10. Katılımcı Bütçeleme.....	81
3.2. ANALİZ	82
3.2.1. Yöntem	85
3.2.2. Model.....	87
3.2.3. Sonuçlar ve Değerlendirme	88
3.2.3.1. Sonuçlar	88

3.2.3.1.1. Eyalet Harcama ve Gelir Yerelleşmesi ile İlgili Sonuçlar	89
3.2.3.1.2. Yerel Yönetim Harcama ve Gelir Yerelleşmesi ile İlgili Sonuçlar.....	90
3.2.3.1.3. Katılımcı Bütçeleme nin Dâhil Edildiği Tahmin Sonuçları.....	91
3.2.3.2. Değerlendirme	92
SONUÇ	96
KAYNAKÇA	98
EK 1	108
EK 2. ORJİNALLİK RAPORU	113
EK 3. ETİK KURUL/KOMİSYON MUAFİYET FORMU	117

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
EFE	Etnik Farklılaşma Endeksi
FGLS	Feasible Generalized Least Squares (Uygulanabilir Genelleştirilmiş En Küçük Kareler)
GFS	The Government Finance Statistics (Devlet Maliyesi İstatistikleri)
GMM	The Generalized Method Of Moments (Genelleştirilmiş Momentler Metodu)
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
HI	Herfindahl Index
IMF	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
İGE	İnsani Gelişme Endeksi
KBI	Katılımcı Bütçeleme Gösterge Değişkeni
KOF	Konjunkturforschungsstelle (İsviçre Ekonomi Enstitüsü)
KOFecGI	KOF Economic Globalisation Index (KOF Ekonomik Küreselleşme Endeksi)
KOFGI	KOF Globalisation Index (KOF Küreselleşme Endeksi)
KOFPoGI	KOF Political Globalisation Index (KOF Politik Küreselleşme Endeksi)
KOFSoGI	KOF Social Globalisation Index (KOF Sosyal Küreselleşme Endeksi)
LSDVC	Bias-Corrected Least Squares Dummy Variable (Sapma Düzeltmeli En Küçük Kareler Kukla Değişken)
MYEG	Eyalet Gelirleri İle Hesaplanan Mali Yerelleşme
MYEH	Eyalet Harcamaları İle Hesaplanan Mali Yerelleşme
MYYG	Yerel Yönetim Gelirleri İle Hesaplanan Mali Yerelleşme
MYYH	Yerel Yönetim Harcamaları İle Hesaplanan Mali Yerelleşme
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
PCSE	Panel-Corrected Standard Error (Panel Düzeltilmiş Standart Hatalar)
SEKK	Sıradan En Küçük Kareler
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
UNDP	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
VIF	The Variance Inflation Factor (Varyans Enflasyon Faktörü)
WGI	Worldwide Governance Indicators (Dünya Çapında Yönetişim Göstergeleri)

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Mali Yerelleşmeyi Etkileyen Faktörlerle İlgili Çalışmalar	27
Tablo 2: Eyalet Düzeyinde Harcama Yerelleşmesinin Gelişimi	83
Tablo 3: Eyalet Düzeyinde Gelir Yerelleşmesinin Gelişimi	84
Tablo 4: Yerel Düzeyde Harcama Yerelleşmesinin Gelişimi	84
Tablo 5: Yerel Düzeyde Gelir Yerelleşmesinin Gelişimi	85
Tablo 6: Özet İstatistikler	89
Tablo 7: Tahmin Sonuçları	89
Tablo 8: Özet İstatistikler	90
Tablo 9: Tahmin Sonuçları	90
Tablo 10: Özet İstatistikler	91
Tablo 11: Tahmin Sonuçları	92
Tablo 14: Ülkeler.....	108
Tablo 15: Çoklu Doğrusal Bağlantı için VIF Testi	109
Tablo 16: Heteroskedastinin Varlığının Sınanması İçin White Testi Sonuçları	109
Tablo 17: Otokorelasyonun Varlığının Bhargava, Franzini Ve Narendranathan'ın Durbin-Watson Ve Baltagi-Wu'nun Yerel En İyi Değişmez Testleri İle Sınanması.....	109
Tablo 18: Ayrıntılı Tahmin Sonuçları.....	110

GİRİŞ

Kamusal işlevler yerine getirilirken sorumluluklar merkezi yönetim ile alt düzey yönetim birimleri, sivil toplum kuruluşları, özel sektör kuruluşları gibi başka bazı aktörlerle de paylaşılmaktadır. Yerelleşme olarak ifade edilebilecek bu paylaşım üzerinde ülkelerin coğrafi, tarihi, politik özellikleri gibi pek çok özelliğinin yanı sıra ekonomik faktörler de etkili olmaktadır. Son dönemlerde kalkınma konusunda merkezden gerçekleştirilen faaliyetlerin yetersiz kalması, toplumun tüm kesimlerine ulaşılamaması ve yerelleşmeden beklenen başka bazı faydalar nedeniyle yerelleşme hem ülkelerin kendi reform süreçlerinde yer almakta hem de uluslararası kuruluşlar tarafından gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere önerilmekte ve bu konuda destek sağlanmaktadır. Alt düzey yönetimlerin sorumluluklarının artması bu birimlerin kaynak ihtiyacındaki artışı da beraberinde getirmektedir. Gelir ve harcama gücünün alt düzey yönetim birimlerine devri olarak tanımlanabilecek mali yerelleşme bu noktada önem kazanmaktadır. Mali yerelleşme birçok ülkede mali reformların önemli bir unsuru olmaya başlamıştır. Ancak bazı ülkelerde bu reform hareketleri tam olarak başarılı olamamakta ve yerelleşmeden beklenen faydalara ulaşılamamaktadır.

Tezde orta ve üst gelir kuşağında yer alan, görece daha çok gelişmiş ve mali yerelleşme konusunda daha başarılı oldukları düşünülen Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkelerinde mali yerelleşme üzerinde belirleyici olduğu varsayılan faktörlerin mali yerelleşme ile ilişkisi incelenerek, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde mali yerelleşme ile ilgili reform hareketlerinin başarılı olabilmesi için öncelikli olarak izlenmesi gereken politikalar üzerinde durulacaktır.

Bu amaçla birinci bölümde yerelleşmenin tanımı, türleri, mali yerelleşme ve kamusal fonksiyonların yönetim düzeyleri arasında nasıl paylaşılması gerektiği ile ilgili teorik görüşlere yer verilmektedir. İkinci bölümde mali yerelleşmeyi etkileyen faktörlerle ilgili daha önce yapılan ampirik çalışmalar ve üçüncü bölümde de OECD ülkelerinde mali yerelleşme üzerinde etkili olan faktörlerin mali yerelleşme ile ilişkisinin incelendiği ampirik analiz yer almaktadır.

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

1.1. YERELLEŞMENİN TANIMI

Yerelleşme, geniş ve dar anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanabilir. Geniş anlamda yerelleşmenin, merkezi yönetimden alt düzey yönetimlere, bölgesel yönetimlere, sivil toplum örgütlerine, özel sektör kuruluşları gibi birimlere, bu birimlerin türü ve statüsüne bakılmaksızın yapılan otorite transferi olduğu söylenebilir. Dar anlamda ise merkezi yönetimden yalnızca alt düzey yönetim birimlerine özellikle de yerel yönetimlere yapılan güç ve otorite transferi yerelleşme olarak nitelendirilebilir. Alt düzey yönetim birimleri ifadesi ile devlet yapılanması içerisinde yer alan merkezi yönetim dışındaki eyaletler, bölgesel yönetimler, yerel yönetimler gibi yönetim birimleri kastedilmektedir.

En geniş anlamıyla yerelleşme, planlama, karar alma ve kamu fonksiyonlarının yönetimi konusunda yasal ve politik otoritenin merkezî yönetim ve onun birimlerinden bu birimlerin saha örgütlerine, alt yönetim birimlerine, yarı özerk kamu kuruluşlarına, bölgesel otoritelere ya da bölgesel kalkınma otoritelere; fonksiyonel otoritelere, otonom yerel yönetimlere ya da sivil toplum kuruluşlarına devri ya da bunların bu konuda yetkilendirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Rondinelli A. D., 1981). Rondinelli (1999) yerelleşmeyi otoritenin ve kamu fonksiyonların sorumluluğunun merkezi yönetimden bağımlı ya da yarı bağımsız yönetim kurumlarına ya da özel sektöre aktarılması olarak ifade etmektedir.

Bununla birlikte yerelleşme daha dar kapsamda merkezi yönetimin sahip olduğu sorumluluklarla ilgili güç ve yetkinin alt düzey yönetim birimleri ile paylaşılması olarak tanımlanmaktadır. Faguet ve Sanchez (2008) yerelleşmeyi merkezi yönetim tarafından (örneğin ulusal hükümet) belirli fonksiyonların, bunların gerektirdiği tüm idari, politik ve ekonomik niteliklerle birlikte, merkezden bağımsız, coğrafi ve fonksiyonel alanları yasal olarak belirlenmiş demokratik yerel (örneğin belediye) yönetimlere devredilmesi olarak tanımlamaktadır. Boadway ve Dougherty (2018) yerelleşme ile özellikle yasal olarak

federal hükümet tarafından düzenlenen eyaletlerin yönettiği ya da tasarladığı programları da içeren yasal sorumluluklardan oluşan sorumlulukların eyaletlere ve yerel yönetimlere devrinin kastedildiğini belirtmektedir.

Yılmaz ve Ökmen (2004) yerelleşmenin merkezi yönetimin sahip olduğu yetki ve kaynakların yerele devredilmesi sistemi olduğunu ve bu sistemde kamusal mal ve hizmetlerin sunumu, kaynakların toplanması ve genel anlamda bütün idari işlerin merkezi örgütün yanı sıra çeşitli düzeylerdeki kamu örgütleriyle birlikte yerine getirildiğini ifade etmektedir.

Eryılmaz (2009) yerelleşme tanımını klasik ve modern anlamda ikili bir ayrıma tabi tutmaktadır. Klasik ayrımında yerelleşmenin merkezi yönetimden yerel yönetimlere yapılan yetki, görev ve kaynak aktarımı; modern ayrımında ise merkezi yönetimin elindeki planlama, karar alma ve kamu gelirlerinin toplanması gibi idari yetkilerin bir kısmının taşra kuruluşlarına, mahalli idarelere, federe birimlere, yarı özerk kamu kurumlarına, meslek kuruluşlarına ve idarenin dışındaki gönüllü örgütlere (dernek ve vakıf gibi) aktarılması olduğunu belirtmektedir.

Yerelleşme, yetki ve sorumlulukların merkezi yönetimden taşra birimlerine devredilmesidir. Yerelleşme ile yetkiler yönetimin üst düzeylerinden alt düzeydeki bağlı birimlere; kamusal işlemlere ilişkin yetki ve sorumluluklar merkezi yönetimden merkezi yönetime bağlı yarı özerk yönetim kuruluşlarına, sivil toplum örgütlerine ya da özel sektöre aktarılmaktadır (Bülbül, 2013).

Yerelleşmenin bir başka tanımına göre yerelleşme çoğu zaman toplum ve ekonomi üzerindeki toplam yönetim otoritesinin sabit olduğu düşüncesi ile otoritenin merkezi yönetimden uzaklaşması ve yerel yönetimlere doğru kayması olarak görülmektedir (Rodden, 2004). Bir diğer tanımda ise yerelleşme, devletin alt düzey kamu görevlilerinin politika yetkilerinin ulusal düzeydeki kamu görevlilerine göre artması biçiminde ifade edilmektedir (Eaton, 2001).

Görüldüğü üzere yerelleşmenin anlamı ile ilgili farklı tanımlamalar bulunmakla birlikte tanımlamaların tamamı yerelleşmenin güç ve kaynakların merkezi yönetimden uzaklaşmasını içerdiği noktasında birleşmektedir (Schneider, 2003). Buna göre yerelleşme, kamusal işlevlerin yerine getirilmesinde sorumluluk ve yetkinin merkezi yönetim ile geniş anlamda kamusal ya da özel nitelikli kuruluşlarla dar anlamda ise alt düzey yönetim birimleri ile paylaşılması olarak ifade edilebilir.

1.2. YERELLEŞMENİN SINIFLANDIRILMASI

Yerelleşme siyasi, idari, mali yerelleşme ve piyasa yerelleşmesi olarak sınıflandırılabilir.

1.2.1. Politik Yerelleşme

Politik yerelleşme merkezi yönetimin, merkezi olmayan yönetim kurumlarının temsil gibi yönetimin politik fonksiyonlarını üstlenmelerine izin verme derecesini ifade eder (Schneider, 2003). Politik yerelleşme vatandaşlara ve onların seçilmiş temsilcilerine kamusal karar almada daha fazla güç verilmesini amaçlamaktadır. Bu çoğunlukla, çoğulcu politikalarla ve temsilci yönetimle ilgilidir; fakat ayrıca vatandaşlara ve onların temsilcilerine politikaların belirlenmesinde ve uygulanmasında daha fazla söz hakkı vererek demokratikleşmeyi de destekleyebilir. Politik yerelleşmenin savunucuları tarafından daha çok katılımla verilen kararların toplumdaki farklı ilgi alanlarına ulusal politik otoriteler tarafından verilenlere göre daha uygun olacağı ve bu alanlarda daha fazla bilgi sahibi olunmasını sağlayacağı varsayılmaktadır. Kavram, yerel seçim bölgelerinden temsilcilerin seçilmesinin, vatandaşların siyasi temsilcilerini daha iyi tanımasına ve seçilmiş yetkililerin seçmenlerinin ihtiyaçlarını ve isteklerini daha iyi bilmelerine olanak sağladığını ifade etmektedir (Rondinelli, 1999).

Politik yerelleşme alt düzey yönetimlerin temsili için yeni alanlar açmak ya da var olan pasif ya da etkisiz alanları aktifleştirmek üzere tasarlanmış seçim reformlarını ve anayasal düzenlemeleri içerir. Politik yerelleşme politikaları politik otoritenin ya da seçim kapasitelerinin alt düzey aktörlere devri için tasarlanmaktadır. Önceki anayasal süreçte atanmış olan belediye başkanları ve valilerin popüler seçimleri, alt düzey yasama

meclislerinin oluşturulması ya da alt düzey yönetimlerin politik özerkliğini güçlendirmek için yapılan anayasal reformlar bu tür reformlara örnek verilebilir (Falleti, 2005). Politik yerelleşme anayasal veya yasal reformlarla birlikte çoğunlukla çoğulcu politik partilerin geliştirilmesini, yasama organlarının güçlendirilmesini, yerel politik birimlerin oluşturulmasını ve etkili çıkar gruplarının desteklenmesini de gerektirebilmektedir (Rondinelli, 1999).

Alt düzey yönetimlerin daha üst düzeylerin reddine konu olmayan belirli politik kararları alma hakkına sahip oldukları ve alt düzey yetkililerin daha yüksek düzeydeki yetkililer yerine yerel vatandaşlar tarafından seçildiği bir sistem politik olarak daha fazla yerelleşmiştir (Cai & Treisman, 2006).

1.2.2. İdari Yerelleşme

İdari yerelleşme kamu hizmetlerinin sağlanmasında otorite, sorumluluk ve finansal kaynakların yönetimin farklı düzeyleri arasında yeniden dağıtımı ile ilgilenmektedir. İdari yerelleşme ile belirli kamu fonksiyonlarının planlama, finansman ve yönetimi ile ilgili sorumluluk merkezi yönetim ve onun birimlerinden idari kurumların saha birimlerine, bağlı birimlere ya da yönetim düzeylerine, yarı otonom kamu otoritelerine ya da şirketlere ya da bölgesel, bölgeler arası ya da fonksiyonel otoritelere transfer edilmektedir (Rondinelli, 1999). İdari yerelleşme merkezi olmayan yönetim kuruluşlarının merkezi otoriteye kıyasla ne kadar otonomiye sahip olduklarını ifade etmektedir (Schneider, 2003).

İdari yerelleşme eğitim, sağlık, sosyal refah ya da konut gibi sosyal hizmetlerin sunum ve idaresinin alt düzey yönetimlere transferinden oluşan politikalar setini içerir. İdari yerelleşme bu politikalar üzerindeki karar alma otoritesinin devrini de içerebilir ancak bu gerekli bir koşul değildir (Falleti, 2005).

İdari yerelleşme, siyasi kurumların, bir kere belirlendikten sonra, politika kararlarını mali ve düzenleyici faaliyetler yoluyla dağıtıcı sonuçlara nasıl dönüştürdüğü ile ilgilidir. Gücün merkezi yönetimden devri için politik karar, örneğin, yalnızca alt düzey

yönetimler bu sorumluluğu yönetmek için mali, politik ve idari kapasiteye sahip olduklarında gerçek güce dönüştürülebilir (Litvack, Ahmad, & Bird, 1998).

İdari yerleşme ulusal otoritelerin alt düzey birimlerine belirli politika kararlarını üst düzey otoritelerin gözetimi ve olası vetosuna konu olacak biçimde almalarına izin verdiklerinde ortaya çıkmaktadır (Cai & Treisman, 2006).

İdari yerleşme de yetki genişliği, yetki temsili ve yetki devri olmak üzere üçe ayrılabilir.¹

1.2.1.1. Yetki Genişliği

Yetki genişliği merkezi yönetimin ülke genelinde alınan kararların tamamını merkezi olarak uygulaması halinde karşılaştığı zorlukları gidermeyi amaçlamaktadır. Yetki genişliği ile yetkilerin bir kısmı yönetimin alt düzeyindeki organlara, bir kısmı da merkez tarafından atanan memurlara devredilmektedir. Bu memurlar geniş yetkilerle donatılmakta ve kararları merkez adına alıp uygulamaktadırlar (Bülbül, 2018).

Yetki genişliği merkezi kuruluşlardan merkezden uzakta bulunan bir örgüte, belli işlevleri yerine getirmelerinde yeterli olacak düzeyde yetkinin, onlar adına kullanılmak üzere devredilmesini ifade etmektedir. Merkezi kuruluşların bazı faaliyetlerini taşrada kurdukları örgütler eliyle yürütmeleri yetki genişliğine dayanan bir uygulamadır. Birçok merkezi kuruluşun bölge örgütleri de bu tür bir örgütlenmenin ürünüdür (Keleş & Yavuz, 1983).

Yetki genişliğinin en aşırı halinde iş yükü merkezi yönetim merkezinden başkent dışındaki birimlerde yer alan personele aktarılmakta ve personele bu fonksiyonların nasıl yerine getirileceği kararı konusunda bir otorite verilmeyebilmektedir (Randinelli A. D., 1981). Burada karar alma otoritesi, finansal ve idari sorumluluklar merkezi yönetim

---

¹ Bazı kaynaklarda yerleşme yetki genişliği, yetki temsili ve yetki devri olarak da sınıflandırılmaktadır, bkz. Litvack, Ahmad, & Bird, 1998; Martinez-Vazquez & Timofeev, 2009.

örgütü içerisinde farklı düzeyler arasında yeniden dağıtılmaktadır (Rondinelli, 1999). Yetki genişliği merkezden yönetim sistemine esneklik kazandırmak amacıyla hiyerarşik olarak merkeze bağlı diğer merkez ve taşra birimlerine yönetim sürecine katılma imkânı vermek üzere oluşturulmuştur (Bülbül, 2013). Merkez tarafından oluşturulan birimler belli ölçüde özerkliğe sahip olmakta ve faaliyetlerini merkez adına yerine getirmektedirler. Bu birimlerin hiyerarşik üstlerine karşı hesap verme sorumlulukları bulunmaktadır.

Yetki genişliği ile merkezi hükümetin sorumlulukları bölgesel şubelere veya yerel idari birimlere aktarılmaktadır (Bird & Vaillancourt, 1998). Yetki genişliğinde merkezi yönetimin yerel saha ofisleri basitçe hizmet sunumunda etkinliğin ve verimliliğin iyileştirilmesi için kullanılmaktadır (Litvack, Ahmad, & Bird, 1998).

1.2.1.2. Yetki Temsili

Yetki temsili ile belirli fonksiyonlarla ilgili karar alma ve yönetim otoritesi merkezi yönetim bakanlıklarının sadece dolaylı kontrolü altında olan kamu kuruluşları, bölgesel planlama ve bölgesel kalkınma otoriteleri, çok amaçlı ve tek amaçlı otoriteler ve proje uygulama birimleri gibi kuruluşlara aktarılmaktadır. Bu kuruluşlar sorumluluklarını yerine getirirken çoğu zaman belli ölçüde bağımsız bir otoriteye sahip olmakta ve normal yönetim yapısı içerisinde yer almayabilmektedir. Yetki temsili, belirli faaliyetler –ya da belirli bölgesel sınırlarda çeşitli faaliyetler- ile ilgili kararların uygulanması ve planlanmasında bu faaliyetleri teknik ve idari olarak gerçekleştirme yeteneğine sahip bir kuruluş için daha geniş bir otoritenin oluşturulmasını ya da otoritenin bu kuruluşta transferini gerektirir (Rondinelli A. D., 1981). Bu kuruluşlar karar almada önemli ölçüde takdir yetkisine sahip olmaktadır (Rondinelli, 1999).

Yetki temsilinde merkezi yönetim karar alma ve kamu işlevlerinin idaresi ile ilgili sorumlulukları tamamıyla merkezi yönetim tarafından kontrol edilmeyen ancak sonuçta ona karşı sorumlu olan yerel yönetimlere ya da yarı özerk kuruluşlara transfer etmektedir (Litvack, Ahmad, & Bird, 1998). Yerel yönetimler merkezi yönetimin bir aracısı/temsalcisi gibi hareket etmekte, bazı işlevleri onun adına gerçekleştirmektedir

(Bird & Vaillancourt, 1998). Burada yerel olarak seçilmiş yönetim organları, çoğunlukla hizmet çıktıkları ile ilgili olarak üst düzey yönetimlerin katı düzenlemelerine tabi olan yeni sorumluluklar üstlenmektedir (Martinez-Vazquez & Timofeev, 2009).

1.2.1.3. Yetki Devri

Yetki devri kaynakların ve gücün, genellikle görevlerin, yönetimin üst düzeylerinden büyük ölçüde ya da tamamen bağımsız ve bir şekilde ve bir dereceye kadar demokratik olan alt düzey otoritelere aktarılmasıdır (Manor, 1999). Yetki devri sürecinde yerel olarak seçilmiş yönetim organlarının kendi sorumluluk alanlarında tam özerkliği tesis edilmektedir (Martinez-Vazquez & Timofeev, 2009). Yetki devrinde sadece uygulamanın değil gerçekleştirilecek faaliyetlerle ilgili karar alma otoritesinin de yerel yönetimlerin elinde olduğu bir durum ifade edilmektedir (Bird & Vaillancourt, 1998).

Rondinelli (1981) yetki devrinin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır; birincisi yetki devri yerel yönetimlere otorite ve bağımsızlık verilmesini gerektirmektedir ve bu yönetimler açıkça merkezi otoritelerin doğrudan kontrolünün olmadığı ya da az kontrolünün olduğu ayrı bir düzey olarak kabul edilmektedir. İkincisi, yerel birimler, üzerinde otorite uygulayacakları ve kamu fonksiyonlarını gerçekleştirecekleri açık ve yasal olarak tanınmış coğrafi sınırlara sahip olmalıdır. Üçüncüsü, yerel yönetimlere belirli fonksiyonların yerine getirilmesinde yeterli kaynakların sağlanması için tüzel kişilik verilmelidir. Dördüncüsü, “yerel yönetimlerin vatandaşların onları kendi ihtiyaçlarını karşılayan hizmetlerin sunumunu sağlayan organizasyonlar olarak ve üzerinde biraz etkiye sahip oldukları idari birimler olarak kabul etmeleri anlamında kurum olarak geliştirilmesi” ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Son olarak, yetki devri merkezi ve yerel yönetim arasındaki iki taraflı, karşılıklı yarar sağlayan ve koordine ilişkilerin bir düzenlemesidir; yerel yönetim, parçası olduğu yönetim sistemindeki diğer birimlerle karşılıklı olarak etkileşime girme kabiliyetine sahiptir.

Yetki devrinde merkezi yönetim karar alma, finans ve yönetim otoritesini özerk yerel yönetim birimlerine aktarmaktadır. Yetki devri ile hizmetlerin sorumluluğu kendi başkanlarını ve meclislerini seçen, kendi gelirlerini toplayan ve yatırım kararları almak

için bağımsız otoriteye sahip olan belediyelere transfer edilmektedir (Litvack, Ahmad, & Bird, 1998).

1.2.3. Mali Yerelleşme

Kamu hizmetlerinin merkezi yönetim ile alt düzey yönetimler arasında paylaşılması bu kamu idareleri arasında sıkı mali ilişkilerin oluşmasını sağlamıştır. Alt düzey yönetimlere toplumsal hayatın zorunlu kıldığı ortak ihtiyaçların karşılanması ile ilgili görevlerle birlikte bu görevler sonucu oluşacak yükleri karşılayacak araçların da temin edilmesi gerekmektedir. Başka bir ifade ile kamu hizmetleri ile birlikte kamu kaynaklarının da merkezi yönetim ile alt düzey yönetimler arasında paylaşılması gerekir (Bülbül, 2000).

Finansal sorumluluk yerelleşmenin temel ögesidir. Yerel yönetimler ve özel organizasyonlar yerleşmiş fonksiyonları etkin olarak yerine getirmek için yerel olarak toplanan ya da merkezi yönetimden transfer yoluyla elde edilen yeterli düzeyde gelire ve harcama kararlarını alma konusunda otoriteye ihtiyaç duymaktadır (Rondinelli, 1999). Mali yerelleşme kamu hizmetlerinin sunumunda harcama ve gelir üzerindeki yetkinin alt düzey yönetimlere devri ve alt düzey yönetimlerin bu konuda yasal kriterler çerçevesinde sahip oldukları bağımsız karar alma gücü olarak tanımlanabilir (Enikolopov & Zhuravskaya, 2007; Schneider, 2003; Thießen, 2000; Bodman, Ford, Gole, & Hodge, 2009; Sağbaş & Bağdigen, 2003).

Kavramsal olarak mali yerelleşme iki geniş kategoriye ayrılabilir; birincisi alt düzey yönetimlerin mali özerkliği ve ikincisi alt düzey yönetimlerin mali önemi. Mali özerklik gereği, alt düzey yönetimler gelir ve harcama kalemlerine göre kendi bütçelerini kendi karar organları ile hazırlamakta, onaylamakta ve uygulamaktadırlar (Yereli & Ünal, 2014). Bu bakımdan alt düzey yönetimlerin mali özerkliği esas olarak idareler arası mali transferler, alt düzey borçlanma ve kamu mal ve hizmetlerinin sunumundaki sorumlulukların tahsisi gibi ek araçları da içerecek biçimde vergilendirme gücünün tahsisi ile ilgilenirken mali güç tüm idari harcamaların düzeyine göre alt düzey yönetimlerin harcama sorumluluğunun boyutu ile doğrudan bağlantılıdır (Aristovnik, 2012).

Mali yerelleşme ile daha yüksek düzeydeki yönetimler tarafından daha alt düzeydeki yönetimlere bütçe ve finansal kararları etkileme gücü verilmektedir. Bu güç, sadece üstlerine karşı sorumlu olan yetki genişliğine sahip bürokratlara ya da seçilmemiş, üsttekiler tarafından atanmışlara geçebilir (Manor, 1999).

Mali yerelleşme alt düzey yönetimlerin gelirlerini ya da mali özerkliklerini artırmak için tasarlanmış politikalar setini ifade etmektedir. Mali yerelleşme politikaları merkezi yönetimden yapılan transferlerde bir artış, yeni alt düzey vergilerin oluşturulması ya da daha öncesinde ulusal olan otoritenin delegasyonu gibi farklı kurumsal biçimlerde gerçekleştirilebilir (Falleti, 2005).

Yönetim düzeyleri arasındaki mali ilişkilerin tasarımı, vatandaşların kamusal karar almaya referandumlar ya da yerel seçimler yoluyla doğrudan ya da dolaylı katılımının genişletilmesi olan politik yerelleşmeden ayrılmalıdır. Yerelleşmenin bu formu gerçek mali sorumlulukların aktarılmasını zorunlu kılmaz. Yine yönetim işlevlerinin özel sektöre (özelleştirme ya da sözleşme yoluyla) ya da son zamanlarda kâr amacı olmayan kuruluşlara aktarılması da kapsamlı mali yerelleşmenin ayrı bir biçimi olarak yorumlanabilir (Stegarescu, 2005).

Merkezi yönetimlerin, bölgesel parlamentolar kurulması ya da belediye yetkilileri için doğrudan seçimler yapılması yoluyla yerel yönetimlerin anayasal sorumluluklarını artırarak resmi otoriteyi yerelleştirmeleri, alt düzey yönetimlere gelir ve harcamalar konusunda bir yetki verilerek desteklenmedikçe görünüşte yerelleşme olarak kalacaktır (Rodden, 2000).

1.2.4. Piyasa Yerelleşmesi

Bir yönetim açısından yerelleşmenin en eksiksiz biçimi özelleştirme² ve deregülasyondur. Özelleştirme ve deregülasyon ile yönetimler işlevlerin sorumluluğunu kamudan özel

---

² Manor (1999) genellikle güç ve kaynakların büyük bir güç merkezi olan merkezi yönetimden başka bir güç merkezine-özel sektöre- aktarılması biçiminde gerçekleştiği için, özelleştirmeyi yerelleşme türlerinin dışında tuttuğunu ifade etmektedir.

sektöre aktarırlar; esasen veya yalnızca kendi sorumluluklarında olan işlevlerin işletmeler, topluluk grupları, kooperatifler, özel gönüllü dernekler ve diğer sivil toplum örgütleri tarafından yürütülmesine izin verirler (Rondinelli, 1999).

1.3. EKONOMİK FONKSİYONLARIN İDARELER ARASI PAYLAŞIMI

Musgrave (1989) kamunun yerine getirmesi gereken ekonomik fonksiyonları tahsis, dağıtım ve istikrar fonksiyonu olmak üzere üçe ayırmaktadır. Musgrave'in yönetim bütçelerinin istikrar, dağıtım ve tahsisteki rolü ile ilgili görüşleri vergileme gücü ve harcama sorumluluğunun uygun bölüşümünün tartışmasında çıkış noktası olarak kullanılmaktadır (Bahl & Nath, 1986). Burada ekonomik fonksiyonların yerine getirilmesinde uygun yönetim büyüklüğünün belirlenebilmesi için göz önünde bulundurulması gereken hususlarla ilgili görüşlere yer verilmektedir.

1.3.1. Tahsis Fonksiyonunun İdareler Arası Paylaşımı

Kamu kesimi tarafından sunulan mal ve hizmetleri sağlayacak olan yönetim düzeyinin belirlenmesinde tahsis fonksiyonu açısından dışsallıklar, ölçek ekonomileri, mobilite ve idareler arası rekabet, kalabalıklaşma maliyeti, bireylerin zevk ve tercihleri, yönetim birimlerinin kapasitelerindeki farklılıklar, mal ve hizmetlerin finansmanı dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmaktadır.

1.3.1.1. Dışsallıklar

Kamu malını tüketecek grup büyüklüğünün belirlenmesinde dışsal etkilerin varlığı ve kapsamı dikkate alınması gereken bir husustur (Oates, 1972). Sunulan bir kamu malının faydası belirli bir alanla sınırlı kalmayabilir. Bu durumda dışsallıklar ortaya çıkacaktır ve malın sunulduğu bölge bu dışsallıkları dikkate almayabilecektir (Musgrave & Musgrave, 1989).

Kamu kesimi temel olarak faydası bölünemeyen, fiyatlandırılmayan ve dışsallıklara sahip tam kamusal mal ve hizmetleri sunmaktadır (Buchanan, 1965). Faydası ülkedeki insanların tümüne yansıyan kamusal mallara ulusal kamu malları denilmektedir. Ulusal güvenlik ulusal kamu malının bir örneğidir (Stiglitz, 2000). Ulusal güvenlik bir kez üretildiğinde tüm vatandaşlar için eşittir, faydası ülkenin tümüne yayılır ve tüketiminden kimsenin dışlanması mümkün değildir. Bir malın faydası ülkedeki nüfusun tümüne yayılıyorsa bir başka deyişle ulusal bir kamu malı ise bu malın merkezi yönetim tarafından sunulması tercih edilecektir (Buchanan, 1965).

Faydası belirli bir topluluğa yansıyan mallara da yerel kamu malları denilmektedir. Trafik lambaları ve yangın koruması yerel kamu mallarına örnek gösterilebilir (Stiglitz, 2000). Bunlar sınırlı bir vatandaş grubuna hitap eden ve faydaları buldukları yerel birime yayılan mallardır (Buchanan, 1965). Ancak ulusal düzeyde de yerel düzeyde de sunulan malların bazıları tam kamusal mal olmayabilir (Stiglitz, 2000). Örneğin kamu hizmeti olarak sunulan bir yüzme havuzu düşünüldüğünde bu yüzme havuzunun ulusal düzeyde her ölçekte sunumu etkin olmayabilir. Bununla birlikte yerel yönetimler tarafından kendi beldelerinde yaşayanlar için yeterli olacak büyüklükte sunulursa yüzme havuzundan daha iyi faydalanılabilecektir. Dolayısıyla bu tür malların daha alt düzey yönetim birimleri tarafından sunumu tercih edilecektir (Holcombe, 2006).

Faydası ülke geneline yayılmayan ancak belirli bir alt düzey yönetimin de sınırlarından taşan mal ve hizmetler için yönetim birimleri arasında entegrasyon gerekebilir. Bu mal ve hizmetler merkezi ya da yerel tek bir birim yerine birkaç birimin birlikte hareket etmesiyle daha etkin sunulabilir. Birimler arasında sağlanacak bir koordinasyon ya da merkezi müdahale ile dışsallıklar içselleştirilecek ve dışsallıklar nedeniyle oluşan etkisizlik giderilmiş olacaktır (Musgrave & Musgrave, 1989). Örneğin bir yerde odaklanan bir böcek kontrol programı, yakınında diğer bir yerdeki böcek nüfusunu azaltabilir. Dolayısıyla bu açıdan böcek kontrol bölgesinin programdan yararlanacak tüm nüfusu kapsayacak şekilde genişletilmesi için bir gerekçe bulunmaktadır. Özel bölgeler genellikle sadece yerel yönetimler arasında bu tip programların koordinasyonu nedeniyle kurulmaktadır. Yayılma faydalarının bir diğer örneği içinde bulunduğu bölgeden başka birçok bölgeye hizmet verebilecek bölgesel havaalanı olabilir. Tüm belediyeler,

müştereken işletilen bir havalimanı otoritesinin desteğine katkıda bulunabilir. Böyle bir girişim, bir yönetsel bölgeden diğerine yayılmalardan kaynaklanan dışsallıkları içselleştirebilir (Holcombe, 2006).

Bir mal ya da hizmetin sunumunda fayda ve maliyetlerin bir yönetim biriminin sınırlarından taşması durumunda bu mal ya da hizmetin daha büyük bir idare tarafından sunulmasıyla bu fayda ve maliyetler içselleştirilerek ortaya çıkan etkinsizlik ve eşitsizlik giderilebilecektir (Akdemir, 2010). Malı tüketecek grup ne kadar küçükse dışsallıkların içselleştirilmesi olasılığı da o kadar az olacaktır. Bu nedenle bu tür dışsallıklardan kaynaklanacak refah kaybı bölgenin büyüklüğü ile ters yönde değişme eğiliminde olacaktır. Çözülmemiş dışsal etkilerin varlığı gerçekte toplulukların aralarında anlaşmaları sonucu elde edilecek bazı kazanımların olduğu anlamına gelir. Bu şekilde tüketici grupları refah düzeyini artırabilecek ilgili diğer mal sunum düzeyleri üzerinde fikir birliği sağlayabileceklerdir. Çok sayıda küçük topluluk arasında ulaşılması zor olabilen bu tür anlaşmaların yokluğunda, bölgenin büyüklüğündeki bir artışla alışverişten daha fazla faydaya ve maliyetin içselleştirilmesi yoluyla sağlanan bu potansiyel kazanımların en azından bir kısmının gerçekleştirilmesine izin verilmelidir. Bu şekilde kamu malı sunumu daha etkin düzeylerde gerçekleşecektir (Oates, 1972).

Kısaca ilave tüketicilerin var olan tüketicilere ek bir maliyet yüklemeyen tüketebildiği kamu malları durumunda bu mal ek bir maliyetin olmadığı, herkesi içerecek kadar büyük bir yönetim düzeyinde üretilmelidir (Holcombe, 2006).

1.3.1.2. Ölçek Ekonomileri

Kamu mallarının çoğunun sunumunda ölçek ekonomileri bulunmaktadır. Bu malların maliyetinin büyük sayıda insan toplulukları arasında paylaşılması sonucunda önemli maliyet tasarrufları elde edilecektir. Fonksiyonlar idareler arasında paylaştırılırken kamu hizmetinin sunulacağı topluluk büyüklüğünün belirlenmesinde ölçek ekonomileri göz önünde bulundurulmalıdır (Musgrave & Musgrave, 1989).

Daha büyük yönetim birimlerine sahip olmanın nedenlerinden biri büyük ölçekli operasyonların sağlayabileceği ekonomik avantajların elde edilmesidir (Holcombe, 2006). Merkezi yönetim kamu mallarının sunumunda yerel yönetimler için bireysel olarak mevcut olmayan önemli ölçek ekonomilerini gerçekleştirebilirse, mal yerel bir karaktere sahip olsa bile merkezileşme arzu edilir olabilir (Oates, 1972).

1.3.1.3. Kalabalıklaşma Maliyeti

Bazı mallar faydaları belirli bir coğrafi alanın dışına taşan ancak tüketimde rakip olmanın mümkün olduğu mallardır. Yani bu anlamda tam kamusal mal değillerdir. Bu malları tüketen bireylerin sayısının artırılması bir noktaya kadar hizmet kalitesini etkilemeyecek ancak bir noktadan sonra hizmet kalitesini azaltarak kalabalıklaşma maliyetine neden olacaktır. Bu mallara kalabalık mallar denilmektedir. İtfaiye istasyonu bu mallara örnek verilebilir. Ülke tamamında olmadıkça insanların belirli bir kamu mal ve hizmetinden faydalanmak için bir araya gelmeleri gereği kalabalıklaşma maliyetlerinin ortaya çıkmasına yol açacaktır (Musgrave & Musgrave, 1989). Bir kamu malının sunulacağı topluluk büyüklüğünün belirlenmesinde malın çok sayıda kişi tarafından birlikte tüketilmesi ile bir araya gelmelerinden kaynaklanacak kalabalıklaşma maliyetleri arasında bir değerlendirme yapılması gerekecektir.

1.3.1.4. Zevk ve Tercihler

Mal ve hizmetlerin ilgili bölgede yaşayanların tercihleri doğrultusunda sunulmaları faydası belirli bir bölge ile sınırlı kalan yerel malların sunumu noktasında dikkat edilmesi gereken hususlardan biridir. Tüm bireyler aynı zevk ve tercihlere sahip olmadıkları için bir mal ya da hizmetin merkezi olarak tek tip sunumu her zaman etkin olmayacaktır. Benzer zevklere sahip bireylerin gruplaşması gerekebilecektir. Bu tip kamu mallarının daha küçük birimler tarafından bireylerin tercihlerine uygun olarak sunumu tek tip sunumuna göre daha etkin olacaktır (Musgrave & Musgrave, 1989).

Her bir tüketicinin ortak tüketim yoluyla mümkün kılınan kişi başı düşük fiyattan istediği sayıda birimi satın alması durumunda toplam refahta artış gerçekleşeceği varsayılabilir. Ancak bununla birlikte ödenecek bir bedel vardır. Gruptaki her birey malın tek bir tüketim seviyesinde anlaşmalıdır. Bu, bireylerin her birinin kişi başına daha düşük maliyetten yararlanamayacağı anlamına gelir. Çünkü genel olarak kendisi için geçerli olan maliyette en çok isteyeceğinden farklı tüketim düzeyleri ile yetinmek zorunda kalacaktır. Bireyin malın istediğinden farklı bir düzeyini tüketmesi sonucunda tüketici fazlasındaki azalma olarak katlandığı bir refah maliyeti vardır. Grup büyüklüğü arttıkça herhangi belirli bir bireyin malın kendi tüketim düzeyi üzerindeki etkileri azalmaktadır. Sonuçta daha büyük gruplarda genel olarak daha büyük bir toplam refah kaybı beklenmektedir (Oates, 1972).

Oates (1972) kamu sektörünün istikrarlı fiyatlarla, en adil gelir dağılımı altında tam istihdamda faaliyet gösterdiği bir ekonomide;

- Saf kamu mallarının sonlu bir sayısının olduğu,
- Bu malların her birinin bir gruptaki tüm bireyler tarafından aynı miktarlarda tüketildiği,
- Malın tüketim düzeyinin tüketici sayısından bağımsız olduğu,
- Her bir malın tüketiminin nüfusun belirli bir coğrafi alt kümesi üzerinde tanımlandığı,
- Nüfusun coğrafi dağılımının sabit olduğu

varsayımları altında bir kamu malının sağlanmasında optimal yönetim biçiminin nüfusun her bir alt kümesi için var olan bir yönetim düzeyi biçimi olması gerektiğini savunmaktadır. Her bir malın sunumundan sağlanan faydanın içselleştirilmesinde bu yeterli olacaktır. Oates, her bir kamu malı düzeyini belirleyen bölgenin, malı tüketen bireyler setini tam olarak içerdiği tipteki bir yönetim yapısını kamu mallarının sunumunda bir “mükemmel uygunluk durumu” olarak adlandırmaktadır. Oates’e göre ideal modelde yönetimin her düzeyi seçmenlerinin zevklerinin tam bilgisine sahip olarak ve onların refahını maksimize etmeye çalışarak Pareto etkin çıktı düzeyini sağlayabilir ve bunu fayda fiyatlaması yoluyla finanse edebilir.

Oates (1972) mükemmel uygunluk durumundan hareketle “Yerelleşme Teoremi”ni geliştirmiştir. Yerelleşme teoremine göre, tüketimi toplam nüfusun coğrafi alt kümeleri üzerine tanımlanan ve malın her bir çıktı düzeyini sağlamanın maliyetinin merkezi ya da ilgili yerel yönetim birimi için aynı olduğu bir kamu malının Pareto etkin çıktı düzeyinin, sorumlu oldukları bölgelerde yerel yönetimler tarafından sunulması merkezi yönetim tarafından tüm bölgelerde herhangi belirli ya da tek tip bir çıktı düzeyi sunulmasına göre daha etkin ya da en az onun kadar etkindir. Buradaki iddia bölgesi kamu malının aynı birimlerini tüketen nüfusun alt kümelerinden biri ile tam olarak örtüşen her bir yerel yönetimin seçim bölgesi için Pareto etkin çıktı düzeyini sağlaması durumunda refahın maksimize edileceğidir. Bölgede bu koşulu sağlamayan herhangi bir diğer çıktı düzeyi o yerdeki en az bir bireyin memnuniyetini zorunlu olarak azaltacaktır. Her bir alanda çıktı düzeyinin tüm bölgelerde aynı olması durumunda ise malın yerel ya da merkezi sunumu arasında kayıtsız kalınacaktır. Tüm bölgelerde aynı çıktı düzeyini sağladığı varsayıldığı için merkezi yönetim bu durum haricinde Pareto etkin çıktı düzeyini sağlayamayacaktır. Yerel yönetimlerin yerel tercihlere hitap etmesi nedeniyle her bir bölgenin yerleşiklerinin refah düzeyi merkezi yönetimin tüm yerel birimler için tek bir çıktı düzeyi sağlaması halindeki kadar ve bazı bölgelerde daha büyük olacaktır. Belli bir nüfus büyüklüğü için ülkenin tamamında bireysel taleplerdeki çeşitlilik arttığında ve her bir coğrafi tüketici grubu daha homojen taleplere sahip olduğunda belirli bir kamu malının yerleşmiş sunumundan sağlanan refah kazancı daha büyük olacaktır. Ancak tüm bireyler kamu malı için birbirine oldukça benzeyen tercihlere sahipse kamu mallarına olan bireysel talepler çok benzer olma eğiliminde olacaktır ve sonuçta geniş insan gruplarında tek tip tüketim düzeyi nedeniyle oluşacak refah kaybı daha az olacaktır.

Tüketimi katı bir şekilde nüfusun coğrafi alt kümeleri üzerinde tanımlı bir kamu malına sahip olunmadığında malın sağlanmasında uygun yönetim düzeyinin seçilmesinde artan merkezileşmeden elde edilecek olası kazanımlar ile yerelleşmedeki artıştan elde edilecek potansiyel refah kazanımları arasında bir değerlendirme yapılmalıdır (Oates, 1972).

Özetle kamu mal ve hizmetleri ile ilgili olarak bireyler farklı zevk ve tercihlere sahip olduklarında bu mal ve hizmetin bireylerin zevklerine uygun biçimde sunulmasını sağlayabilecek daha küçük yönetim birimleri tarafından gerçekleştirilmesi sosyal refahın

artmasına katkıda bulunacağı için tercih edilmelidir. Ancak zevk ve tercihler benzer olduğunda mal ve hizmetlerin çok sayıda kişiye sunumu ile maliyet avantajları elde edilecek ve bu nedenle bu mal ve hizmetlerin merkezileşmiş sunumu tercih edilecektir.

1.3.1.5. Mobilite ve İdareler Arası Rekabet

Merkezi düzeyde tüketici-seçmen tercihleri bellidir ve yönetim bu tercih modeline uyum sağlamaya çalışır. Yerel düzeyde ise yönetim düzeyleri kendi gelir ve harcama modelleri üzerinde az ya da çok etkili olmaktadır. Tüketici-seçmen bu gelir ve harcama modellerini göz önünde bulundurarak kendi tercih setini en iyi karşılayan yerel yönetimin olduğu topluluğa göç edecektir. Toplulukların sayısının ve bunlar arasındaki farklılıkların artması tüketici tercihlerine daha çok yaklaşılmasını sağlayacaktır (Tiebout, 1956).

Tiebout (1956);

- Tüketici-seçmenlerin tamamen mobil olduğu ve belirlenen tercih kalıplarını en iyi şekilde yansıtan topluluğa göç edeceği,
- Tüketici-seçmenlerin gelir ve harcama modelleri arasındaki farklılıkları tam olarak bildiği ve kararlarını bu farklılıklara göre vereceği,
- Tüketici-seçmenlerin yaşamak için aralarında seçim yapabilecekleri çok sayıda topluluğun bulunduğu,
- İstihdam olanaklarından kaynaklanan kısıtlamaların olmadığı,
- Sunulan kamu hizmetlerinin topluluklar arasında pozitif ve negatif dışsallıklar sergilemediği,
- Belirli bir hizmet paketinin en düşük ortalama maliyetle üretileceği optimum topluluk boyutunun tanımlandığı bir sabit faktör ya da kaynak,

- Optimum topluluk boyutlarının altında ya da üstündeki toplulukların ortalama maliyetleri azaltmak üzere optimum sayıya ulaşmaya çalışacakları varsayımları altında bir yerel yönetim modeli oluşturmaktadır.

Bu sistemin dengede olduğu durumlar dışında tüketici-seçmenlerin kendi toplumlarının kalıplarından hoşnut olan ve olmayan alt kümeleri olacaktır. Mobilite ve diğer varsayımlar düşünüldüğünde optimal büyüklükteki topluluklardan optimalden daha küçük topluluklara doğru bir hareket olacaktır. Tüketici-seçmen kendi tercih setini tatmin eden topluluğa taşınacaktır. Taşınma ya da taşınamama tüketici-seçmenlerin kamu malına olan talebini ortaya çıkaracaktır. Bunun sonucunda her bir yer kendi yerleşiklerinin isteklerini yansıtan bir gelir ve harcama modeline sahip olacaktır (Tiebout, 1956).

Tiebout (1956) mobilitenin yerel kamu malları için özel mallara benzer bir rekabet ortamı oluşturduğunu belirtmektedir. Bireylerin kamu hizmetlerinin fiyatlarının vergiler yoluyla belirlendiği yönetim birimleri arasında tercihte bulunmaları idareler arasında rekabet oluşmasını sağlayacaktır.

Tüketici- seçmenlerin vergi ve mal ve hizmet seti açısından kendi tercihlerini en iyi yansıtan yerel yönetim birimlerine göçü ayakla oylama olarak adlandırılabilir. Ayakla oylama-mobilite durumu da fonksiyonların yönetimler arasında paylaşımında dikkate alınması gereken bir husustur (Musgrave & Musgrave, 1989).

Oy çokluğu mekanizması ile ve bir toplulukta sunulan kamusal mal ve hizmetlerin maliyetinin bu topluluğu seçecek bireyler tarafından karşılanması koşuluyla bireyler kendi tercihlerine uygun topluluğu seçeceklerdir (Musgrave & Musgrave, 1989). Politik anlamda bir vatandaşın tek başına merkezi düzeyde alınan mali ya da mali olmayan kararlar üzerinde etkili olması çok mümkün değildir. Yerel düzeyde vatandaşların alt düzey yönetim birimleri arasında yer değişikliği konusundaki rahatlıkları alt düzey yönetim birimlerinin kararları üzerinde etkili olma şanslarını yükseltecektir. Ancak burada bireylerin karşılaşacakları maliyetler unutulmamalıdır (Buchanan, 1965). Musgrave, bireylerin bölgeler arasında, ulusal sınırlar içinde olsa da hareketlerinin bir maliyeti olduğu için ayakla oylama hipotezinin gerçekçiliğini yitirdiğini öne sürmektedir.

Ancak yine de böyle bir olasılığın varlığı alt düzey yönetimlerin kararları üzerinde önemli bir kontrol görevi görmektedir.

Tiebout (1956) da varsayımların modeli gerçeklikten uzaklaştırdığını ifade etmektedir. Ona göre tüketici-seçmenlerin tam olarak mobil olmaları durumunda gelir-harcama kalıpları belirlenen uygun yerel yönetimler tüketici-seçmenler tarafından adapte edilir. Bu çözüm, kurumsal katılıklar nedeniyle mükemmel bir çözüm olmayabilir, ancak bu onu önemsiz kılmamaktadır. Tiebout çözümünün, tercihler ve kaynak imkânları dâhilinde elde edilebilecek en iyi çözüm olduğunu savunmaktadır.

Esas olarak mobilite ortak malın tüketim düzeyinin malı tüketen kişi sayısından bağımsız olmadığı durumlarda ortaya çıkan kalabalıklaşma maliyetlerine neden olur. Mobilite ile ilgili kalabalıklaşma sorunu bireylerin çeşitli bölgelere serbest erişiminden kaynaklanmaktadır; bireylerin yerleşmek için bir yer seçerken kararlarının diğerlerinin refahı üzerindeki etkilerini dikkate almamaları beklenebilir. Ancak saf olmayan bir kamu malının tüketicileri ilave tüketicilere bir fiyat yükleyebildiğinde sorunun etkin bir çözüme ulaşılabilecektir. Mobilite bir taraftan yerel taleple uyumlu kamu mallarının yerleşmiş sunumunun avantajından tam olarak yararlanabilecek daha homojen zevklere sahip grupların oluşumunu destekleme eğilimindedir, öte yandan tamamen engellenmemiş mobilitenin etkin olmayan topluluk büyüklüğü anlamında bir maliyeti beraberinde taşıması olasıdır (Oates, 1972).

Holcombe (2006) yönetimler arasında rekabetin sağlanmasına yardımcı olan tek faktörün mobilite olmadığını öne sürmektedir. Bunun dışında başka bazı durumlarda da idarelerin yönetimde etkinliği sağlama güdüsüyle hareket edebileceklerini belirtmektedir. Bir bölgedeki idari yetkililerin diğer bölgelerdeki yetkililerle karşılaştırılması bu durumlardan biridir. Yetkililer seçmenlerini tatmin etmeleri durumunda yeniden seçilirler. Bir bölgede çok sayıda farklı yönetim olduğunda bir yönetimin vatandaşları kendi yönetimlerindeki faaliyet ve maliyetleri yakındaki diğer yönetimlerle karşılaştırabileceklerdir. Bu karşılaştırma sonucunda faaliyetlerinden hoşnut kalan yetkililerin yeniden seçme olasılıkları hoşnut kalınmayanlara göre daha yüksek olacaktır. Bu durumda yeni seçilmiş yetkililer faaliyetlerini düzeltecektir. Dolayısıyla mobil

olmasalar bile, vatandaşların kendi yönetimlerini diğer yönetimlerle karşılaştırabilecek olmaları onlara seçtikleri yetkilileri değerlendirebilme imkânı tanır ve oy sandığı ile de tercihlerini ortaya koyarlar. Bireylerin çok sayıda yerel yönetim birimi arasında kendi talep ettikleri kamu çıktısını sağlayanları seçmek üzere girdikleri arayış yetkililerin yerleşiklerinin talep ettiği türde çıktı üretmesini teşvik edecektir. İdari etkinlik için teşviklerin sınırlılığı altında yönetimlerin birbirleriyle kıyaslanması da özel sektörün kâr motifine benzer teşviklerle idareler arası rekabetin etkililiğini sağlayabilecektir. İdareler arasında rekabetin sağlanmasına yardımcı olan bir diğer durum yerel yönetimin maliyet ve kalitesinin yönettiği bölgedeki emlak değerlerini etkileyebilecek olmasıdır. Etkili yönetimlerin bulunduğu bölgedeki evler etkisiz yönetimlerin bulunduğu bölgedeki evlerden daha değerli olacağı için ev sahiplerinin etkili yöneticileri seçmeleri konusunda doğrudan bir teşvik oluşacaktır. Sorunların çözümünde ve mal ve hizmetlerin sunumunda farklı politikalar izleyecek çok sayıda yönetim bulunması etkinliği artıracak bir diğer durumdur. Bu politikalardan bazılarının diğerlerinden daha iyi işlemesi muhtemeldir ve daha az başarılı yönetimler daha başarılı yönetimleri örnek alabileceklerdir. Tüm politikaların merkezi yönetim tarafından yerine getirilmesi durumunda tek bir politika seçeneği olacaktır ve farklı politikaların sonuçlarını karşılaştırma fırsatı olmayacaktır. Bu doğrultuda yerleşmiş yönetimler bölgeler arasında denemeler sayesinde daha başarılı sonuçlar üreten “demokrasi laboratuvarları” olarak görülebilirler.

1.3.1.6. Finansman

Yönetim birimlerinin mali yapıları fayda bölgeleri ile uyumlu olarak düzenlenmelidir. Bu sayede bireyler kendi tercihlerine uygun düzey ve bileşendeki kamu hizmetlerini satın alabileceklerdir. Bununla birlikte bireyler seçtikleri bölgede sunulan kamu mal ve hizmetleri için ödeme yapmalıdırlar. Dolayısıyla ulusal çapta sunulan bir kamu hizmetinin finansmanı ulusal; yerel çapta sunulan bir kamu hizmetinin finansmanı da yerel vergilerle sağlanmalıdır. Merkezi ya da ulusal düzeyde sunulan bir kamu hizmetinden tüm bireyler faydalanırlar ve bu hizmetin sunumuna tüm bireylerin katkıda bulunması gerekir. Bu durumda geniş tabanlı bir verginin kullanılması uygun olabilir. Yerel vergilerde ise vergi araçlarının seçimi her bölgenin kendi faydası için ödemesi kuralına göre yapılmalıdır. Bir kamu hizmetini sunan bir bölge, diğer bölgelerde yaşayan

bireylere, bireyler bu hizmetten faydalanıyorlarsa bir ücret yüklemelidir. Ancak birimler arasındaki alışverişler bu kuralın uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Böyle bir durumda, bu bölgenin gelirlerinin tamamının fayda ücretlerinden oluştuğu varsayıldığında kural otomatik olarak işleyecektir. Hizmeti sunan bölge, geliri bu hizmetten faydalanan diğer bölgelerdeki bireyleri de içerecek şekilde ve ürettiği kamu mal ve hizmetlerini diğer bölgelere ihraç edilenleri de içerecek biçimde başlangıç noktasında (üretildiği bölgede) vergilendirdiğinde bu, bölgenin sağladığı kamu tüketim malları için uygun bir ücret olacaktır. Vergileme düzeyleri bölgelere göre farklılık gösteriyorsa hizmet ve fayda düzeyleri de farklılık gösterecektir. Vergilerin bölgeler arasında fayda temelinde uygulanmaması sistemin bozulmasına neden olacaktır. (Musgrave & Musgrave, 1989)

1.3.1.7. Kapasite Farklılıkları

Alt düzey yönetim birimlerinden bazıları diğer alt düzey yönetim birimlerindekiyle daha yüksek gelirli yerleşiklere ev sahipliği yapmaktadır. Bunun sonucunda bu birimler daha yüksek vergi gelirine sahip olmakta ve gelir ve refah düzeyi daha yüksek olan idari birimler sundukları kamu hizmetlerini düşük olanlara göre daha kolay finanse etmektedirler. Bu nedenle bu birimler yerleşiklerine daha düşük vergi yükleyeceklerdir. Gelir düzeyi düşük olan yönetim birimlerinde ise bireyler hem daha yüksek vergilerle hem de daha düşük düzeylerde kamu hizmetleri ile karşılaşabileceklerdir. Birimler arasındaki bu farklılıklar bireylerin kararları üzerinde etkili olacaktır. Bu durumda merkezi yönetimin birimler arasındaki mali kapasite farklılıklarını ortadan kaldırmak için harekete geçmesi beklenebilir. Ancak bireyler birimler arasındaki tercihlerini ekonomik gerekçelerle yaptıklarında, bireylerin birimler arasındaki hareketliliği kaynak tahsisinde etkinliğin sağlanmasına katkıda bulunabilir. Böyle bir durumda ise merkezi yönetimin kapasite farklılıklarını ortadan kaldırmak için bir girişimde bulunmaması tercih edilir. Vergileme açısından alt düzey yönetim birimlerinin vergilerini fayda temelinde oluşturmaları ve vergi harcama sisteminin tarafsız olması durumunda yine merkezi yönetimin kapasite farklılıklarını gidermeye yönelik girişimlerde bulunması için ekonomik bir neden olmayacaktır. Merkezi yönetimler kamu hizmetlerinin düzeyinde alt düzey yönetim birimleri arasında gelir, refah ve vergilenebilir kapasitelerinin farklılaşması sonucunda oluşan farklılıkları ortadan kaldırmaya yönelik politikalar

geliştirirken hizmetin dışsallığı, kolektivitinin kapsamının alt düzey yönetim biriminin sınırları dışına taşıp taşmadığına bakmalıdır. (Buchanan, 1965)

1.3.1.8. İdari Maliyetler

Kamu sektörünün optimal yapısının bir kamu malının tüketiminin tanımlandığı her bir bölge için bir yönetim düzeyine ya da kolektif karar alma mekanizmasına sahip olması ideal model olarak nitelendirilmektedir. Buradan her bir kamu malı için ayrı bir yönetim düzeyi olması gerektiği sonucuna ulaşılabılır. Ancak toplu karar alma maliyetleri göz önünde bulundurulduğunda belirli bir kamu malını birlikte tüketen nüfusun her bir grubuna hizmet etmek için ayrı bir yönetim düzeyi oluşturulması mümkün olmayabilecektir. Bir kamu karar alma organizasyonunun kendisi maliyetlidir ve bu önemli bir sabit maliyet unsuru içermektedir. İlk olarak kamu görevlilerinin ve diğer çalışanların maaşları, binaların maliyeti gibi idari maliyetler ve ikinci olarak seçmenlerin kamu görevlilerinin seçiminde zaman ve çaba biçiminde karşılaştığı maliyetler bulunmaktadır. Çok sayıda yönetim düzeyi olduğunda bu maliyetler oldukça yüksek olabilir. Her bir bireyin çok sayıda bağımsız kamu kurumunu desteklemesi ile birlikte çok sayıda seçime katılması gerekebilir. Bu da toplu karar almanın maliyetlerinin azaltılması için yönetim düzeylerinin sayısının azaltılması yönünde bir teşvik oluşturmaktadır. Kamu sektörünün yapısının belirlenmesinde belirli bir kamu malı sunumu için bağımsız bir birim ya da yönetim düzeyinin oluşturulmasından elde edilen kazanımlar daha fazla sayıda kamu kurumuna sahip olunması nedeniyle artan maliyetlerle karşılaştırılmalıdır. Optimal bölge büyüklüğü bir dizi kamu malı için aynı olduğunda bu malların tümünün sunumundan sorumlu olacak tek bir yönetim düzeyi oluşturulması arzu edilir olacaktır. (Oates, 1972)

Kamusal fonksiyonlardan tahsis fonksiyonunun yerine getirilmesinde kamunun sunacağı kamu mal ve hizmetinin faydasının yayıldığı alan açısından yerel ya da ulusal bir kamusal mal olması, sunulan kamu hizmeti neticesinde oluşan dışsallıklar, bu mal ya da hizmetin sunumu esnasında gerçekleştirilebilecek olan ölçek ekonomileri, bu mal ya da hizmetin sunumunda oluşabilecek kalabalıklaşma maliyetleri, bir kamu mal ya da hizmetinin sunumunda alt düzey yönetim birimleri arasında gelir, refah, hizmet düzeyi, finansman

gibi konulardaki kapasite farklılıkları, bireylerin yer seçimi konusundaki tercihleri doğrultusunda alt düzey yönetim birimleri arasındaki hareketlilikleri gibi faktörler göz önünde bulundurularak bu fonksiyonun hangi yönetim düzeyi tarafından yerine getirilmesi gerektiği sorusuna bir cevap verilebilir.

Tahsis fonksiyonu açısından birçok noktada kamu mal ve hizmetlerinin yerleşmiş sunumunun tercih edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bir mal ya da hizmetin sunumunda önemli ölçekte ekonomileri bulunmadığında, bu mal ya da hizmet yerel nitelikli olduğunda, yine bu mal ya da hizmetin faydası ülke geneline değil de sınırlı bir alana yayıldığında, daha küçük birimlerin sınırları dâhilinde içselleştirilebilecek dışsallıklar mevcut olduğunda bu mal ya da hizmetin alt düzey yönetim birimleri tarafından sunumunun tercih edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bunun dışında özellikle bireylerin zevk ve tercihlerinin farklılaşması durumunda bir mal ya da hizmetin yerleşmiş sunumunun sosyal refahı artıracağı ileri sürülmektedir. Ayrıca daha küçük ve çok sayıda yönetim biriminin varlığının, bu idareler arasındaki rekabet nedeniyle kamusal mal ve hizmetlerin sunumunda etkinliğin sağlanmasına katkıda bulunacağı da iddia edilmektedir.

1.3.2. İstikrar Fonksiyonunun İdareler Arası Paylaşımı

İstikrar fonksiyonunun yönetim düzeyleri arasındaki paylaşımı konusundaki görüşler temel olarak bu fonksiyonun merkezi yönetim tarafından yerine getirilmesi üzerinde birleşmektedir. Alt düzey yönetim birimleri arasında sermaye ve kaynakların serbestçe hareket edebildiği açık bir piyasa söz konusudur. (Musgrave & Musgrave, 1989) Yerel mali birimlerde piyasalar birbiriyle bağlantılı olduğu için sızıntılar ortaya çıkacaktır. Hiçbir yerel yönetim yerel harcamalarda artış sonucu oluşan gelirin tamamının istihdam faydalarını kendi bünyesinde toplayamaz; yerel ekonominin işleyişi bu tür faydaların büyük çoğunluğunun diğer bölgelerdeki üyelere yansımaya neden olacaktır. Bu durum yerel bir birimi işsizlik veya enflasyonla mücadele gibi kapsamlı konjonktür karşıtı faaliyetlerden kaçınması ve başka yerel birimlerde gerçekleştirilen istikrar programına güvenmesi için teşvik etmektedir. Sonuçta yüksek düzeyde yerleşmiş bir karar alma sisteminde konjonktür karşıtı kamusal faaliyetlerin yetersiz kalması beklenebilecektir.

Dolayısıyla istikrar politikalarının sorumluluğunun alt düzey yönetim birimlerine bırakılmaması, merkezi düzeyde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu konu giderek uluslararası düzeyde de geçerlilik kazanmakta ve makro politikaların uluslararası düzeyde koordine edilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. (Musgrave & Musgrave, 1989; Oates, 1972)

1.3.3. Dağıtım Fonksiyonunun İdareler Arası Paylaşımı

Kamunun yerine getirmekle yükümlü olduğu temel fonksiyonların bir diğeri olan gelirin yeniden dağıtım fonksiyonunda görüşler bu fonksiyonun esas olarak merkezi yönetimin kontrolünde olması gerektiği ancak bununla birlikte yerel yönetimlerin de gelirin yeniden dağıtım konusunda daha sınırlı düzeyde olsa da faaliyet gösterebileceği yönündedir.

Tek bir bölge, geliri sınırları dâhilindeki bireyler arasında yeniden dağıtmaya çalışırken yüksek bir maliyet ödeyebilir. Tüm bölgelerin üyeleri toplumda bir bütün olarak daha eşitlikçi bir gelir dağılımı isteyebilir. Bu tüm alt düzey yönetimlerin istenen sonuca ulaşmak için ortak eylemde bulunmasını gerektirir. Herhangi bir yerel yönetimin kapasitesi mevcut gelir dağılımını iyileştirme konusunda yetersiz kalmaktadır. Sonuç olarak yüksek düzeyde yerleşmiş bir kamu sektöründe kapsamlı bir yeniden dağıtım faaliyetinin bulunması beklenemez. Bu durum alt düzey yönetim birimlerinin bu alanda hiç çaba göstermemesi anlamına gelmemelidir. Geliri yeniden dağıtmaya yönelik faaliyetler yönetim düzeylerinin büyüklüğü ile aynı doğrultuda gelişme göstermelidir. Ancak en adil gelir dağılımının gerçekleştirilmesi konusunda birincil sorumluluğun merkezi yönetim tarafından üstlenilmesi mantıklı olacaktır. (Oates, 1972)

Gelirin yeniden dağıtım ile ilgili politikaların yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmesi kaynakların coğrafi dağılımının bozulmasına sebep olabilecektir. Harcamaların bölüşümü açısından da örneğin yerel bir birim tarafından uygulanacak bir gelir desteği politikası bölgeler arası göçlere dolayısıyla ekonomik birimlerin hareketliliği, bu tür politikaların başarısız olmasına sebep olabilecektir. Sonuçta gelir dağılımında adaletin sağlanması fonksiyonu merkezi yönetime bırakılmış durumdadır. (Yereli & Kızıltan, 2014)

Bireyler yer seçimi konusundaki tercihlerini yaparken birimlerin gelir dağılımı konusundaki yaklaşımlarını dikkate alarak tercihlerde bulunabilirler. Gelir dağılımı konusunda daha hassas bireyler, gelir dağılımına daha çok önem veren ve artan oranlı bir gelir vergisi ve aktarım sistemine sahip bir bölgede/birimde yaşamayı tercih ederken, gelir dağılımına daha az önem verenler gelir dağılımına yönelik uygulamaları olmayan ve sadece fayda hatta baş vergilerini uygulayan bölgelere yerleşmeyi tercih edebilirler. Bireylerin bölgeler arasında kolayca yer değiştirebilmeleri nüfus değişimlerini ortaya çıkaracaktır. Gelir dağılımını desteklemeyen yüksek gelirli bireyler gelir dağılımını desteklemeyen bölgeleri tercih edeceklerdir. Ancak bu durumda gelir dağılımını destekleyen düşük ve yüksek gelirli bireyler, gelir dağılımını destekleyen bölgelerde yoğunlaşacak ve tüm yükü bu bölgelerdeki yüksek gelirli bireyler üstlenmiş olacaklardır. Bunun sonucunda gelir dağılımının bu bölgelerdeki tüm bireyleri kapsayacak şekilde merkezi ya da ulusal düzeyde gerçekleştirilmesi gereği ortaya çıkmaktadır (Musgrave & Musgrave, 1989).

Bu bölümde tahsis, dağıtım ve istikrar açısından ekonomik fonksiyonların hangi yönetim düzeyinde yerine getirilmesi gerektiği ile ilgili görüşlere yer verilerek bu doğrultuda alt düzey yönetimler tarafından yerine getirilmesi daha uygun olan fonksiyonlarla ilgili bilgiler sunulmuştur. Bu çerçevede tahsis fonksiyonu için sunulan mal ya da hizmetin alt düzey yönetimler tarafından yerine getirilmesi kararında bu mal ya da hizmetin niteliği, yayılma etkileri, ölçek ekonomileri, finansmanı, idareler arası rekabet gibi özellikleri doğrultusunda bir karar verilmektedir. İstikrar ve dağıtım fonksiyonları açısından da görüşler bu fonksiyonların daha büyük yönetim birimleri tarafından yerine getirilmesi gerektiği yönündedir. Alt düzey yönetimlerin harcama ve gelirleri ekonomik fonksiyonların yönetim düzeyleri arasındaki paylaşımı sonucunda şekillenmekte bu da mali yerleşme üzerinde belirleyici etkisi olan faktörlerin tespitinin teorik çerçevesini oluşturmaktadır. Sonraki bölümde mali yerleşmeyi belirleyen ya da etkileyen faktörlerle ilgili ampirik çalışmalara yer verilmektedir.

2. BÖLÜM

AMPİRİK LİTERATÜR

Mali yerelleşmeyi etkileyen faktörleri ampirik olarak analiz eden çalışmalarda, kullanılan yöntem, örneklem ve değişkenlerin zaman zaman farklılaşması kıyaslama yapılmasını zorlaştırmakla birlikte özellikle mali yerelleşmenin belirleyeni olarak ortak kullanılan değişkenlerle ilgili elde edilen bulguların incelenmesi bir değerlendirme yapılabilmesi açısından faydalı olacaktır. Bu amaçla bu bölümde ilk olarak çalışmalardaki mali yerelleşmenin hesaplanması ile ilgili yaklaşımlar, ikinci olarak mali yerelleşme üzerinde etkili olabileceği görüşüyle çalışmalarda açıklayıcı değişken olarak yer verilen faktörler ve son olarak da mali yerelleşme ile bu faktörler arasındaki ilişki ile ilgili sonuçlar incelenmektedir. Tablo 1’de de bu çalışmaların örneklem ve yöntemleri ile tezde kullanılan değişkenlerle ilgili sonuçlarına yer verilmektedir.

2.1. MALİ YERELLEŞME

Mali yerelleşme geleneksel olarak harcamalar için alt düzey yönetim harcamalarının kamu harcamaları toplamına, gelirler için de alt düzey yönetim gelirlerinin kamu gelirleri toplamına oranı biçiminde hesaplanmaktadır (Kee, 1977; Bahl & Nath, 1986; Garrett & Rodden, 2006; Canavire-Bacarreza & Martinez-Vazquez, 2012; Jametti & Joanis, 2016; Bhattacharyya, Conradie, & Arezki, 2017; Arzaghi & Balthrop, 2018; Arney & McNab, 2018; Treisman, 2006). Çalışmalardan bazılarında mali yerelleşme yerine merkezi yönetim harcama ya da gelirlerinin toplam kamu harcama ya da gelirlerine oranı biçiminde hesaplanan mali merkezileşme değerleri kullanılmaktadır (Pryor, 1967; Pommerehne, 1976; Wallis & Oates, 1988; Panizza, 1999; Arzaghi & Henderson, 2005; Jametti & Joanis, 2016; Jilek, 2018).

Mali yerelleşme toplam harcama ve gelirler dışında alt düzey yönetimlerin çeşitli alanlarda sahip oldukları özerklik düzeyi, gerçekleştirdikleri fonksiyonel harcamalar ya da elde ettikleri vergi gelirleri gibi başka faktörler dikkate alınarak da hesaplanmaktadır.

			Açıklayıcı Değişken	Mali Merkezleşme	Harcama Merkezleşmesi	Gelir Merkezleşmesi	Harcama Yerelleşmesi				Gelir Yerelleşmesi				
Stegarescu (2005)	23 OECD Ülkesi	SEKK	Kişi Başı Gelir Alan Dilsel Çeşitlilik Federal Yapı				+								
			Kentleşme				-								
			Nüfus Büyüme Oranı				?								
Garrett ve Rodden, (2006)	57 Ülke	SEKK (Panel Düzeltilmiş Standart Hatalar), Etkiler Arası Tahmin					Etkiler Arası		SEKK (PCSE)		Etkiler Arası		SEKK (PCSE)		
							1981-1989	1990-1997			1981-1989	1990-1997			
			Kişi Başı Gelir				?	?	+		?	?	?		
			Nüfus				?	?	+		?	?	?		
			Alan				+	?			+	?			
			Kentleşme				?	?	-		?	?	?		
			Etnik Çeşitlilik				?	?			?	?			
			Federalizm				+	+			+	+			
			Küreselleşme Değişkenleri												
			Dış Ticaret/GSVH					-	?		-	-	?		-
Açık Sermaye Hesapları					?	?		-	?	?		-			
Treisman (2006)	66 Ülke	SEKK, İki Aşamalı En Küçük Kareler					SEKK		İki Aşamalı EKK		SEKK		İki Aşamalı EKK		
			Nüfus				?	?	?	?	?	?	?	?	
			Alan				+	+	+	+	+	+	+	+	
			Etnik Çeşitlilik				-	?		-	-	?		?	
			Kişi Başı Gelir				?	?	+	?	?	?	?	?	
Stegarescu (2009)	23 OECD Ülkesi	Sabit Etkiler	Ticari Açıklık				+								
			İşsizlik				-								
			Kentleşme				-								
			Kişi Başı Gelir Nüfus Büyüme Oranı				?								
Bodman ve Hodge (2010)	-67 Ülke -OECD Ülkeleri -Orta ve Düşük Gelirli Ülkeler	Yatay Kesit ve Panel Sabit Etkilerin SEKK ile Tahmini	1: Karma Örneklem				1	2	3	P	1	2	3	P	
			2: OECD												
			3: Orta-Düşük Gelirli Ülkeler												
			P: Panel												
			Kişi Başı Gelir				+	+	-	+		+	+	-	+
			Alan				+	+				+	+		
			Nüfus				+			+		+			+
			Nüfus Artışı							-					
			Nüfus Yoğunluğu				-		-	-				-	
			Kentsel Nüfus							+					+
			Kentsel Nüfus Artışı				-		-					-	-
			Gelir Dağılımı												
			Etnik Çeşitlilik												
Ticari Açıklık						-	-	-	-	-	+	-			
Federal Yapı					+		+								
Canavire-Bacarreza ve Martinez-Vazquez (2012)	91 Ülke	-SEKK -Panel -Hausman Taylor					SEKK	Panel	Hausman Taylor	SEKK	Panel	Hausman Taylor			
			Kişi Başı Gelir				?	+	+	?	+	+	+		
			Bebek Ölüm Oranı				?	?	?	?	?	?	?		
			Yolsuzluk				-	-	-	-	?		-		
			Politik Haklar				-	-	-	-	-	-	-		
			Etnik Çeşitlilik				+	?	-	?	+	?	?		
Alan				+	+	+	+	+	+	+					
Jametti ve Joanis (2016)	107 Ülke	Sabit Etkiler	Gelişmiş Ülke	?	?										
			Kişi Başı Gelir	+	+										
			Alan	-	-										
			Nüfus	-	-										
Sacchi ve Salotti (2016)	19 Gelişmiş Ülke	-Sabit Etkiler -GMM	1: Sabit Etkiler (yıllık)				1	2	3	4					
			2: GMM												
			3: Sabit Etkiler (3 yıllık)												
			4: Alt Düzey Yönetim Harcama Kompozisyonu												
			Ticari Açıklık								?				
			Kentleşme				-	-		?					
Doğumda Yaşam Beklentisi				-	-	-									

2.1.1. Gelir Yerelleşmesi

Gelir yerelleşmesinin hesaplanmasında toplam gelirlere sonra yaygın olarak alt düzey yönetimlerin kendi gelirleri ya da merkezi yönetimden sağladıkları gelirler dikkate alınmaktadır. Kendi gelirleri, üzerinde sahip oldukları özerklik düzeyi üzerinden bir ayrıma tabi tutulmakta iken merkezi yönetimden sağladıkları gelirler olarak transferler ve yardımlar kullanılmaktadır. Wasylenko (1987) gelir yerelleşmesini alt düzey yönetimlerin paylaşılan vergiler ve idareler arası yardımlar hariç öz kaynaklardan elde ettikleri gelirler ile hesaplamaktadır. Stegarescu (2005,2009) vergi yerelleşmesini alt düzey yönetimlerin önemli ölçüde kontrol ettiği otonom vergi gelirleri üzerinden hesaplamaktadır. Bodman ve Hodge (2010) gelir yerelleşmesini hem geleneksel biçimde hesaplamakta hem de düzenlenmiş oranlara yer vermektedir. Düzenlenmiş oranları öz vergi özerkliği, paylaşılan vergi özerkliği, toplam vergi özerkliği, öz gelirler, paylaşılan gelirler ve toplam gelirler olarak ayırmaktadır. Öz vergi özerkliği için alt düzey yönetimlerin kendi vergi gelirlerini; paylaşılan vergi özerkliği için diğer yönetimlerle paylaştıkları vergi gelirlerini; toplam vergi özerkliği için de bunların toplamını kullanmaktadır. Öz gelirler için öz vergi gelirlerine vergi dışı gelirleri ve sermaye gelirlerini eklemektedir. Paylaşılan gelirler için alt düzey yönetimlerin diğer yönetimlerle paylaştıkları vergilere vergi dışı gelirleri ve sermaye gelirlerini eklemektedir. Toplam gelirleri de öz vergi gelirleri, paylaşılan vergi gelirleri, vergi dışı gelirler ve sermaye gelirlerinin toplamı olarak hesaplamaktadır. Malicka ve Martinkova (2018) geleneksel gelir yerelleşmesi ile birlikte alt düzey yönetimlerin vergi gelirleri ile hesapladıkları vergi yerelleşmesini ve aldıkları yardım ve transferler ile hesapladıkları yardım yerelleşmesini kullanmaktadır.

2.1.2. Harcama Yerelleşmesi

Harcama yerelleşmesinin hesaplanmasında geleneksel yöntemden farklı olarak alt düzey yönetimlerin harcamalarını kendi kaynaklarından karşılayıp karşılamadıklarına bakılarak bir ayırım yapılmaktadır. Bodman ve Hodge (2010)

gelir yerelleşmesinde olduğu gibi harcama yerelleşmesi için de düzenlenmiş mali yerelleşme oranları hesaplamaktadır. Harcama yerelleşmesi için hesapladıkları düzenlenmiş oranlar doğrudan harcamalar ve öz finansmanla finanse edilen harcamalardan oluşmaktadır. Doğrudan harcamalara alt düzey yönetimlerin toplam harcamalarından diğer yönetim düzeylerine yapılan transferleri çıkararak ulaşmaktadır. Öz finansmanla finanse edilen harcamalar için ise alt düzey yönetim harcamalarından diğer yönetim düzeylerinden alınan yardımları çıkarmaktadır.

Harcama yerelleşmesi ayrıca alt düzey yönetimlerin eğitim, sağlık gibi alanlarda gerçekleştirdikleri fonksiyonel harcamalar dikkate alınarak da hesaplanmaktadır. Letelier (2005) çalışmasında eğitim, sağlık ve konut harcamalarının yerelleşmesine yer vermektedir. Letelier-Saavedra ve Sáez-Lozano (2015) bu harcamalarla birlikte sosyal koruma, rekreasyon, kültür ve din ve ulaşım harcamalarının yerelleşmesini kullanmaktadır. Sacchi ve Salotti (2016) toplam harcamalarla birlikte eğitim, sağlık, konut, sosyal koruma, refah ve kamu düzeni ve güvenliği alanlarında yapılan harcamalar için hesapladıkları harcama yerelleşmesi değerlerine yer vermektedir. de Mello ve Jalles (2019) ise fonksiyonel harcama yerelleşmesini sağlık, eğitim ve sosyal koruma harcamalarının yanı sıra ekonomik işlemlerle ilgili yapılan harcamaları dikkate alarak hesaplamaktadır.

2.1.3. Diğer

Bunlardan başka De Mello ve Jalles (2019)'in çalışmasında geleneksel mali yerelleşme oranları ile birlikte alt düzey yönetimlerin politika oluşturma konusundaki ve mali-finansal yönetim alanındaki otoritelerini ölçeklendirdiği mali yerelleşme göstergeleri yer almaktadır. Bu göstergeler politika oluşturma otoritesi ile birlikte sorumlulukların yönetimin farklı düzeyleri arasındaki dağılımında, alt düzey yönetimlerin yürütme ve kanun koyma konusundaki kabiliyetlerinde ve bölgeler arası koordinasyon mekanizmasında ortaya çıkan değişiklikleri kapsamaktadır.

De Mello ve Jalles (2019)'in çalışmasında yer alan temel göstergeler alt düzey otoritenin öz yönetim ve paylaşılan yönetim olmak üzere iki önemli yönünü ölçmektedir. Öz yönetim göstergeleri, alt düzey yönetimlerin politik, mali-finansal

alandaki ve temsil alanında kendi bölgesel sınırlarında sahip oldukları özerkliğe dayanmaktadır. Bu göstergeler bölgesel yönetimlerin kurumsal özerkliği, mali özerkliği, politika kapsamı, borçlanma otoritesi ve temsil bağımsızlığından oluşmaktadır. Kurumsal özerklik bölgesel yönetimlerin bu alandaki otoritesini ölçmektedir. Politika kapsamı bölgesel yönetimlerin ekonomik işlemler, eğitim, refah gibi politika alanlarında sahip olduğu otoriteyi ölçmektedir. Mali özerklik bölgesel yönetimlerin vergi oran ve tabanlarının düzenlenmesindeki otoritesini ölçmektedir. Borçlanma özerkliği merkezi yönetimin alt düzey yönetimlerin borçlanma faaliyetleri üzerindeki kontrolünü ölçmektedir. Temsil bağımsızlığı ise alt düzey yönetimlerin sahip oldukları meclis ve yürütmenin bağımsızlık düzeyini ölçmektedir.

Temel göstergelerden bir diğeri olan paylaşılan yönetim göstergeleri ise alt düzey yönetimlerin ulusal düzeydeki yasa ve politikaları etkileme düzeyini ölçmekte ve kanun koyma, yürütme kontrolü, mali kontrol, borçlanma kontrolü ve anayasal reformdan oluşmaktadır. Kanun koyma göstergesi alt düzey yönetimlerin ulusal düzeydeki yasaları etkileme kabiliyetini ölçmektedir. Yürütme kontrolü alt düzey yönetimlerin ulusal politikaların oluşturulması ve düzenlenmesindeki rolünü ölçmektedir. Mali kontrol alt düzey yönetimlerin vergi gelirinin ulusal düzeyde dağılımı üzerindeki etkisini ölçmektedir. Borçlanma kontrolü alt düzey yönetimlerin borçlanma faaliyetlerinde alt düzeyde ve ulusal düzeyde karşılaştıkları kısıtlamaları ifade etmektedir. Anayasal reform da alt düzey yönetimlerin anayasal değişiklikler üzerindeki etkisini ölçmektedir (de Mello & Jalles, 2019).

De Mello ve Jalles (2019) bu bireysel göstergeleri kullanarak da öz yönetim ve paylaşılan yönetim göstergeleri için bileşik göstergeler ve bir de toplam bölgesel otorite endeksi oluşturmuştur.

2.2. MALİ YERELLEŞMEYİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Mali yerelleşme temel olarak ülke büyüklüğü, gelir düzeyi ve alt düzey yönetimlerin sınırlarında yaşayan bireylerin tercihlerinden etkilenmektedir.

Literatürde temel belirleyenler olarak nitelendirilen bu değişkenler yapılan çalışmaların neredeyse tamamında yer almaktadır. Ancak bazı çalışmalarda zamanla yaşanan gelişmeler ve çalışmanın amacı doğrultusunda temel belirleyenlerle birlikte mali yerleşme üzerinde etkili olabilecek başka değişkenlere de yer verildiği görülmektedir. Bu değişkenler ekonomik, politik, idari, sosyal, tarihi birçok faktörle ilgilidir.

2.2.1. Mali Yerleşmenin Temel Belirleyenleri

Wallis & Oates (1988) mali yerleşme düzeyinin temel belirleyenlerinin üç değişken sınıfını kapsadığını belirtmektedir. Buna göre;

1. Yüz ölçümü, nüfus büyüklüğü ve nüfusun coğrafi dağılımı ile ilgili koşullar
2. Gelir ve refah düzeyi
3. Kamusal çıktılarla ilgili zevklerdeki çeşitliliğin kapsamı ve nüfus içerisindeki coğrafi dağılımı mali yerleşmenin temel belirleyenlerini oluşturmaktadır.

2.2.1.1. Yüz Ölçümü, Nüfus Büyüklüğü Ve Nüfusun Coğrafi Dağılımı İle İlgili Koşullar

Bir ülkenin sahip olduğu nüfus başka bir ifadeyle sınırlarında yaşayan insanların sayısı, çok ya da az olması bu ülkede sunulan kamu hizmetlerini ve bu hizmetlerin yönetim düzeyleri arasındaki paylaşımını önemli ölçüde etkilemektedir. Coğrafik olarak daha büyük ülkelerde yönetimlerin vatandaşlara ulaşmada ve kamu malı sunumunda karşılaşılabilecek sorunlar da kamu sektörünün tasarımı ve mali yerleşme üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Canavire-Bacarreza & Martinez-Vazquez, 2012). Yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğunda ülke büyüklüğünün mali yerleşme üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla nüfus ve alan değişkenlerine yer verildiği görülmektedir. Ancak Bahl ve Nath (1986) ülke büyüklüğünün etkisini ölçmek için nüfusla birlikte federal yapıya; Canavire-Bacarreza ve Martinez-Vazquez (2012) de alanla birlikte limanlara uzaklık değişkenine yer vermiştir. Canavire-Bacarreza ve Martinez-Vazquez ek olarak ülkelerin sahip oldukları

yükseklik (rakım), iklim gibi başka coğrafi özellikleri de mali yerleşme üzerinde etkili olabileceği için bu özellikler doğrultusunda bir coğrafi çeşitlilik endeksi oluşturmuştur. Bu endeks rasgele seçilen iki kişinin benzer coğrafi özelliklere sahip bölgelerde yaşayıp yaşamadığını göstermektedir.

Çalışmalarda nüfusla ilgili en yaygın kullanılan değişkenlerden biri kentleşmedir. Kentleşme bazı çalışmalarda nüfusun coğrafi dağılımını temsil etmek üzere kullanılmaktadır (Pommerehne, 1976; Stegarescu, 2005; Stegarescu, 2009; Jilek, 2018). Bazı çalışmalarda ise kentleşmeye farklı amaçlarla yer verildiği görülmektedir. Kee (1977) ile Bahl ve Nath (1986) kentleşmeyi ekonomik gelişmenin mali yerleşme üzerindeki etkisini ölçmek üzere kullanmıştır. Kee (1977)'ye göre ekonomik gelişme kentleşmeyi; kentleşme de toplu olarak tüketilen hizmetlere olan talebi hızlandıracaktır. Garrett ve Rodden (2006) kentleşmeye kentsel alanlarda yerel yönetim hizmetlerine olan talep daha fazla olabileceği için yer vermektedir. Sacchi ve Salotti (2016)'ye göre kentleşme ile birlikte kırsal kesimlerdeki nüfus büyük merkezlere yönelecek bunun sonucunda da kamu harcamaları bu merkezlerde yoğunlaşacaktır.

Nüfusla ilgili kullanılan bir diğer değişken nüfus yoğunluğudur. Letelier-Saavedra ve Sáez-Lozano (2015) nüfusun belli alanlarda yoğunlaşmasının bu alanlarda yerleşmiş malların kişi başı maliyetini azaltacağı beklentisiyle nüfus yoğunluğu değişkenine yer vermektedir. Sacchi ve Salotti (2016) nüfus yoğunluğunun mali yerleşmeyi bir taraftan kamu mallarının sunumunda ortaya çıkaracağı ölçek ekonomileri yoluyla diğer taraftan da bireylerin daha heterojen tercihlere sahip olmaları yoluyla etkileyeceğini savunmaktadır. Bodman ve Hodge (2010) ise nüfus yoğunluğunun mali yerleşmeyi nüfusla birlikte artan kalabalıklaşma maliyetleri açısından etkileyeceğini ileri sürmektedir.

Nüfusla ilgili bunların dışında Arzaghi ve Henderson (2005), Arzaghi ve Balthrop (2018) en büyük şehirde yaşayan nüfus değişkenine yer vermiştir. Ayrıca nüfusun çalışmayan kısmı özellikle belirli harcama türlerine olan talep açısından mali yerleşme üzerinde etkili olabileceği için üretim çağında olmayan 15 yaş altı ve 65

yaş üstü nüfusu ifade etmek üzere de bazı çalışmalarda bağımlılık oranı değişkenine yer verilmektedir (Stegarescu, 2005; Sacchi & Salotti, 2016; Maličká & Martinková, 2018; de Mello & Jalles, 2019).

Nüfusla ilgili olarak Sacchi ve Salotti (2016) ile Bodman ve Hodge (2010) nüfus artışına yer vermiştir. Bodman ve Hodge (2010)'ye göre nüfus artışı ile birlikte yerel düzeyde kalabalıklaşma maliyetlerinin artması alt düzey yönetim harcamalarının merkezi yönetim harcamalarından daha çok artmasına neden olabilecektir. Bu da yerel kamu mallarının kişi başı maliyetinin artmasından dolayı bu mallara olan talebin azalmasına neden olacaktır.

2.2.1.2. Gelir ve Refah Düzeyi

Bir ülkenin refahı mali yerelleşme üzerinde doğrudan etkili olan faktörlerden biridir. Gelir düzeyi de ülke refahının en belirgin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Çalışmalarda gelirin mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek üzere en yaygın kullanılan değişken kişi başı gelirdir. Bazı çalışmalarda ülkelerin gelir düzeylerini göstermek üzere gelişmiş ülke kuklası (Bahl & Nath, 1986; Jametti & Joanis, 2016), düşük gelir kuklası (Bahl & Nath, 1986), OECD kuklası (Armey & McNab, 2018) gibi kukla değişkenlere yer verilmektedir.

Bir ülkenin gelirindeki artış ülkedeki yaşam koşullarının iyileşmesini sağlar. Gelir arttıkça devlet temel kamu hizmetleri dışındaki hizmetlere de kaynak ayırabilir hale gelir. Böylece ülkenin kalkınma düzeyi ve buna bağlı olarak da refah düzeyi artar. Yapılan çalışmalarda mali yerelleşme üzerinde etkili olacağı için gelir dışında refah düzeyinin göstergesi olabilecek değişkenlere yer verilmektedir. Bu amaçla Canavire-Bacarreza ve Martinez-Vazquez (2012) bebek ölüm oranına; Sacchi ve Salotti (2016) doğumda yaşam beklentisi ve yüksek okul kaydı değişkenlerine yer vermiştir.

2.2.1.3. Kamusal Çıktılarla İlgili Zevklerdeki Çeşitliliğin Kapsamı ve Nüfus İçerisindeki Coğrafi Dağılımı

Bireylerin zevklerindeki çeşitlilik kamusal hizmetlerle ilgili taleplerinin de çeşitlenmesine yol açmaktadır. Bu da alt düzey yönetimler tarafından sunulan hizmetler dolayısıyla mali yerleşme üzerinde etkili olmaktadır. Bireylerin kamu hizmetleri ile ilgili tercihlerinde birçok faktör etkili olmakla birlikte zevklerdeki çeşitliliği göstermek üzere nüfusun etnik, dilsel ya da dini yapısı gibi çeşitli açılardan homojen bir dağılıma sahip olup olmadığına bakılmaktadır. Oates (1972) bireylerin, kamusal mal ve hizmetlere olan taleplerindeki çeşitliliği ölçmek üzere etnik, dilsel ve dini karakteristiklerine göre oluşturulan bir homojenlik değişkeni ile birlikte bu özellikler doğrultusunda bölgesel olarak gruplandırıldıkları bir bölgecilik değişkenine yer vermektedir. Pommerehne (1976) zevklerdeki çeşitliliği ölçmek üzere bölgecilik ve etnik, dilsel, dini homojenlik değişkenleri ile birlikte etnik, dilsel, dini homojenliğin toplamından oluşan bir kültürel homojenlik değişkenine yer vermektedir. Wallis ve Oates (1988) mali yerleşmenin, Amerika Birleşik Devletleri'nde eyalet ve yerel sektördeki kapsamını ve çeşitliliğini incelediği çalışmasında sosyoekonomik çeşitlilik ve nüfusun etnik bileşimini göstermek üzere çiftliklerde yaşayan nüfus ve beyaz nüfustan oluşan homojenlik değişkenlerini kullanmaktadır. Ayrıca güney eyaletlerde beyaz nüfus oranının az olması nedeniyle güney eyaletler için de bir kukla değişken oluşturmuştur. Letelier (2005) çalışmasında etnik-dilsel çeşitliliği ölçmek üzere bir sosyal homojenlik endeksi oluşturmuştur. Alexeev ve Mamedov (2017) Rusya'da bölge, ABD'de eyalet yönetimlerindeki harcama yerleşmesinin belirleyenlerini inceledikleri çalışmalarında Rusya için etnik Ruslardan oluşan, ABD için de Hispanik olmayan beyazlardan oluşan bir homojenlik endeksine ve etnik Rus ile Hispanik olmayan beyaz nüfusun payına yer vermektedir. Stegarescu (2009) çalışmasında ekonomik ve politik entegrasyonun mali yerleşme üzerindeki etkisini incelemekte ve tercihlerdeki heterojenliği yakalamak amacıyla dilsel çeşitlilik değişkenine yer vermektedir. Stegarescu (2009)'ya göre ekonomik ve politik entegrasyonun mali yerleşme üzerindeki etkisi özellikle dilsel çeşitliliğin fazla olduğu ülkelerde daha

güçlü olacaktır. Stegarescu (2009) bu nedenle dilsel çeşitliliği entegrasyon göstergeleri ile ilişkilendirdiği ilave değişkenlere yer vermiştir.

Zevklerdeki çeşitliliği ölçmek amacıyla kullanılan değişkenlerden bir diğeri gelir dağılımıdır. Bu amaçla Stegarescu (2005, 2009), kişi başı gelirdeki bölgesel eşitsizliğe; Bodman ve Hodge (2010) gelir dağılımına; Alexeev ve Mamedov (2017) gini katsayısına yer vermiştir. Ancak bazı yazarlara göre gelir dağılımındaki eşitsizlik bu eşitsizliğin giderilmesi için gelirin yeniden dağıtılmasına duyulan ihtiyacı, dolayısıyla merkezi yönetimin bu alandaki müdahalelerini artırarak mali yerleşme üzerinde etkili olacaktır. Pommerehne (1976) bu amaçla gelirin hane halkı arasındaki dağılımına ve bölgesel dağılımına yer vermektedir. Alexeev ve Mamedov (2017) gini katsayısını zevklerdeki çeşitlilikle birlikte bu etkiyi ölçmek amacıyla da kullanmaktadır. Sacchi ve Salotti (2016) bu amaçla bölgesel eşitsizliklere; Alexeev ve Mamedov (2017) gelir dağılımı ile ilgili olarak ayrıca sosyal transferlerin kişisel gelirdeki payına yer vermektedir.

2.2.2. Diğer Faktörler

2.2.2.1. Politik - Kurumsal

Bir ülkedeki yönetim yapısının federal ya da üniter olarak örgütlenmiş olması mali yerleşme üzerinde etkili olduğu için çalışmalarda federal yapıya yer verilmektedir (Stegarescu, 2005; Letelier-Saavedra & Sáez-Lozano, 2015; Bodman & Hodge, 2010; Treisman, 2006; Pommerehne, 1976; Kee, 1977). Oates (1972)'e göre bir toplumun yasal çerçevesi o toplumdaki karar alma mekanizmasına bazı kısıtlamalar getirir. Bu kısıtlamalar mali kararların yerleşmesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Bu etkinin ortaya çıktığı durumlardan biri ülkelerin federal bir yapıda olup olmamasıdır. Federal bir yönetime sahip ülkelerde mali merkezleşme düzeyi görece daha düşüktür. Oates bu nedenle çalışmasında ülkelerin federal olup olmadığını gösteren bir federal yapı değişkenine yer vermektedir.

Rant arayışında olan otoriter bir yönetim aldığı kararlarda vatandaşların taleplerinden ziyade kendi çıkarları doğrultusunda hareket edecektir. Bu nedenle yerleşmeye olan talepleri baskılamak isteyebilecek ve bunu rızaya gerek duymadan gerçekleştirebilecektir (Garrett & Rodden, 2006). Ancak demokratik bir yönetim gündem belirleme gücünü kötüye kullanmaya çalışmayacaktır (Panizza, 1999). Dolayısıyla gücü ve kaynakları elinde tutmaya çalışan otoriter bir rejimde yerleşme demokratik rejimlerdeki göre daha az olacaktır. Çalışmalarda rejimin statüsünün mali yerleşme üzerindeki etkisini ölçmek üzere demokrasi değişkenine yer verilmektedir (Pommerehne, 1976; Panizza, 1999; Garrett & Rodden, 2006; Bodman & Hodge, 2010; Arzaghi & Henderson, 2005; Arzaghi & Balthrop, 2018; Arney & McNab, 2018; Treisman, 2006). Bhattacharyya vd. (2017) demokratikleşme için öncesinde otokrat bir yönetime sahip olup daha sonra demokrasiye geçen ülkelerin kalıcı olarak demokratikleşip demokratikleşmediklerini gösteren bir kalıcı demokratikleşme değişkenine yer vermiştir.

Ulusal düzeyde seçimler, seçimlerin nasıl yapıldığı, seçilen tarafların parlamentodaki temsil oranı ve etki düzeyi, karar almada etkili olanların sahip oldukları ideoloji ve yürütmenin türü gibi faktörler mali yerleşme üzerinde etkili olabileceği için bazı çalışmalarda ulusal seçim sistemi ile ilgili değişkenlere yer verilmektedir. Jametti ve Joanis (2016) ile Stegarescu (2005) seçimler yönetimin harcama ve gelir davranışları üzerinde etkili olacağı için seçim döngülerinin etkisini ölçmek amacıyla ulusal düzeyde seçim yapılan ve yapılmayan yıllar için oluşturulmuş bir seçim değişkenine yer vermektedir.

Tarafların parlamentodaki temsili ile ilgili olarak Stegarescu (2005), parlamentoda çoğunluğun egemen olup olmadığını, partilerin meclisteki payının orantılı bir biçimde dağılıp dağılmadığını gösteren bir seçim sistemi değişkenine yer vermiştir. Bu amaçla Jametti ve Joanis (2016) hükümetin ve muhalefetin meclisteki payına; Sacchi ve Salotti (2016) politik çoğulculuğu ifade eden bir çoğulculuk değişkenine; Letelier-Saavedra ve Sáez-Lozano (2015) hükümetin meclisteki çoğunluğu ve parlamentoda etkili olan parti sayısına yer vermektedir. De Mello ve Jalles (2019)

politik bir sistemde bu sistemdeki seçim rekabetinin düzeyi ile belirlenen veto oyuncularının sayısını, bu oyuncuların birbirinden bağımsız olup olmadığını oyuncuların ilgili parti üyeliğini ve seçim kurallarını da dikkate alarak ölçen bir denetim ve denge değişkenine yer vermektedir. Ayrıca herhangi bir yıl içerisinde yönetimden düşen veto oyuncularının yüzdesini gösteren bir istikrar değişkenine yer vermektedir.

Siyasi partilerin rolü açısından ise ideolojik olarak karşıt görüşlere sahip partilerin belirli politika alanlarındaki mali davranışlarında önemli farklılıklar olabilecektir. Örneğin sol hükümetler genişletici politikalara daha yatkın olabilecektir (Sacchi & Salotti, 2016). Bu nedenle çalışmalarda hükümetin ve/veya muhalefetin ideolojisini gösteren değişkenlere yer verilmektedir (Stegarescu, 2005; Sacchi & Salotti, 2016; Jametti & Joanis, 2016; Letelier-Saavedra & Sáez-Lozano, 2015).

Yürütmenin türü ve etkisi için Stegarescu (2005) seçilmiş yöneticilerin mecliste güvenoyuna tabi olup olmadığını gösteren bir başkanlık rejimi kuklasına yer vermiştir. Letelier-Saavedra ve Sáez-Lozano (2015) yürütmenin türünü (parlamentar, başkanlık, karma ya da diktatörlük) gösteren bir değişkene yer vermiştir.

Alt düzey yönetimlerin kendi bölgelerinde ya da merkezi düzeyde alınan kararlar üzerindeki etkisi mali yerleşme açısından önemli faktörlerdendir. Alt düzey yönetimlerin merkezi ya da ulusal düzeyde alınan kararlara etkisi ile ilgili olarak Stegarescu (2005,2009) alt düzey yönetimlerin ulusal düzeyde anayasal ve yasal konularda alınan kararlara doğrudan referandumlar ya da popüler seçimler gibi çeşitli yollarla katılımını ifade eden doğrudan demokrasi değişkenine yer vermektedir. Stegarescu (2005) alt düzey yönetimlerin ulusal parlamentodaki temsilcilerinin nasıl seçildiğini (doğrudan o yönetimde yaşayanlar tarafından, merkezi yönetim ya da alt düzey yönetimin meclisleri tarafından gibi) ve bu temsilin düzeyini gösteren bir alt düzey temsil endeksi oluşturmuştur. Alt düzey temsil endeksine alternatif olarak alt düzey yönetimlerin temsil türü ve karar alma gücünü ölçmek amacıyla bu yönetimlerin merkezi karar almaya doğrudan ya da

dolaylı katılımlarını göstermek üzere alt düzey doğrudan ve dolaylı katılım değişkenlerini oluşturmuştur. Alt düzey yönetimlerin ulusal düzeyde merkezi olarak alınan kararlar üzerindeki etkisini ölçmek üzere ayrıca merkezi yönetimlerin vergi mevzuatının düzenlenmesinde nihai yetkiye sahip olup olmadığını gösteren bir kukla değişkene yer vermektedir. Treisman (2006)'a göre alt düzey yönetimler üst düzey parlamentolarda mali yasaları veto hakkına sahip temsilcilere sahip olduklarında üst düzey yönetimlere gelirden daha fazla pay alma konusunda politik ve kurumsal olarak baskı yapabileceklerdir. Treisman (2006) bu nedenle çalışmasında politik yerelleşme değişkenine yer vermektedir.

Alt düzey yönetimlerin kendi bölgelerinde alınan kararlar üzerindeki etkisi ile ilgili olarak ise Sacchi ve Salotti (2016) yerel yönetimlerin doğrudan yönettikleri yerel nüfus tarafından seçilip seçilmediğini ve kurumsal sistemde yer alan alt düzey yönetimlerin bir anlamda meşruiyetini gösteren bir doğrudan seçim değişkenine yer vermektedir. Arzaghi ve Balthrop (2018) politik yerelleşmeyi ifade etmek üzere ülkenin 1975'de bölgesel ya da yerel bir seçime sahip olup olmadığını gösteren bir gösterge değişkene yer vermektedir. Bodman ve Hodge (2010) alt düzey yönetimlerde seçim yapılıp yapılmadığını gösteren seçim yerelleşmesi değişkenine yer vermektedir. Pommerehne (1976) çalışmasında dikey güç dağılımını ifade etmek üzere bölgesel yönetimlerin kendi bölgelerinde bağımsız olarak ya da bağımsızlıkla birlikte merkezi yönetimle koordineli olarak hareket edip etmediklerini gösteren bir bölgesel bağımsızlık değişkenine yer vermektedir. Armev ve McNab (2018) bölgesel yönetimlerin kurumsal derinlik, politika kapsamı, mali özerklik, borçlanma özerkliği, temsil, kanun koyma, yürütme kontrolü, mali kontrol, borçlanma kontrolü ve anayasal reform alanlarındaki otoritesinden oluşan bir bölgesel otorite endeksine yer vermektedir.

Bodman ve Hodge (2010) kamu sektörünün işleyişi ile ilgili olarak yönetimin orta ve alt kademelerinde yer alan alt düzey yönetim sayısına ve alt düzey yönetim çalışanlarının merkezi yönetim çalışanlarına oranına yer vermektedir.

Kamu sektörünün işleyişinde ve dolayısıyla mali yerelleşme üzerinde kurumsal faktörler de etkili olmaktadır. Kurumsal faktörlerin etkisini ölçmek amacıyla Canavire-Bacarreza ve Martinez-Vazquez (2012) politik haklar ve yolsuzluk düzeyine yer vermektedir. Jilek (2018) bu amaçla yolsuzluğun kontrolü, yönetimin etkililiği, politik istikrar ve şiddet düzeyi, düzenleyici kalite, hukuk kuralları ve söz hakkı ve hesap verebilirlik değişkenlerine yer vermektedir. Michael Alexeev ve Arseny Mamedov (2017) kurumsal kaliteyi göstermek üzere Rusya için saydamlık, seçimlerin adillliği, politik çoğulculuk, medya bağımsızlığı, ekonomik serbestleşme, sivil toplum, siyasi yapı, seçkinler, yolsuzluğun kontrolü ve yerel öz yönetim kategorilerine göre oluşturulan bir demokrasi endeksine yer vermektedir. ABD için ise bireylerin içinde buldukları politik sistem doğrultusunda sahip oldukları politik kültürü gösteren bir bireysel politik çevre değişkenine yer vermektedir. Kyriacou vd. (2017) yönetim kalitesine yer vermektedir.

2.2.2.2. Harcama-Gelirler

Yönetim düzeylerinin harcama ve gelir yapısı mali yerelleşme üzerinde etkili olmaktadır. Çalışmalarda bu etkiyi ölçmek amacıyla harcamalarla ilgili kullanılan değişkenlerden biri toplam harcamalardır (de Mello & Jalles, 2019). Garrett ve Rodden (2006)'a göre kamu sektörünün daha büyük olduğu ülkelerde yerelleşme daha fazla olacaktır. Yazarlar, toplam kamu harcamalarına kamu sektörünün büyüklüğünün mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla yer vermektedir. Sacchi ve Salotti (2016) ise idarenin büyüklüğü için yönetimin gerçekleştirdiği tüketim harcamalarına yer vermektedir.

Sosyal karışıklık ya da savaş tehdidinin bulunduğu ülkelerde alt düzey yönetimlere daha az takdir yetkisi verilecektir. Bu nedenle savunma harcamalarına ayrılan payın daha fazla olması mali yerelleşmeyi olumsuz etkileyecektir (Bahl & Nath, 1986). Bazı çalışmalarda bu etkiyi ölçmek amacıyla savunma harcamalarına yer verilmektedir (Bahl & Nath, 1986; Letelier-Saavedra L. , 2005; Bodman & Hodge, 2010). Stegarescu (2005, 2009) uluslararası çatışmaların rolünü kontrol etmek

amacıyla komünist bloğun batı ülkelerine karşı oluşturduğu tehdidin bir temsilcisi olarak Soğuk Savaş değişkenine yer vermektedir.

Gelirlerle ilgili yer verilen değişkenlerden biri toplam gelirlerdir (Maličká & Martinková, 2018). Bahl ve Nath (1986)'e göre merkezi yönetimin gelirlerini artırmak için gösterdiği çaba yerel yönetimlere yapılan yardımların ve bu yönetimlerle paylaşılan vergilerin artmasını sağlayabilecektir. Ancak diğer taraftan merkezi yönetim yardımları ihtiyari olarak vermekte ve merkezi vergiler alt düzey yönetimlerle her zaman paylaşılmayabilmektedir. Bahl ve Nath (1986) merkezi yönetimin çabaları sonucunda oluşan gelir artışının mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla merkezi yönetimin gelir payını gösteren merkezi yönetim gelir gayreti etkisi değişkenine yer vermektedir.

Yerel yönetimlerin gelir kompozisyonu ile ilgili değişkenler çalışmalarda kullanılan değişkenlerden bir diğeridir. Alt düzey yönetimlerin gelirleri temel olarak kendi gelirleri ve yönetimin diğer düzeylerinden sağlanan transferler ve yardımlar açısından bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Alexeev ve Mamedov (2017) gelirlerin merkezi yönetimde toplanmasının ve alt düzey yönetimlerin bu yönetimlerden yapılacak transferlere olan bağımlılığının merkezileşmeyi artıracığı görüşüyle transferlere yer vermektedir. Kee (1977)'ye göre merkezi yönetimin gelirlerin toplanmasındaki rolünün artması geleneksel olarak yerel nitelikli bazı harcama fonksiyonlarının merkezi yönetime geçmesiyle sonuçlanabilecektir. Kee (1977) bu nedenle idareler arası transferlere yer vermektedir. Letelier (2005) çalışmasında alt düzey yönetimlere yapılan yardımlara yer vermekte ve yardımların etkisinin alt düzey yönetimlerin hâlihazırda yapmakta oldukları harcamaların finansmanında bu gelirleri kendi gelirlerine ikame edip etmediklerine bağlı olduğunu ifade etmektedir. Bodman ve Hodge (2010) yardımlara alt düzey yönetimlerin özerkliğini ve harcamalarını etkileyebileceği için yer vermektedir. Sacchi ve Salotti (2016) yerel yönetimlerin harcamalarını ortak havuz ya da öz kaynaklar yoluyla finanse etmelerinin harcamalar üzerinde etkili olabileceği görüşünden hareketle alt düzey yönetimlerin finansman kaynaklarının etkisini kontrol etmek amacıyla yardımlara ve alt düzey yönetimlerin diğer yönetim

düzeylelerinden aldıkları yardımlar haricindeki gelirlerinden oluşan vergi yerelleşmesine yer vermektedir. Stegarescu (2005, 2009) alt düzey yönetimlerin önemli ölçüde kontrol ettiği otonom vergi gelirlerinden oluşan vergi yerelleşmesine yer vermektedir.

2.2.2.3. Dışa Açıklık-Entegrasyon-Küreselleşme

Ticarete dayalı ekonomilerde merkezi yönetim gelirlerinin önemli bir bölümü gümrük vergileri, ihracat vergileri ve ihracat ve ithalat ile ilgili diğer gelirlerden oluşmaktadır. Bu gelirler büyük ölçüde merkezi yönetimin elinde toplandığı için ve merkezi yönetim bu alanlardan kolayca gelir elde edebildiği için dışa açık ekonomilerde merkezileşme eğiliminin daha fazla olması beklenmektedir. Bu nedenle çalışmalarda dışa açıklığın mali yerleşme üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla dış ticaret değişkenine yer verilmektedir (Wasylenko, 1987; Letelier-Saavedra L. , 2005; Bodman & Hodge, 2010; Maličká & Martinková, 2018; de Mello & Jalles, 2019; Kee, 1977).

Ekonomik entegrasyonun özellikle AB ile politik entegrasyonun dikey yönetim yapısı üzerindeki etkisini inceleyen Stegarescu (2009) ekonomik entegrasyon göstergesi olarak dış ticaret ile birlikte diğer ekonomik entegrasyon unsurlarını da hesaba katabilmek amacıyla alternatif olarak mal ve sermaye piyasalarının serbestleşme düzeyini yansıtan Quinn/Inclan mali açıklık endeksine yer vermektedir. Stegarescu (2009) ayrıca AB ile entegrasyonun hem ekonomik hem politik yönlerini ele alabilmek için AB harcamalarının üye ülkelerin kamu harcamalarındaki payına, AB' ye üye olan ve olmayan ülkelerin AB ile ilişkisinin düzeyini gösteren bir politik entegrasyon endeksine, AB ülkeleriyle yapılan ticaretin ülkenin toplam dış ticaretindeki payına yer vermektedir. Garrett ve Rodden (2006) ulusal mal ve hizmet piyasalarının uluslararası piyasalarla entegrasyonunun etkisini yakalamak amacıyla dış ticaret ile birlikte ülkelerin sermaye hesabı

işlemlerine önemli kısıtlamalar getirip getirmediğini gösteren sermaye hesabı açıklığı kuklasına yer vermektedir.

Letelier-Saavedra & Sáez-Lozano (2015) ülkelerin dünya ile entegrasyonunun farklı yönlerini yansıtan; ekonomik, politik ve sosyal küreselleşmenin ağırlıklı bir ortalamasından oluşan bir küreselleşme endeksine yer vermektedir.

2.2.2.4. Makroekonomik

Makroekonomik göstergelerle ilgili olarak De Mello ve Jalles (2019) toplam kamu borcuna; Malicka ve Martinkova (2018) toplam kamu borcu ile birlikte yerel borçluluk düzeyine yer vermektedir. Garrett ve Rodden (2006)'a göre merkezi yönetimler, eyalet ve yerel yönetimlerin harcama sorumluluklarını gelirlerinde bu sorumlulukları karşılamaya yetecek bir artış olmaksızın artırarak borçlarını bu yönetimlere yükleme girişiminde bulunabilirler. Merkezi yönetimlerin bu girişimleri yerelleşme üzerinde etkili olabilecektir. Garrett ve Rodden bu etkiyi ölçmek amacıyla merkezi yönetim mali dengesine yer vermektedir. Armey ve McNab (2018) ekonominin sabit varlıklarına yapılan ilave harcamalardan ve stok seviyesindeki net değişikliklerden oluşan brüt sermaye birikimine yer vermektedir.

Çalışmalarda makroekonomik dengenin ve iş döngülerinin mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla ayrıca işsizlik oranı (Stegarescu, 2005; Bodman & Hodge, 2010; Maličká & Martinková, 2018; de Mello & Jalles, 2019), enflasyon oranı (Maličká & Martinková, 2018; de Mello & Jalles, 2019) ve gelir artışına (Stegarescu, 2005; de Mello & Jalles, 2019) yer verildiği görülmektedir.

2.2.2.5. Tarihi-Kültürel

Arzaghi ve Henderson (2005) ile Arzaghi ve Balthrop (2018) ülkedeki hukuk sisteminin Fransız hukukuna göre düzenlenmiş olmasının kültürel anlamda etkileri olacağı için Fransız Hukuku değişkenine yer vermektedir. Stegarescu (2005) yasal kökenle ilgili olarak İngiliz Hukukuna dayanan yasal sistemler için bir kukla değişkene yer vermektedir. Dinin merkezileşme ile ve güçlü bir merkezi yönetimle ilgili tercihlerdeki etkisinin bir temsilcisi olarak Katolik nüfus yüzdesini kullanmaktadır.

Tarihi faktörleri ifade etmek üzere Jilek (2018) federal yapıya ve ülkenin yasal kökenine (İngiliz, Alman, İskandinav ya da Sosyalist); Treisman (2006) geçmişte kolonisi oldukları ülkelerden hareketle ülkelerin koloni geçmişlerine (Alman, Rus, Türk, diğer, koloni olmayan) yer vermektedir.

2.2.2.6. Doğal Kaynaklar

Bir ülkenin doğal kaynaklara sahip olmasının birçok faydası bulunmaktadır. Bu faydalardan biri doğal kaynaklardan sağlanan gelirlerin idarenin finansmanına yaptığı katkıdır. Ancak bununla birlikte doğal kaynak zenginliğinin yolsuzluk, otoriter yönetim, Hollanda sendromu ve sivil çatışma gibi birçok potansiyel tehlikesi de bulunmaktadır. Dolayısıyla ülkelerin sahip oldukları doğal kaynaklar yönetim düzeylerinin birbirleri olan ilişkilerini etkilemektedir (Arzaghi & Balthrop, 2018). Bu nedenle çalışmalarda ülkelerin sahip oldukları doğal kaynakların mali yerleşme üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla doğal kaynak rantlarına yer verilmektedir.

Alexeev ve Mamedov (2017)'a göre bir ülkenin doğal kaynaklara olan bağımlılığı temel olarak iki nedenle mali merkezileşmeyi artıracaktır. Birincisi doğal kaynaklardan sağlanan rantlar daha çok merkezi yönetimde toplanmaktadır. İkincisi doğal kaynak rantlarına sahip bir yönetimin vatandaşlarına hesap verme yükümlülüğüne ve yerleşmenin yerleşmeyi teşvik eden potansiyel yararlarına karşı hassasiyeti daha az olacaktır. Alexeev ve Mamedov (2017) doğal kaynak rantları için kişi başı madencilik çıktısına yer vermektedir.

Bhattacharyya vd. (2017) çalışmasında kaynak rantı ile birlikte kaynak keşfine yer vermektedir. Bhattacharyya vd. (2017)'ya göre kaynak keşfi gelirlerini maksimize etmeye çalışan bir merkezi yönetimi güçlendirerek mali merkezileşmeyi artırabilir. Öte yandan merkezi yönetimin yönetimde kalmak ve gücünü artırmak ya da kamu harcamalarındaki etkinliği artırmak için yerelleşmeyi artırmasına neden olabilir.

Arzaghi ve Balthrop (2018) doğal kaynak rantları ile birlikte MENA (Ortadoğu ve Kuzey Afrika) bölgesinde petrol zengini ve oldukça merkezileşmiş ülkelerin bulunması nedeniyle ülkenin MENA bölgesinde olup olmadığını gösteren bir kukla değişkene yer vermektedir. Armev ve McNab (2018)'in yer verdikleri doğal kaynak rantı değişkeni petrol, doğal gaz, kömür, maden ve ormanlardan sağlanan rantların toplamını içermektedir.

2.3. SONUÇLAR

2.3.1. Mali Yerelleşmenin Temel Belirleyenleri ile İlgili Sonuçlar

2.3.1.1. Yüz Ölçümü, Nüfus Büyüklüğü Ve Nüfusun Coğrafi Dağılımı İle İlgili Koşullar

Ülke büyüklüğünün mali yerelleşme üzerindeki etkisi ile ilgili elde edilen sonuçlar genellikle mali yerelleşmenin ülke büyüklüğü ile birlikte arttığı yönündedir (Oates, 1972; Pommerehne, 1976; Bahl & Nath, 1986; Wallis & Oates, 1988; Arzaghi & Henderson, 2005; Panizza, 1999; Jilek, 2018; Alexeev & Mamedov, 2017; Arzaghi & Balthrop, 2018). Bununla birlikte Treisman (2006) daha fazla nüfusa sahip olmalarına gerek olmaksızın bölgesel olarak daha büyük ülkelerde mali yerelleşmenin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Pryor (1967) merkezileşme ile nüfusun yatay kesit veri ile yaptığı regresyonda ters yönlü bir ilişkiye sahip olduğunu zaman serisi verileri ile yaptığı regresyonda ise aynı yönde hareket ettiklerini tespit etmiştir. Stegarescu (2005) mali yerelleşme üzerinde coğrafi büyüklüğün pozitif; nüfusun ise çoğunlukla anlamsız olmakla birlikte negatif bir etkiye sahip olduğu sonucunu elde etmiştir. Stegarescu (2009) nüfus büyüklüğünün

negatif bir etkiye sahip olduğu sonucunu elde etmiştir. Garret ve Rodden (2006) etkiler arası yerleşme modeli ile yaptıkları regresyonda ülkenin alan olarak büyüklüğünün mali yerleşmeyi pozitif etkilediği ancak nüfus ile mali yerleşme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı sonucunu elde etmiştir.

Bodman ve Hodge (2010) karma örnekleme ve OECD ülkelerinin yatay kesit verileri ile yaptığı analizde coğrafi alanın mali yerleşmeyi pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Nüfusun, orta ve alt gelirli ülkelerde mali yerleşmeyi pozitif etkilediği; karma örnekleme ise harcama ve gelir yerleşmesini pozitif etkilerken alt düzey yönetimlerin özerk olarak elde ettikleri vergiler ve kendi gelirleri ile hesaplanan mali yerleşme üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. OECD ülkelerinde ise, yatay kesit analizde, nüfus artışının alt düzey yönetimlerin kendi kaynakları ile finanse ettikleri harcamalardaki ve özerk olarak elde ettikleri vergilerdeki yerleşmeyi negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir.

Jametti ve Joanis (2016) alan olarak daha büyük ülkelerde hem harcama hem de gelirdeki merkezleşmenin daha düşük düzeylerde gerçekleştiği sonucunu elde etmiştir. Nüfusun ise harcama merkezleşmesini tüm gelir düzeyindeki ülkeler için negatif etkilemekte iken gelir merkezleşmesini yalnızca gelişmiş ülkelerde negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Sacchi ve Salotti (2016) nüfus artış hızı ile birlikte sağlık harcamalarındaki ve sosyal harcamalardaki yerleşmenin arttığı konut harcamalarındaki yerleşmenin ise azaldığı sonucunu elde etmiştir.

Canavire-Bacarreza ve Martinez-Vazquez (2012) coğrafyanın mali yerleşme üzerindeki etkisine yoğunlaştıkları çalışmalarında coğrafi alan olarak daha büyük ülkelerde yerleşme düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. En yakın limana olan uzaklığın mali yerleşme özellikle de harcama yerleşmesi üzerinde anlamlı ve negatif bir etkiye sahip olduğu sonucunu elde etmiştir. Coğrafi çeşitlilik endeksinin mali yerleşme üzerinde ve yine özellikle harcama yerleşmesi üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu fakat gelir yerleşmesi

üzerindeki etkisinin harcamalardaki kadar güçlü olmadığını tespit etmiştir. Mali yerelleşme üzerinde nüfusun yüksekliğe göre dağılımının iklime göre dağılımından daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kentleşme ile ilgili sonuçlar çoğunlukla kentleşmenin mali yerelleşmeyi pozitif etkilediği yönündendir (Pommerehne, 1976; Wasylenko, 1987; Wallis & Oates, 1988). Michael Alexeev ve Arseny Mamedov (2017) Rusya’da kent nüfusunun harcama yerelleşmesini; Letelier-Saavedra ve Sáez-Lozano (2015) kentleşmenin eğitim harcamalarının yerelleşmesini; Letelier (2005) kentleşmenin konut harcamalarındaki yerelleşmeyi pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Kee (1977) kentleşmenin mali yerelleşmeyi pozitif etkilediği ve gelişmekte olan ülkelerdeki mali yerelleşmenin açıklanmasında daha önemli bir faktör olduğu sonucunu elde etmiştir. Kee (1977)’ye göre nüfusun kentsel alanlarda yoğunlaşması sonucunda yerel kamu harcamaları artmaktadır. Bunun nedenlerinden biri artan ihtiyaçların (kanalizasyon, sokak lambaları, su gibi) piyasalar yerine yerel yönetimler tarafından piyasa dışı bir arz şekliyle daha etkin karşılanabilecek olması olabilir. İkinci olarak kentleşmenin önemi kalabalıklaşmadan dolayı kentlerdeki kamu hizmetlerinin kişi başı maliyetinin artmasından kaynaklanıyor olabilir. Kentleşmenin etkisinin gelişmekte olan ülkelerde daha güçlü olmasının nedeni bu ülkelerde yerel harcamalardaki artışın büyük bir bölümünün kentleşme faktörü ile doğrudan ilgili yerel harcama ihtiyaçlarından oluşması olabilir. Gelişmiş ülkelerde ise şehirlerdeki büyüme çok hızlı değildir ve yerel harcamalarda kentleşme dışında kamu düzeni, sağlık, eğitim ve refah gibi faktörlerin neden olduğu artış daha önemli olabilir. Gelişmekte olan ülkelerde bu hizmetlerin arzıyla ilgili sorumluluğun büyük bir bölümünü merkezi yönetim üstlenmektedir (Kee, 1977).

Stegarescu (2005, 2009), Jilek (2018), Sacchi ve Salotti (2016) kentleşmenin mali yerelleşmeyi negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Letelier (2005) kentleşmenin mali yerelleşmeyi negatif etkilediği ancak bu etkinin yalnızca düşük gelirli ülkelerde anlamlı olduğu sonucunu elde etmiştir. Fonksiyonel harcamalar açısından ise kentleşmenin sağlık ve eğitim harcamalarındaki yerelleşmeyi negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Garret ve Rodden (2006) ise kentleşme ile mali

yerelleşme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucunu elde etmiştir.

En büyük şehirde yaşayan nüfusla ilgili sonuçlara göre en büyük şehirde yaşayan nüfus mali yerelleşmeyi negatif etkilemektedir (Arzaghi & Henderson, 2005; Arzaghi & Balthrop, 2018).

Nüfus yoğunluğu ile ilgili Letelier (2005) nüfus yoğunluğunun mali yerelleşmeyi pozitif etkilediği, gelir yerelleşmesi için bu etkinin yalnızca yüksek gelirli ülkelerde anlamlı olduğu sonucunu elde etmiştir. Bununla birlikte nüfus yoğunluğunun konut harcamalarındaki yerelleşmeyi azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Sacchi ve Salotti (2016) nüfus yoğunluğunun eğitim harcamalarının yerelleşmesi ile pozitif, ulaşım harcamaları ve sosyal harcamaların yerelleşmesi ile negatif ilişkili olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Bodman ve Hodge (2010) nüfus yoğunluğunun karma örnekleme yönetim harcamalarının yerelleşmesini negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Malicka ve Martinkova (2018) nüfus yoğunluğunun anlamlı etkisinin daha çok en kalabalık nüfusa sahip AB ülkelerinde ortaya çıktığı ve bu ülkelerde bu etkinin pozitif olduğu sonucunu elde etmiştir.

Bağımlılık oranı ile ilgili olarak ise Malicka ve Martinkova (2018) bu değişkenin etkisinin yine en kalabalık AB ülkelerinde daha fazla olduğu ve bu ülkelerde harcama ve gelir yerelleşmesini negatif; vergi ve yardım yerelleşmesini pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Sacchi ve Salotti (2016) 15 yaş altı ve 65 yaş üstü nüfusun refah harcamalarının merkezileşmesine olan talebi artırdığı ve yaşlı nüfustaki artışın ulaşım ve savunma harcamalarının yerelleşmesini pozitif etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

2.3.1.2. Gelir ve Refah Düzeyi

Yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlara göre mali yerelleşme genellikle gelirle birlikte artmaktadır (Oates, 1972; Pommerehne, 1976; Kee, 1977; Panizza, 1999;

Arzaghi & Henderson, 2005; Arzaghi & Balthrop, 2018; Stegarescu, 2005 vd.) . Wallis ve Oates (1988) ise kişi başı gelir ile mali merkezileşme arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucunu elde etmiştir.

Bazı çalışmalarda gelirin mali yerelleşme üzerindeki etkisinin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde farklılaştığı yönünde bulgular elde edilmiştir. Bahl ve Nath (1986), Pommerehne (1976), Letelier (2005) gelirin mali yerelleşme üzerindeki pozitif etkisinin yüksek gelirli ülkelerde daha güçlü olduğunu tespit etmiştir. Bodman ve Hodge (2010) gelirin mali yerelleşme üzerindeki etkisinin tüm gelir gruplarındaki ülkelerde ve OECD ülkelerinde pozitif; orta ve alt gelirli ülkelerde ise negatif olduğu sonucunu elde etmiştir. Kee (1977) gelişmekte olan ülkelerde mali yerelleşme ile gelişme düzeyi arasında bir ilişki bulunmadığı sonucunu elde etmiştir.

Mali yerelleşmenin ülkenin geliriyle birlikte artması ve gelirin mali yerelleşme üzerindeki etkisinin gelir düzeyi yüksek ve düşük olan ülkelerde farklılaşmasıyla ilgili literatürde bazı görüşler bulunmaktadır. Buna göre birincisi mali yerelleşme, talebinin kişi başı gelir arttıkça artıyor olması nedeniyle normal bir mal olarak nitelendirilebilir (Tanzi, 2000). Yerelleşmiş bir karar alma yapısının oluşturulmasında gerçek kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kaynak ihtiyacı daha fakir, az gelişmiş ülkelerde yerelleşme için önemli bir engel oluşturmaktadır (Pommerehne, 1976).

İkincisi bir ülkenin gelir, kentleşme, nüfus vb. deki artış sonucu oluşan mali yerelleşme talebini karşılayabilmek için öncelikle belirli bir gelişmişlik düzeyine ulaşması gerekmektedir (Bahl & Nath, 1986). Bahl ve Nath (1986)'e göre gelirin mali yerelleşme üzerindeki etkisi ile ilgili sonuçların gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için farklılaşması yerelleşme için gelirin belirli bir eşik değere ulaşması gerektiği anlamına gelmektedir. Bodman ve Hodge (2010)'ye göre ise gelir için bir eşik değer varlığı söz konusu olabilir ancak gelir ve mali yerelleşme arasındaki olası iki yönlü ilişki nedeniyle bu görüşe ihtiyatlı yaklaşılması gerekmektedir.

Gelirin mali yerelleşmeye etkisi açısından gelir ve harcama yerelleşmesine ayrı ayrı bakıldığında Jametti ve Joanis (2016) gelirin harcama merkezileşmesi üzerinde gelişmiş ülkelerde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı ancak daha az gelişmiş ülkelerde pozitif ve oldukça anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucunu elde etmiştir. Gelir merkezileşmesini ise yalnızca OECD dışındaki ülkelerde pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Treisman (2006) gelirin, harcama yerelleşmesini artırırken gelir yerelleşmesini daha az etkilediğini tespit etmiştir. Bu durumun yerel yönetimlerin merkezi transferlere olan bağımlılığının zengin ülkelerde daha fazla olmasından kaynaklanabileceğini savunmaktadır.

Farklı şekillerde hesaplanan mali yerelleşme oranları açısından ise Bodman ve Hodge (2010), OECD ülkeleri için 1981-1998 yılları verileri ile yaptıkları panel analizde, gelirin vergi özerkliğini negatif ve anlamlı etkilemekte iken öz gelir yerelleşmesi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucunu elde etmiştir. Wasylenko (1987) kişi başı gelirdeki artışın mali yerelleşmeyi, alt düzey yönetimlerin paylaşılan vergiler ve idareler arası yardımlar dışında öz kaynaklarından elde ettikleri gelirler ile hesaplanan yerelleşme hariç, artırdığı ancak bu ilişkinin anlamlı olmadığı sonucunu elde etmiştir. Malicka ve Martinkova (2018) kişi başı gelirdeki artışın harcama ve gelir yerelleşmesi ile negatif, vergi ve yardım yerelleşmesi ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu sonucunu elde etmiştir. Jilek (2018) gelirin yönetim harcamalarının yerelleşmesini pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir.

Fonksiyonel harcamalardaki yerelleşme için Letelier (2005) kişi başı gelirin sağlık ve konut harcamalarındaki yerelleşmeyi negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Letelier-Saavedra ve Sáez-Lozano (2015) kişi başı gelir arttıkça eğitim harcamalarındaki yerelleşmenin azaldığı sonucunu elde etmiştir. Yazarlara göre bu sonuç daha yüksek kaliteli ve daha etkin maliyetle üretilen kamu mallarını talep eden ortanca seçmenlerin eğitim harcamaları için merkezi olarak koordine edilen kamu politikalarını tercih ettiklerinin bir göstergesi olabilir. Sacchi ve Salotti (2016) kişi başı gelirin sağlık ve kamu düzeni amaçlarıyla yapılan harcamaların

yerelleşmesini negatif; eğitim harcamalarının yerelleşmesini ise pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir.

Canavire-Bacarreza ve Martinez-Vazquez (2012) gelişmişlik düzeyinin bir göstergesi olarak kullandıkları bebek ölüm oranının etkisinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı sonucunu elde etmişlerdir. Sacchi ve Salotti (2016) yükseköğretim kaydının mali yerelleşmeyi negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir.

2.3.1.3. Kamusal Çıktılarla İlgili Zevklerdeki Çeşitliliğin Kapsamı ve Nüfus İçerisindeki Coğrafi Dağılımı

Kamu mal ve hizmetleri ile ilgili tercihlerdeki farklılıkları yansıtmak amacıyla kullanılan etnik, dilsel, dini ya da kültürel homojenlik değişkenlerinin çoğunlukla mali yerelleşmeyi pozitif etkilediği sonucu elde edilmiştir (Panizza, 1999; Stegarescu, 2005; Bodman & Hodge, 2010). Letelier-Saavedra ve Sáez-Lozano (2015) etnik-dilsel çeşitliliğin mali yerelleşmeyi pozitif etkilediği ancak bu etkinin bazı durumlarda anlamlı olmadığı sonucunu elde etmiştir. Canavire-Bacarreza ve Martinez-Vazquez (2012) etnik çeşitliliğin mali yerelleşmeyi pozitif etkilediği ve bu etkinin harcama yerelleşmesinde gelir yerelleşmesine göre daha güçlü olduğu sonucunu elde etmiştir. Yazarlara göre bu sonuç etnik çeşitliliğin halkın harcama ihtiyaçları üzerinde daha etkili olmasından kaynaklanıyor olabilir. Jilek (2018) etnik, dilsel ve dini çeşitlilik ile ölçülen heterojenliğin harcama yerelleşmesini desteklediği sonucunu elde etmiştir. Oates (1972) ile Pommerehne (1976) ülkelerin kültürel homojenliğinin mali merkezileşme üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı; bireylerin dil, din ve etnik özellikleri doğrultusunda gruplandırıldığı bölgecilik değişkeninin yerelleşmeyi pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Treisman (2006) etnik-dilsel çeşitlilik ile yerelleşme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı sonucunu elde etmiştir.

Arzaghi ve Henderson (2005) ile Kyriacou vd. (2017) etnik-dilsel çeşitliliğin mali merkezileşmeyi artırdığı sonucunu elde etmiştir. Wallis ve Oates (1988) ABD’de güney eyaletlerin eyalet ve yerel mali sistemleri açısından daha merkezileşmiş

oldukları; etnisite ve çiftliklerde yaşayan nüfusun ise etkisinin belirsiz olduğu sonucunu elde etmiştir. Michael Alexeev ve Arseny Mamedov (2017) etnik çeşitliliğin harcama yerelleşmesini negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Yazarlara göre etnik çeşitliliğin daha fazla olduğu ülkeler, bölgenin bölgesel ve merkezi yönetim tarafından kontrolünün sağlanabilmesi için mali olarak merkezileşme eğiliminde olabileceklerdir.

Çalışmaların genelinde tercihlerdeki çeşitliliği yansıtmak üzere kullanılan bölgesel gelir eşitsizliğinin mali yerelleşmeyi negatif etkilediği sonucu elde edilmiştir (Pommerehne, 1976; Stegarescu, 2009; Sacchi & Salotti, 2016). Kyriacou vd. (2017), bölgesel eşitsizliklerin mali yerelleşmeyi etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Kişisel gelirdeki eşitsizliğin ise Pommerehne (1976) mali merkezileşmeyi artırdığı; Stegarescu (2005) mali yerelleşmeyi artırdığı sonucunu elde etmiştir.

2.3.2. Diğer Faktörler

2.3.2.1. Politik – Kurumsal

Federal yapı ile ilgili sonuçların çoğu federal ülkelerde mali yerelleşmenin daha fazla olduğu yönündedir (Oates, 1972; Wasylenko, 1987; Kyriacou, Muinelogallo, & Roca-Sagalés, 2017; Letelier-Saavedra L. , 2005; Treisman, 2006; Garrett & Rodden, 2006; Stegarescu, 2005; Pommerehne, 1976; Jilek, 2018). Kee (1977) federal yapının karma örnekleme mali yerelleşmeyi pozitif etkilediği gelişmekte olan ülkelerde ise bu etkinin önemini kaybettiği sonucunu elde etmiştir. Bodman ve Hodge (2010) OECD ülkeleri için, yatay kesit analizde, federal devletlerde gelir yerelleşmesinin üniter devletlere göre daha fazla olduğu sonucunu elde etmiştir. Arzaghi ve Henderson (2005) ülkenin federal bir anayasaya sahip olması durumunda merkezi yönetimin idari harcamalardaki payının azaldığını tespit etmiştir.

Rejimin statüsünün mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek üzere yer verilen değişkenlerle ilgili olarak Pommerehne (1976) rejimin otoriter ya da totaliter olması

durumunda 1, anayasal olması durumunda 0 değerini alan kukla değişkenin mali merkezileşme üzerindeki etkisinin negatif olduğu sonucunu elde etmiştir. Letelier (2005) mali yerelleşmenin demokratik yönetimlerde daha yüksek düzeylerde gerçekleştiği sonucunu elde etmiştir. Panizza (1999) demokrasi düzeyinin mali merkezileşmeyi negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Treisman (2006) mali yerelleşme üzerinde demokratikleşmenin anlamlı ve küçük pozitif bir etkiye sahip olduğu ancak demokrasinin düzeyi ve süresinin açık bir etkiye sahip olmadığı sonucunu elde etmiştir. Garret ve Rodden (2006) etkiler arası yerelleşme modeli ile yaptıkları regresyonda demokrasinin 1981-1989 döneminde mali yerelleşme üzerinde oldukça anlamlı ve pozitif bir etkiye olduğu ancak bu sonucun 1990-1997 dönemi için geçerli olmadığını tespit etmiştir. Garret ve Rodden bununla birlikte demokratikleşmenin mali yerelleşme üzerinde zamanla oluşan ya da değişen bir etkisinin bulunmadığı sonucunu elde etmiştir.

Ulusal karar alma mekanizması ile ilgili Stegarescu (2005, 2009), ulusal seçimlerin olduğu yıllarda alt düzey yönetim harcamalarının azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Stegarescu (2005) azınlıkların daha zayıf temsilinin yönetimin yerelleşmesi üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu ve başkanlık rejimlerinin tipik olarak daha güçlü merkezi yönetimlerle ilişkili olduğu sonucunu elde etmiştir. Letelier-Saavedra ve Sáez-Lozano (2015) çoğunluk hükümetlerinin merkezileşmeyi; siyasi parti sayısının daha fazla olmasının sosyal koruma harcamaları dışında yerelleşmeyi artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Sacchi ve Salotti (2016) politik çoğulculuğun temel olarak sağlık harcamalarında olmak üzere, pozitif bir etki gösterdiği sonucunu elde etmiştir. Jametti ve Joanis (2016) çalışmalarında hükümetin seçim gücünü göstermek üzere kullandıkları hükümetin koltuk payı değişkeninin harcama merkezileşmesini negatif etkilediği sonucunu elde etmişlerdir. Kontrol amacıyla kullandıkları politik değişkenlerin ise harcama merkezileşmesi üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını tespit etmişlerdir. Gelir merkezileşmesi ile ilgili ulaştıkları sonuçlara göre hükümetin koltuk payı merkezileşme üzerinde negatif bir etkiye sahiptir. Bunların dışında politik kontrol değişkenlerinden muhalefet için hesaplanan HH endeksi merkezileşme üzerinde negatif bir etkiye sahiptir. Stegarescu (2005) sol partilerin egemen olduğu merkezi

yönetimlerde harcama yerelleşmesinin daha yüksek düzeylerde gerçekleştiği sonucuna ulaşmıştır. Sacchi ve Salotti (2016) kabinede sol partinin egemen olmasının eğitim ve kamu düzeni harcamalarındaki yerleşmenin azalmasına neden olduğu sonucunu elde etmiştir. Sağ parti egemenliği ile ilgili ise konut ve kamu düzeni gibi belirli fonksiyonların yerleşmesini pozitif; toplam harcama yerleşmesini negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Letelier-Saavedra ve Sáez-Lozano (2015) sağ parti koalisyonlarının ulaşım harcamaları dışında yerleşmeyi azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Alt düzey yönetimlerin karar alma sürecine katılımları ile ilgili olarak Stegarescu (2005) üniter devletlerdeki bölgesel temsili ölçen alt düzey temsil endeksinin yerleşme üzerinde oldukça anlamlı pozitif bir etkiye sahip olduğu ve alt düzey yönetimlerin merkezi karar alma sürecine katılımının yerleşmeyi pozitif ve anlamlı etkilediği sonucunu elde etmiştir. Bölgesel seçmenlerin ya da bölgesel meclislerin vergileme gücü ya da diğer politika alanlarındaki kararlara doğrudan katılımlarının, alt düzey yönetimlerin öz vergi gelirlerinin yerleşmesini pozitif ve anlamlı etkilediğini sonucunu elde etmiştir. Vergileme konusunda merkezi yönetimin nihai yetkiye sahip olduğu ülkelerde merkezleşmenin daha yüksek olduğu ve ulusal düzeyde daha güçlü bir alt düzey temsilin vergi yerleşmesi üzerinde anlamsız olmakla birlikte negatif bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Parlamentodaki genel temsilin, biçiminden bağımsız olarak, daha yüksek düzeyde bir mali yerleşmeyle, bölgesel yönetimler tarafından delegelendirilen temsilcilerden oluşan parlamentoların ise güçlü bir şekilde daha fazla merkezleşmeyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Stegarescu (2005, 2009), doğrudan demokrasinin kamu harcamaları ve idari faaliyetlerdeki merkezleşmeyi artırma eğiliminde olduğu sonucunu elde etmiştir. Stegarescu (2009) dünya ekonomisi ve daha az düzeyde Avrupa ile entegre olan ve dolaylı olarak seçilmiş bölgesel temsilcilere sahip ülkelerde kamu harcamaları ve idari faaliyetlerdeki merkezleşmenin artma eğiliminde olduğu sonucunu elde etmiştir. Özellikle küresel ekonomi ile entegre olan ülkelerde alt düzey yönetim ya da meclislerin daha üst düzeylerde temsiline, vergi yerleşmesini önemli ölçüde azalttığı sonucunu elde etmiştir. Bodman ve Hodge (2010) alt yönetim düzeylerinde daha fazla yönetim

düzeyinde (yönetim, yalnızca eyalet düzeyindeki yönetimlerde seçimle iş başına geliyor olabilir ya da hem eyaletlerde hem de eyaletlere göre daha alt düzeyde bir yönetim kademesi olan yerel yönetimlerde de seçimle iş başına geliyor olabilir) seçim yapılmasının vergi yerelleşmesini pozitif etkilemekle birlikte öz kaynaklardan elde edilen vergi yerelleşmesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucunu elde etmiştir. Pommerehne (1976) dikey güç dağılımını temsil etmek üzere kullandığı bölgesel bağımsızlık değişkeninin mali merkezileşme üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu sonucunu elde etmiştir.

Bodman ve Hodge (2010) OECD ülkelerinde -yatay kesit analizde- alt düzey yönetim sayısının paylaşılan vergi özerkliği ve toplam vergi özerkliği üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu; alt düzey çalışan sayısının merkezi çalışanlara oranının ise otonom olmayan vergi ve gelir yerelleşmesini pozitif etkilediği harcama yerelleşmesi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucunu elde etmiştir.

Kurumsal faktörlerle ilgili olarak Canavire-Bacarreza ve Martinez-Vazquez (2012) mali yerelleşme üzerinde politik haklar değişkeninin anlamlı bir etkiye sahip olmadığı yolsuzluğun ise zayıf negatif bir etkiye sahip olduğu sonucunu elde etmiştir. Kyriacou vd. (2017) yönetim kalitesinin daha iyi olduğu ülkelerin mali olarak daha fazla yerelleşme eğiliminde oldukları sonucunu elde etmiştir. Jilek (2018) söz hakkı ve hesap verebilirlik, idari etkinlik ve politik istikrarın harcama yerelleşmesini pozitif etkilediğini ve harcama yerelleşmesinin en önemli belirleyenleri olduğunu belirtmektedir.

2.3.2.2. Harcama-Gelirler

Harcamalarla ilgili olarak Garret ve Rodden (2006) etkiler arası yerelleşme modeli ile yaptıkları regresyonda yerelleşmenin kamu sektörünün daha büyük olduğu ülkelerde daha fazla olduğu sonucunu elde etmiştir. Yazarlar bu ilişkinin anlamlılığının model seçimine karşı oldukça hassas olduğunu da ayrıca belirtmektedir. Sacchi ve Salotti (2016) yönetimin ekonomideki öneminin

artmasının toplam harcamaların ve sağlık gibi belirli harcama araçlarının yerelleşmesi yönündeki baskıyı azalttığı sonucunu elde etmiştir.

Savunma harcamaları için Bahl ve Nath (1986), savunma harcamaları ile mali yerelleşme arasında negatif bir ilişki olduğu sonucunu elde etmiştir. Stegarescu (2009) Soğuk Savaş sürecindeki askeri tehdidin artmasının vergi yerelleşmesi ile negatif bir ilişkiye sahip olduğu sonucunu elde etmiştir. Bodman ve Hodge (2010) OECD ülkelerinin yatay kesit verileri ile yaptıkları analizde askeri harcamaların yönetim harcamalarındaki payının harcama ve gelir yerelleşmesini negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir.

Gelirlerle ilgili olarak toplam gelirler için Bahl ve Nath (1986) merkezi yönetimin gelir gayretinin mali yerelleşme ile negatif ilişkili olduğu ancak bu ilişkinin anlamlı olmadığı sonucunu elde etmiştir.

Kee (1977) idareler arası transferlerin harcama yerelleşmesi ve yerel yönetimlerin GSYH'deki payı üzerindeki etkisinin pozitif olduğu; yerel yönetimlerin vergi gayretini ise etkilemediği sonucunu elde etmiştir. Kee (1977)'ye göre türü ve miktarı genellikle merkezi yönetime bağlı olan idareler arası transferler, bir ülkedeki mali sorumlulukların optimal bölüşümünde önemli bir rol oynamaktadır. Mali yerelleşme ya da daha genel anlamda yerel yönetimlerin bağımsızlığı, bu yönetimlerin merkezi yönetimden sağladıkları fonlara olan bağımlılığının bir fonksiyonudur. Letelier (2005) yardımların, mali yerelleşme üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu fakat konut harcamalarının yerelleşmesini etkilemediğini tespit etmiştir. Bodman ve Hodge (2010) karma örnekleme yardımıyla gelir yerelleşmesi ve vergi özerkliğini; orta ve alt gelirli ülkelerde mali yerelleşmeyi; OECD ülkelerinde -yatay kesit analizde- öz vergi gelirleri dışındaki vergi ve gelir yerelleşmesini negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Ayrıca yönetim gelirlerinin GSMH'ye oranının doğrudan yapılan ve öz finansmanla finanse edilen harcamaların yerelleşmesini negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Sacchi ve Salotti (2016) vergi yerelleşmesinin sağlık, eğitim, konut ve ulaşım harcamalarının yerelleşmesini pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Vergi yerelleşmesinin

sosyal harcamalardaki ve refah harcamalarındaki yerelleşmeyi ise etkilemediği sonucunu elde etmiştir. Yardımların sosyal harcamalar, refah harcamaları ve sağlık harcamalarındaki yerelleşmeyi pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir.

2.3.2.3. Dışa Açıklık-Entegrasyon-Küreselleşme

Yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğunda dışa açıklığın mali yerelleşmeyi azalttığı; mali merkezileşmeyi artırdığı sonucu elde edilmiştir (Kee, 1977; Wasylenko, 1987; Bodman & Hodge, 2010; Maličká & Martinková, 2018). Garret ve Rodden (2006) ticari açıklıkla birlikte sermaye hesabı açıklığının da merkezileşmeyi artırdığı sonucunu elde etmiştir. Sacchi ve Salotti (2016) ticari açıklığın eğitim ve ulaşım harcamalarının yerelleşmesini negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Letelier-Saavedra ve Sáez-Lozano (2015) ekonomik entegrasyonun fonksiyonel harcamalarından yalnızca sosyal koruma harcamalarının yerelleşmesini etkilediği ve bu etkinin negatif olduğu sonucunu elde etmiştir. Kee (1977) gelişme düzeyi arttıkça dolayısıyla vergilemedeki yerel kısıtlamalar azaldıkça dışa açıklık değişkeninin mali yerelleşme düzeyini açıklamadaki anlamlılığını kaybettiğini belirtmektedir.

Stegarescu (2009) ticari açıklıktaki artışın merkezi yönetim harcamaları üzerinde, Quinn/Inclan mali açıklık endeksinin de yerelleşme üzerinde zayıf ve pozitif bir etkisi olduğu sonucunu elde etmiştir. Harcama yerelleşmesini Avrupa entegrasyonunun ve küresel ekonomik entegrasyonun da belli bir düzeyde özellikle dil bakımından heterojen ülkelerde pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Vergi özerkliği üzerinde, ticari açıklığın küçük bir pozitif etkisinin olduğu sonucunu elde etmiştir. Avrupa ile entegrasyonun vergi özerkliği üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu ancak bu etkinin yalnızca dil bakımından heterojen ülkelerde anlamlı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

2.3.2.4. Makroekonomik

Makroekonomik faktörlerin etkisi ile ilgili olarak Stegarescu (2005) ekonomik büyümeye yer vermiş ve ekonomik büyümenin alt düzey yönetim harcamaları üzerinde küçük bir etkiye sahip olduğu, güçlü ekonomik büyümenin olduğu yıllarda alt düzey yönetim harcamalarının kısmen daha düşük düzeylerde gerçekleştiği sonucunu elde etmiştir.

Makroekonomik faktörlerin etkisi için kullanılan bir diğer değişken olan işsizlik oranı ile ilgili Bodman ve Hodge (2010) OECD ülkelerinde işsizlik oranının mali yerelleşmeyi negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Stegarescu (2009), artan işsizlik dönemlerinde, temel olarak geniş tabanlı gelir ve kurumlar vergisinden oluşan merkezi yönetim gelirlerinde çoğunlukla kâr ve emlak vergilerine dayanan alt düzey yönetimlerin gelirleri ile kıyaslandığında görece daha güçlü bir düşüş yaşandığını ifade etmektedir.

Malicka ve Martinkova (2018) makroekonomik faktörler olarak enflasyon oranı, kamu borcu ve yerel borca yer vermektedir. Enflasyon oranının finansal kriz dönemlerinde enflasyonda artış yaşayan ülkelerde mali yerelleşmeyi pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Kamu borcunun, gelir ve harcama yerelleşmesini negatif; vergi ve yardım yerelleşmesini pozitif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Yazarlara göre gelir ve harcama yerelleşmesi üzerindeki bu negatif etki istikrarın merkezi olarak sağlanması ihtiyacından; vergi ve yardım yerelleşmesini üzerindeki pozitif etki ise alt düzey yönetimlerin toplam gelirlerindeki düşüşten kaynaklanmaktadır. Yerel borcun ise harcama ve gelir yerelleşmesini pozitif; vergi ve yardım yerelleşmesini negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Yazarlara göre yerel borç, geri ödenmesi gereken kaynaklar olmakla birlikte, alt düzey yönetimlerin gelirlerini gelirlerdeki artışa bağlı olarak da harcamalarını artırmalarına neden olmaktadır. Harcama ve gelir yerelleşmesi üzerindeki pozitif etki bundan dolayı ortaya çıkmaktadır.

Garret ve Rodden (2006) makroekonomik etkiyi göstermek üzere kullandığı merkezi yönetimin mali dengesinin etkiler arası yerelleşme modelinde mali

yerelleşmeyi negatif; havuzlanmış zaman serisinde alt düzey yönetimlerin harcamalarını pozitif ve gelirlerini negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir.

Armev ve McNab (2018) makroekonomik bir faktör olarak mali yerelleşme üzerindeki etkisini incelediği brüt sermaye birikiminin tutarlı bir biçimde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu sonucunu elde etmiştir.

De Mello ve Jalles (2019) çalışmasında 2008 yılında ortaya çıkan küresel mali krizin mali yerelleşme üzerindeki etkisini incelemekte ve temel hipotez olarak krizin idareler arası ilişkilerin reformunda tetikleyici ya da hızlandırıcı bir etkisinin olup olmadığını test etmektedir. De Mello ve Jalles temel olarak krizlerin alt düzey yönetimlerin döngü karşıtı faaliyetlerdeki rolü üzerinde ani bir etkiye sahip olduğu bulgusunu elde etmiştir. Yazarlar analizde kullanılan bütçe büyüklükleri açısından kriz sonrası dönemin alt düzey yönetimlerin harcama ve gelirlerinin genel yönetim harcama ve borçluluk düzeyi ile uyumlu bir biçimde yerleştiği bir dönem olarak nitelendirilebileceğini ifade etmektedir. De Mello ve Jalles (2019)'in elde ettiği sonuçlara göre genel yönetim harcamalarında kriz nedeniyle ortaya çıkan artışlar alt düzey otoritenin politika oluşturma ve öz yönetim alanları ile alt düzey yönetimlerin ulusal politika oluşturma ve mali-finansal yönetimi etkileme alanındaki becerisinin azalmasına yol açmaktadır. Genel yönetim borçluluk düzeyinde kriz nedeniyle oluşan artışlar alt düzey yönetimlerin özerkliği ile birlikte özellikle bu yönetimlerin politika, vergileme ve borçlanma otoriteleri açısından ulusal düzeyde yasaların oluşturulmasındaki etkilerini artırmaktadır. Yazarlara göre genel yönetim borçlarında kriz sonucunda oluşan artışın alt düzey otoritenin artmasına yol açmasının birkaç nedeni olabilir. Birincisi, orta vadede mali konsolidasyonun sağlanması amacıyla borçların azaltılması için uzman politik desteğe ihtiyaç duyulabilir. Bununla birlikte bölgelerin ihtiyaç ve tercihlerini içeren belirli politika paketlerinin güvence altına alınması gerekebilir. Bunun sonucunda yönetim düzeyleri aralarındaki politika koordinasyonunu güçlendirmeye çalışacak bu da alt düzey otoritenin artmasına neden olacaktır. İkincisi, mali uyum maliyetlerinin merkezi yönetim ile alt düzey yönetimlerle paylaşımı alt düzey yönetimlerin ulusal politikalar üzerindeki etkisini artırmakta ve bu yönetimlere

merkezi yönetimden politika ve mali-finansal yönetim alanında imtiyazlar alabilmesi için pazarlık gücü sağlamakta ve sonuçta da alt düzey otorite artmaktadır. Son olarak dünyanın en büyük federasyonlarında harcama ve vergi konuları ile birlikte idareler arası yardımlar ve transferlerle ilgili sorunların çözümü için idareler arası politika platformları oluşturulmaktadır. Bu platformlar birçok durumda borçların azaltılması gibi bölgeler arası yayılma etkileri bulunan ve yönetimin farklı düzeylerinin birlikte hareket etmesini gerektiren konularda sorunların çözümünün görüşüldüğü temel kurumlar haline gelmektedir. Alt düzey yönetimlerin bu platformlarda yer alması da alt düzey otoritenin artmasını sağlayabilecektir.

2.3.2.5. Tarihi-Kültürel

Bir ülkenin yasal kökeninin mali yerelleşme üzerindeki etkisinin incelendiği çalışmalarda Arzaghi ve Henderson (2005) ile Arzaghi ve Balthrop (2018) kültürel etkiler anlamında Fransız Hukukunun merkezileşmeyi artırdığı başka bir ifade ile yerelleşmeyi azalttığı sonucunu elde etmiştir. Stegarescu (2005) sivil hukuk geleneğinin mali merkezileşmeyi artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Jilek (2018) yasal kökeni sosyalist ya da Alman temeline dayanan ülkelerde yerleşmenin, yasal kökeni İngiliz temelli ülkelerde ise merkezleşmenin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ülkenin sömürge geçmişinin mali yerelleşme üzerindeki etkisini inceleyen Treisman (2006) İspanya veya Portekiz'in eski sömürgelerinde merkezleşmenin, eski Sovyet ülkelerinde ise yerleşmenin daha fazla olduğu sonucunu elde etmiştir.

2.3.2.6. Doğal Kaynaklar

Çalışmalarda doğal kaynakların mali yerelleşme üzerindeki etkisi ile ilgili ulaşılan sonuçlarda doğal kaynak bakımından zengin ülkelerde merkezleşme eğiliminin daha fazla olduğu görülmektedir. Armev ve McNab (2018) doğal kaynak rantlarının

harcama yerelleşmesini negatif ve anlamlı bir biçimde etkilediği sonucunu elde etmiştir. Michael Alexeev ve Arseny Mamedov (2017) doğal kaynak rantlarının etkisini ölçmek amacıyla kullandıkları kişi başı madencilik çıktısının Rusya'da harcama yerelleşmesini negatif etkilediği sonucunu elde etmiştir. Arzaghi ve Balthrop (2018) doğal kaynak rantlarının ve ülkenin MENA bölgesinde oluşunun mali yerleşmeyi negatif ve anlamlı bir biçimde etkilediği sonucunu elde etmiştir. Arzaghi ve Balthrop 'a göre doğal kaynaklar yönetimleri harcamalarının finansmanında vergilerden uzaklaştırmaktadır. Merkezi yönetimler çevre bölgelerdeki kamu mallarının sunumunda otoriteyi yerel yönetimlere devretmek yerine kendi harcamalarını artırmayı tercih etmektedir. Bu da zengin doğal kaynaklara sahip ülkelerde yönetimlerin merkezileşmesine yol açmaktadır.

Bhattacharyya vd. (2017) doğal kaynak keşfinin (hem petrol hem mineral) gelir yerleşmesi üzerindeki keşiften önceki 10 yıldaki ve keşiften sonraki 10 yıldaki etkisi arasında çok küçük bir fark olduğu ancak keşiften sonraki altı yılda harcamalardaki merkezileşmenin arttığı ve dev petrol keşiflerinin bu etkiyi güçlendirdiği sonucunu elde etmiştir. Yazarlara göre kaynak keşfinin olduğu kalıcı olarak demokratikleşmiş ülkelerde daha fazla alt düzey mali özerklik hoş görülebilmekte, diğer ülkelerde ise eğilim ezici bir biçimde merkezileşme lehine olmaktadır. Yazarlar genel beklentilerin aksine, mülk ya da refah harcamalarında (merkezi yönetim tarafından fonlanan okul ve hastaneler) keşif kaynaklı bir patlama yaşandığına dair bir bulguya rastlamadıklarını belirtmektedir.

3. BÖLÜM

UYGULAMA

MALİ YERELLEŞMENİN BELİRLEYENLERİ

Analizde mali yerelleşme ile temel belirleyenler olarak nitelendirilen yüz ölçümü, nüfus büyüklüğü, gelir ve zevk ve tercihlerdeki çeşitliliğin kapsamı ve nüfus içerisindeki coğrafi dağılımı ile ilgili değişkenlere yer verilmiştir. Ek olarak bir ülkenin mali olarak daha merkezileşmiş ya da yerelleşmiş olması üzerinde etkili olan küreselleşme, kurumsal faktörler, istikrar ve gelir dağılımı ile ilgili değişkenlerin ilişkisi ampirik olarak incelenmektedir. Bunların dışında çalışmaya özgü olarak da ülkenin kalkınma düzeyinin mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek üzere İnsani Gelişme Endeksi (İGE) ve son yıllarda mali yerelleşmeyi, yerel yönetimlerde gerçekleştirilen faaliyetlere halkın katılımını ve mali yerelleşmeden beklenen faydaları artırmak ve yerel yönetimleri güçlendirmek amacıyla giderek yaygınlaşan katılımcı bütçeleme uygulamasının mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek üzere katılımcı bütçeleme değişkenleri dâhil edilmiştir.

Bu bölümde analizde yer alan değişkenlerin mali yerelleşmeyi hangi açıdan ve ne yönde etkileyeceği ile ilgili beklentiler, verilerin sağlandığı kaynaklar ve çalışmada kullanılan tanımlamaları ile ilgili bilgi verildikten sonra ampirik analiz kısmına geçilmektedir.

3.1. DEĞİŞKEN VE VERİLER

3.1.1. Mali Yerelleşme

Mali yerelleşme harcamalar için alt düzey yönetim birimlerinin giderlerinin genel yönetim giderlerine; gelirler için de alt düzey yönetim birimlerinin gelirlerinin genel yönetim gelirlerine oranlanması biçiminde hesaplanmıştır.³ Alt düzey yönetim birimi

³Mali yerelleşmenin hesaplanması konusunda literatürde bir görüş birliği bulunmamakta ve mali yerelleşme farklı bakış açılarıyla farklı biçimlerde hesaplanmaktadır. Kee (1977), Bahl & Nath (1986), Garrett & Rodden (2006), Canavire-Bacarreza & Martinez-Vazquez, (2012), Jametti & Joanis (2016), Bhattacharyya, Conradie, & Arezki (2017), Arzaghi & Balthrop (2018), Arney & McNab (2018), Treisman (2006)'ın

kavramı ile merkezi yönetim dışındaki; merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında, merkezi yönetime göre daha küçük fakat yerel yönetimlere göre daha büyük ölçekteki eyalet (ülkelere göre örneğin kanton, lander gibi farklı isimler alabilmektedir) yönetimleri ve yerel yönetimler kastedilmektedir. Mali yerelleşme eyaletler düzeyinde, bu düzeyde yönetim birimlerine sahip OECD ülkeleri için, bu yönetimlerin gelir ve harcamaları ile hesaplanmıştır. Yerel düzeyde de yerel yönetim birimlerinin gelir ve harcamaları dikkate alınarak hesaplanmıştır.⁴

Ülkeler yapılanma biçimi anlamında temel olarak federal ve üniter olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yönetim yapısı açısından temel olarak, üniter yapıli devletlerde merkezi yönetim ve yerel yönetimlerden oluşan iki düzeyli bir yapılanma söz konusu olmakta iken federal yapıli devletlerde merkezi yönetimler ile yerel yönetimler arasında yer alan, yetki ve sorumlulukları yerel yönetimlere göre daha fazla fakat merkezi yönetime göre daha az olan eyalet (lander vb.) düzeyinde yönetimlerin de yer aldığı üç düzeyli bir yapılanma söz konusu olmaktadır. Çalışmada mali yerelleşmeyi etkileyen faktörlerin farklı büyüklükteki yönetim düzeyleri üzerindeki etkileri farklı olabileceği için eyaletler ve yerel yönetimler düzeyinde mali yerelleşme için ayrı analiz yapılmıştır.

Türkiye dışındaki ülkeler için mali yerelleşmenin hesaplanmasında kullanılan genel yönetim, eyalet yönetimleri ve yerel yönetim gelir ve giderleri ile ilgili veriler Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) Devlet Maliyesi İstatistikleri (GFS) veri tabanından

---

çalışmalarında mali yerelleşme alt düzey yönetim harcama ve gelirlerinin genel yönetim harcama ve gelirlerine oranı; Pryor (1967), Pommerehne (1976), Wallis & Oates (1988), Panizza (1999), Arzaghi & Henderson (2005), Jametti & Joanis (2016), Jilek (2018)'in çalışmalarında mali yerelleşme merkezi yönetim harcama ve gelirlerinin genel yönetim harcama ve gelirlerine oranı biçiminde hesaplanmaktadır. Yaygın olarak kullanılan oran olması ve yerel yönetimlerin harcama ve gelirlerinin tümünün hesaba katılarak ekonomideki etkilerinin olabildiğince geniş bir biçimde dikkate alınmasını sağlayacağı düşüncesiyle mali yerelleşmenin hesaplanmasında bu oran tercih edilmiştir.

⁴ Tezde mali yerelleşmenin hesaplanmasında eyalet-yerel yönetim ayırımına gidilmesinin nedeni federal ve üniter yapıli ülkelerde ve yönetimin büyüklük olarak farklı düzeyli olan eyaletlerde ve yerel yönetimlerde mali yerelleşmenin farklı boyutlarda olması ve mali yerelleşmeyi etkileyen faktörlerin bu yönetim düzeylerini farklı biçimde etkilemesi olasılığıdır. Ülke yapısı-federal ya da üniter olması gibikamusal alandaki tüm faaliyetlerde ve tabii ki mali yerelleşme üzerinde etkili olmaktadır. Ancak ülkedeki yönetim yapısının şekillenmesi ülkeye özgü koşullar sonucunda ortaya çıktığı ve aynı yapılanma biçimine sahip ülkelerde bile uygulamada farklılıklar bulunduğu için bu koşullar ve farklılıkların belirlenmesi ve temsilindeki zorluklar nedeniyle ülke yapısı doğrudan uygulamaya yansıyan sonuçlar üzerinden dikkate alınmıştır.

alınmıştır. Türkiye için mali yerleşmenin hesaplanmasında ise T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığının Kamu Kesimi İstatistiklerinin Kamu Kesimi Genel Dengesi ve Mahalli İdareler Genel Dengesi verilerinden yararlanılmıştır.

3.1.2. Ülke Büyüklüğü

Ülkenin nüfus ve coğrafi alan anlamında büyüklüğü mali yerleşmeyi temel olarak üç açıdan etkilemektedir. Bunlardan birincisi bir kamu mal ya da hizmetinin sunumundaki etkinlik ile ilgilidir. Alan olarak daha büyük ülkelerde mal ve hizmetlerin sunumunda ortaya çıkacak dışsallıkların ve yayılma etkilerinin içselleştirilmesi mümkün olabilecektir (Stegarescu, 2005). Bununla birlikte birçok kamu hizmeti nüfus büyüklüğüne göre önemli ölçek ekonomilerine sahiptir. Çıktı birimlerinin ilave bireyler tarafından diğerlerinin tüketim düzeyini azaltmadan tüketilebileceği hizmetler gibi önemli kamusal boyutları olan hizmetler için hizmetlerin kişi başı birim maliyeti nüfus büyüklüğü ile ters yönlü değişmektedir. Dolayısıyla daha kalabalık nüfusa sahip ülkelerde ölçek ekonomilerinden yararlanılması da mümkün olabilecektir. Görece küçük bir ülkede kamu sektörü faaliyetlerinin önemli bir kısmının merkezileştirilmesiyle gerçek maliyet tasarrufları sağlanabilecektir. Fakat ülke büyüdükçe yerleşmiş bölgelerin kamu hizmet seti ile ilgili çıktıları kendilerinin sağlaması, buraların boyutlarının da daha büyük olacak olması nedeniyle daha etkin olmaya başlayacaktır (Oates, 1972; Wallis & Oates, 1988). Bir ülke nüfus ve alan olarak daha büyük olduğunda bu ülkedeki alt düzey yönetim birimlerinin boyutları sunulan mal ya da hizmetin faydasının yayıldığı alanı kapsayacak büyüklükte olabilecek ve mal ve hizmetlerin sunumunda ortaya çıkacak ölçek ekonomilerinden yararlanılabilecektir. Bu durumda merkezileşmenin azalması dolayısıyla yerleşmenin artması beklenmektedir.

İkincisi, daha büyük bir alana ya da daha kalabalık bir nüfusa sahip ülkelerin idaresinde karşılaşılabilecek maliyetlerle ilgilidir. İdari maliyetler açısından bir ülkede daha fazla sayıda yönetim birimine sahip olunması her bir yönetimin faaliyetlerini yürütebilmesi için ayrı ekipmana ihtiyaç duyması sonucunda sabit maliyetleri artıracak bu nedenle farklı mal ve hizmetlerin sunumunun mümkün olduğunda tek bir yönetim birimi tarafından yerine getirilmesi tercih edilir olacaktır. Ancak daha büyük ülkelerde belirli kamu mal ve

hizmetlerinin sunumu ile ilgili olmamakla birlikte belli merkezi denetim fonksiyonlarının çok büyük birimlerde etkili olarak sağlanamayacağı ile ilgili olarak yönetimde negatif ölçek ekonomilerinin bulunması muhtemeldir. Bir ülkenin tek bir merkezden avantajlı bir biçimde yönetilmesinin ya da o ülkenin yönetiminin uygun bir biçimde denetlenmesinin sınırları bulunmaktadır (Treisman, 2006). Çok büyük ülkelerde ülkenin tamamının ya da en azından uzak bölgelerinin merkezden idaresi daha zor olmaya başlayacak ve kamu sektöründe kaynakların verimsiz kullanımı söz konusu olacaktır (Oates, 1972). Merkezileşmiş bilginin, idarenin ve karar almanın maliyetleri ülke büyüklüğü ile artma eğilimindedir (Stegarescu, 2005). Bu anlamda idari maliyetler açısından mali yerleşmenin ülke büyüklüğü ile artması beklenmektedir.

Bunların dışında üçüncü olarak ise daha büyük boyutlardaki ülkelerde çeşitlilik daha fazla olacağı için kamu mal ve hizmetleri konusundaki zevk ve tercihler de daha heterojen olacaktır (Treisman, 2006). Zevk ve tercihlerdeki çeşitliliğin de mali yerleşmeyi artırması beklendiği için bu açıdan da mali yerleşme ülke büyüklüğü ile birlikte artma eğiliminde olacaktır.

Özetle ölçek ekonomileri, idari maliyetler ve dışsallıklar açısından mali yerleşme üzerindeki etki bir ülkenin nüfus ve alan büyüklüğü ile ölçülmektedir. Buna göre nüfus olarak daha kalabalık ve alan olarak daha geniş ülkelerde ölçek ekonomilerinden daha küçük birimlerde de yararlanılabilecek, ülke tamamı için merkezden alınacak kararlar daha maliyetli olacak ve yine bu ülkelerde dışsallıkların daha küçük birimlerde de içselleştirilebilmeleri olasılığı mevcut olacaktır. Ayrıca bu ülkelerde tercihlerdeki çeşitlilik de daha fazla olacağı için daha fazla nüfusa ve daha büyük bir alana sahip ülkelerin mali olarak daha fazla yerleşmiş olmaları beklenmektedir.

Çalışmada ülkenin nüfus büyüklüğü için nüfus, alan büyüklüğü için de yüzölçümü değişkenleri kullanılmıştır. Nüfus ve yüz ölçümü değişkenleri için Dünya Bankası'nın Dünya Kalkınma Göstergeleri verilerinden yararlanılmıştır.⁵ Dünya Kalkınma Göstergelerinde nüfus, yasal statüye veya vatandaşlığa bakılmaksızın tüm yerleşiklerin

⁵ <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

dâhil edildiği fiili nüfus tanımına dayanmakta ve gösterilen değerler yıl ortası tahminlerden oluşmaktadır. Yüz ölçümü ise karasal alanlardaki su kütleleri, ulusal kıta sahanlığı hakkı ve özel ekonomik bölgeler hariç ülkenin toplam alanı olarak ifade edilmektedir. Karasal alanlardaki su kütleleri tanımının çoğu durumda büyük nehir ve gölleri de içerdiği belirtilmektedir.

3.1.3. Ekonomik Büyüme ve Gelişmişlik Düzeyi

Ekonomik gelişme yerel hizmet sunumuna olan talebi hızlandırmakta ve yönetimlerin gelir yaratma kapasitelerini artırarak yerelleşmeyi ekonomik hale getirmektedir (Bodman & Hodge, 2010). Ekonomik gelişme nitelik olarak ulaşım ve iletişim kolaylığını beraberinde getirecektir. Diğer taraftan ulaşımın ve iletişimin kolaylaşması da ekonomik gelişmeyi destekleyecektir. Bu da ekonomik ve idari birimlerin teknik olarak etkin boyutlarının büyümesi üzerinde etkili olabilecektir. Dolayısıyla büyüme süreci kamu harcamaları ile ilgili sorumluluğun daha üst düzey yönetim organları tarafından üstlenilmesi için iki tür baskı oluşturabilecektir. İlk olarak ulaşım ve iletişimin gelişmesi belirli grupların toplumun herhangi bir yerindeki yaşam tarzı ve kamu hizmetlerinin standartları ile ilgili bilgilerini artırarak kamu hizmetlerinin iyileştirilmiş ve tek tip standartlarda sunulmasına yönelik taleplerin ve buna yönelik baskıların artmasına neden olabilir. Bu baskılar da ancak kamu harcamalarının büyüklüğü ve niteliği üzerindeki kontrolün daha fazla merkezileştirilmesiyle tatmin edilebilir. İkincisi ulaşım ve iletişimdeki gelişmeler daha büyük alanların kontrolünü mümkün kılmakla birlikte bu alanları ekonomik olarak verimli hale de getirebilir. Kamusal ekonomik faaliyetler için de var olan ölçek ekonomileri ekonomik gelişme süreci tarafından sağlanabilir (Peacock & Wiseman, 1961).

Ekonomik büyüme standartların tek tipleştirilmesi için sosyal baskılar üretebilirken tersi yönde eğilime sahip başka sosyal baskılar da bulunmaktadır. Yönetimin alt düzeyleri bir tarih ve geleneğe sahip politik birimlerdir. Bu birimlerin kolayca otoritelerinden vazgeçmeleri beklenemez. Hem federal hem üniter birçok ülkede yerel otonomiye koruma baskısı merkezi yönetim düzeyinde de yerel yönetim düzeyinde de politik olarak önemlidir. Aynı zamanda yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi onların genellikle değişken

nitelikli geniş sorumluluklara sahip olmasına neden olmuştur. Bu farklı faaliyetlerdeki değişikliklerin tek tip olması beklenemeyecektir. Bu nedenle sorumlulukların daha üst düzey bir yönetimde yoğunlaşmasıyla gerçekleşen konsantrasyon sürecinin farklı yerel işlevleri çok farklı biçimlerde etkilemesi gerekmektedir. Bu,

- Daha yüksek yönetim düzeylerinin yönetim harcama türlerinin genişlemesi için olan sorumlulukların daha büyük bir payını üstlenmesi,
- Belirli hizmetler için sorumluluğun daha düşük otoritelerden daha yüksek otoritelere geçmesi,
- Daha düşük otoritelerin gelirin bir kaynağı olarak daha yüksek otoritelere daha bağımlı olmaya başlaması nedeniyle etkili otonomilerini kaybetmesi,
- Kent düzenlemeleri veya su temini gibi özel hizmetlerin sağlanması gibi sorunların çözümü için merkezi yönetimin geniş kontrolü altında yeni otoritelerin oluşturulması,

gibi farklı yollarla yapılabilir (Peacock & Wiseman, 1961).

Daha yüksek düzeyde bir ekonomik gelişme söz konusu olduğunda yerel yönetimler daha fazla sayıda yetenekli personele sahip olabileceklerdir. Bununla birlikte ekonomik gelişmedeki artışla nüfus da daha gelişmiş daha kültürlü bir nüfusa dönüşecek ve yerel kamu mallarının daha çeşitli bir karışımını talep eder hale gelecektir (Wasylenko, 1987). Ayrıca kişi başı gelir düzeyinin daha yüksek olduğu bir ülkede kamu sektörü yeniden dağıtıcı programların düzeyindeki artış sonucunda, daha fazla merkezileşmiş olacaktır (Wallis & Oates, 1988). Sonuç olarak ekonomik büyüme ve gelişme mali yerelleşmeyi farklı biçimlerde etkilemektedir. Öncelikli olarak gelir arttıkça yerel olarak sunulacak hizmetlerin karşılanabilir hale gelmesinin mali yerelleşmeyi artırması beklenmektedir. Ancak gelir arttıkça hizmetlerle ilgili ve gelirin eşit dağılımına yönelik taleplerin artması bu konuda sorumlulukların merkezi yönetimde konsantre olmasına dolayısıyla merkezileşmenin artmasına da yol açabilir.

Çalışmada ekonomik büyüme ile ilgili olarak GSYH değerleri kullanılmaktadır.⁶ Ülkenin gelişmişlik düzeyinin mali yerelleşme ile ilişkisi ile ilgili olarak ise İnsani Gelişme Endeksi (İGE) kullanılmaktadır. İGE' nin kullanılmasıyla ülkelerin gelişmişlik düzeyi yalnızca ekonomik açıdan değil tüm açılardan değerlendirilebilecektir.

GSYH verileri Dünya Bankası'nın Dünya Kalkınma Göstergeleri veri tabanından alınmıştır.⁷ Burada GSYH, ekonomideki tüm yerleşik üreticiler tarafından ilave edilen brüt değere tüm ürün vergilerinin eklenmesi ve ürünlerin değerine dâhil olmayan tüm sübvansiyonların çıkarılmasıyla elde edilen toplam olarak tanımlanmaktadır ve veri sabit yerel para birimi ile ifade edilmektedir.

Ülkenin gelişmişlik düzeyini ölçmek üzere kullanılan İnsani Gelişme Endeksi (İGE) verileri Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) İnsani Gelişme Raporlarından alınmıştır.⁸ İnsani Gelişme Endeksi'nin bir ülkenin kalkınmışlık düzeyinin değerlendirilmesinde nihai kriter olarak yalnızca ekonomik büyümenin değil insanlar ve onların yeteneklerinin de vurgulanması gereğinden hareketle oluşturulduğu ifade edilmektedir. İnsani Gelişme Endeksi, insani gelişmenin anahtar boyutları olan uzun ve sağlıklı bir yaşam, bilgili ve iyi bir yaşam standardına sahip olmadaki ortalama başarının özet bir ölçütüdür. Bu boyutlardan sağlık boyutu, doğumda beklenen yaşam süresi ile değerlendirilmektedir. Eğitim boyutu, 25 yaş ve üzeri yetişkinlerin ortalama eğitim süresi ve okula başlama yaşındaki çocuklar için beklenen eğitim süresi ile ölçülmektedir. Yaşam standardı boyutu ise kişi başı gayri safi milli gelir ile ölçülmektedir. Sonrasında bu üç boyut için hesaplanan puanların geometrik ortalaması alınarak bileşik bir endeks oluşturulmaktadır (UNDP, 2019).

3.1.4. Kentleşme

Kentleşme, sanayileşme ve ekonomik gelişmeyle birlikte kent sayısının artması ve var olan kentlerin büyümesi; örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşmanın artması biçiminde bireylerin davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikim

⁶ İGE kişi başı gelire hesaplandığı için olası korelasyon nedeniyle toplam GSYH tercih edilmiştir.

⁷ <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

⁸ <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

sürecidir. Demografik anlamda kentleşme ise kentleşme oranında zaman içinde oluşan değişikliği ifade etmektedir (Ulusoy & Akdemir, 2014).

Kentleşmenin mali yerelleşme üzerindeki etkisi kentlerde ihtiyaç duyulan hizmetlerin niteliğine göre hangi yönetim birimi tarafından karşılandığına bağlı olarak iki yönlü ortaya çıkabilmektedir. İlk olarak kentleşme ve kentsel nüfustaki artış sonucu yerel yönetimlerin üstlendikleri ya da yerel toplulukların talep ettikleri hizmetler sayı ve tür olarak artmakta ve bu hizmetlerin teknik içerikleri de değişmektedir (Ulusoy & Akdemir, 2013). Ekonomik gelişme, kentleşmeyi ve devlet tarafından verimli bir şekilde sağlanabilecek toplu tüketim hizmetlerine olan talebi hızlandırmaktadır. Bir kentsel alanda, yerel kamu hizmeti ihtiyaçları kırsal alanlardan daha fazla hissedilmektedir. Kırsal topluluklarda ekonomik kalkınmanın erken aşamalarında, bazı yerel kamu hizmetleri, nakit akışına gerek kalmaksızın sağlanabilir. Köydeki yaşlıların köklü gelenekleri ve gönüllü hizmetleri, toplum yaşamının bu aşamasında hukuk ve düzen ihtiyaçlarının bazılarının karşılanmasını sağlayabilir. Bunun aksine şehir yaşamındaki daha fazla sosyal parçalanma ise daha fazla hukuk ve düzen hizmeti gerektirmektedir. Kentsel alanlarda kırsal alanlara göre kişi başına daha yüksek maliyetli olan kamu hizmetleri, yerel olarak sağlanan kamu hizmetlerinde, yani yerel harcamalarda merkezi harcamalardan daha hızlı bir artışa neden olabilir (Kee, 1977). Dolayısıyla nüfusun kentsel alanlarda yoğunlaşması durumunda yerel kamu mallarına olan talep muhtemelen artacak bu da merkezi yönetimin yerel yönetimlere daha fazla mali sorumluluk devretmesine sebep olacaktır. Bu durumda mali yerelleşmedeki değişimin bir kısmının kentleşme ile açıklanması mümkündür (Wallis & Oates, 1988; Wasylenko, 1987; Garrett & Rodden, 2006).

Diğer taraftan kentleşme sonucu kentsel alanlarda hizmet ihtiyacının artması bu hizmetlerin karşılanmasında merkezi yönetimin kontrol ve sorumluluğunun artmasını gerektirebilir (Peacock & Wiseman, 1961). Daha iyi bir kentsel altyapı ya merkezi hükümet özerk bir şekilde kamu kentsel tesislerini iyileştirmeye karar verdiği için ya da böyle gelişmiş bir altyapı ülkenin kırsal alanından daha fazla nüfus çekebileceği ve bu da kamu harcamalarının daha da artmasına neden olacağı için merkezileşmeye sebep olacaktır (Letelier-Saavedra L. , 2005). Dolayısıyla kentleşmenin artması yerel hizmetlere

duyulan ihtiyacın ve talebin artması sonucu yerel yönetimlerin sorumluluğunun ve faaliyetlerinin artmasını gerektirebileceği gibi, artan ihtiyaçlara cevap vermede yerel idarelerin yetersiz kalmaları durumunda merkezi yönetimin daha fazla sorumluluk üstlenmesini de gerektirebilecektir. Dolayısıyla bazen merkezi yönetimlerin kentlerdeki hizmetleri ve kalitesini artırmaya yönelik kendiliğinden faaliyet göstermeleri ya da kentlerdeki ihtiyaçların karşılanması noktasında yerel yönetimlerin kapasitelerinin yetersiz kalması durumunda kentleşmenin merkezileşmeyi artırması da söz konusu olabilmektedir.

Kentleşme düzeyinin mali yerelleşme üzerindeki etkisine nüfusun bölgesel dağılımı açısından bakılmaktadır (Stegarescu, 2005). Tezde de kentleşmeye nüfusun bölgesel dağılımının mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla yer verilmiştir. Çalışmada bu amaçla kullanılan kentleşme değişkeni ile ilgili veriler Dünya Bankası'nın Dünya Kalkınma Göstergeleri veri tabanından alınmıştır.⁹ Dünya Kalkınma Göstergelerinde kentsel nüfusun, ulusal istatistik büroları tarafından tanımlanan, kentsel alanlarda yaşayan insanları ifade ettiği belirtilmektedir ve kentsel nüfus toplam nüfusun yüzdesi olarak verilmektedir.

3.1.5. Zevk Ve Tercihler

Yerelleşmiş bir sistemin temel cazibesi kamusal çıktıların her bölgenin talebine uygun bir birleşimini sağlayabilme potansiyeline sahip olmasıdır. Kamu mallarına olan talebin tüm bölgelerde benzer olması durumunda kapsamlı bir yerelleşmeden küçük bir kazanç sağlanabilecektir. Yerelleşme teoreminden kamu mallarına olan bireysel taleplerdeki çeşitliliğin ve benzer talepleri olan bireylerin aynı çıktı birimlerini tüketmek üzere gruplaşmalarının yerelleşmiş finanstın sağlanan kazançları doğrudan etkilediği önermesi türetilmektedir. Burada ifade edilen nüfusun coğrafi gruplar halinde bireysel taleplerin her bir grupta benzer fakat gruplar arasında önemli ölçüde farklılık gösterecek biçimde düzenlenmesi durumunda kamu malının yerelleşmiş sunumundan sağlanacak potansiyel refah kazanımlarının daha büyük olma eğiliminde olacağıdır. Kamu hizmetlerine olan

⁹ <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

talebin bölgeler arasında oldukça farklı olduğuna dair kanıt olduğunda, teori kamu maliyesinde daha yüksek düzeyde bir yerleşme beklentisine yol açacaktır (Oates, 1972).

Yerleşme teoreminden türetilen önermenin ampirik olarak açıklanmasında kamu hizmetlerine olan taleplerin belirgin bir biçimde daha fazla çeşitlilik göstermesinin muhtemel olduğu durumların ve daha tek tip olduğu durumların belirlenmesi için bazı araçlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan ekonomik teori kamu ya da özel belirli bir mala olan talepteki çeşitliliğin bireylerin zevklerine ve gelir düzeyine bağlı olacağını önermektedir. Dolayısıyla bireysel tercihlerin ve gelir seviyelerinin büyük ölçüde farklılaştığı durumlarda, kamu hizmetlerine olan talepte çeşitliliğin artması beklenebilir (Oates, 1972). Bireylerin gelirlerindeki farklılığın yanı sıra gelirdeki ve refahtaki artışın kamu hizmetleri ile ilgili tercihlerin çeşitlenmesini sağlayarak mali yerleşmeyi artırması beklenebilir. Ülke boyutları da tercihlerin çeşitlenmesinde etkili bir faktör olabilir. Nüfus ya da alan anlamında daha büyük bir ülkede tercihlerdeki çeşitliliğin dolayısıyla yerleşmenin artması beklenebilir. Ancak bunlarla birlikte bir ülke sınırları içerisinde yaşayan vatandaşların etnik, dilsel, dini anlamda sahip oldukları kültürel özellikleri de kamu hizmetleri ile ilgili tercihlerdeki çeşitlilik üzerinde etkili olmaktadır. Sosyoekonomik göstergelere göre daha fazla çeşitlilik gösteren devletlerin kamu sektörleri, diğer şeyler eşitken, daha fazla yerleşmiş olacaktır (Wallis & Oates, 1988).

Çalışmada zevk ve tercihlerle ilgili çeşitliliği göstermek üzere Etnik Farklılaşma Endeksi (EFE) kullanılmaktadır. Etnik Farklılaşma Endeksi (EFE), bir popülasyondan rastgele seçilen iki kişiden birinin farklı gruplara ait olma olasılığını yansıtmaktadır. Etnik farklılaşma endeksi etnik grup paylarının Herfindahl indeksinin birden çıkarılması yoluyla şu formülle¹⁰ hesaplanmaktadır:

$$EFE_j = 1 - \sum_{i=1}^N s_{ij}^2$$

¹⁰Etnik-dilsel-dini farklılıkları hesaplamada örneğin Alesina vd. (2003), Easterly & Levine (1997), Stegarescu, (2005) ve diğer birçok çalışmada yaygın olarak kullanılan formüldür.

Burada s_{ij}^2 grup i 'nin ($i=1 \dots N$) j ülkesindeki payını göstermektedir. Çalışmada kullanılan Etnik Farklılaşma Endeksi Zürih Federal Teknoloji Enstitüsü'nün (ETH zürich) "Ethnic Power Relations Dataset Family 2018" veri setindeki etnik grup verileri¹¹ kullanılarak yukarıdaki formülle hesaplanmıştır. Etnik farklılaşma endeksinin sıfır olması tam homojenlik; bir olması ise tam heterojenlik durumunu göstermektedir. Etnik ayrışma endeksinin sıfır değerini alması ülkenin tek bir etnik gruptan oluştuğu anlamına gelmektedir.

3.1.6. Küreselleşme

Tezde küreselleşmenin, bir ülkenin dünya ülkeleriyle entegrasyonunun mali yerelleşme üzerindeki etkisi hem ekonomik, hem sosyal hem de politik entegrasyon açısından ele alınmaktadır. Ekonomik entegrasyon açısından mali yerelleşme üzerinde iki yönlü bir etki ortaya çıkabilir. Birincisi, küreselleşme sürecinin ortaya çıkışında ulaşım, taşıma, iletişim alanında yaşanan teknolojik gelişmeler sonucunda ulaşım ve taşımacılık maliyetlerinin düşmesi ve artan üretimin yeni pazarlara açılma gereğini ortaya çıkarması gibi çeşitli faktörlerin etkisi olmuştur. Küreselleşme ile dünya ekonomisi bir bütünleşme sürecine girmiş; mallar, sermaye ve işgücü eskisi ile kıyaslanamayacak düzeyde mobil hale gelmiştir (Benk & Akdemir, 2004). Küreselleşme sonucunda mobil faaliyetleri çekmek üzere tasarlanan vergi rejimleri çoğalabilir. Vergi kaynaklı çarpıklıkların dünya genelinde oluşturabileceği refah azalışından kaçınabilmek ve vergi tabanlarının korunması için hükümetlerin, özellikle uluslararası işbirliğini artırmaya yönelik, önlemler alması gerekebilir (Yereli, 2005). Dışa açık ekonomilerde gümrük vergilerinden önemli ölçüde gelir elde edilmesi durumunda merkezi yönetimin gümrük vergilerinin toplanması ve idaresinde daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerekebilir ya da merkezi yönetim daha kolay gelir elde edebileceği için bu vergileri toplayabilmek adına merkezileşmeyi tercih edebilir (Letelier,2005; Wasylenko,1987). Ticaretin yoğunluğu ile idarenin kapsamı arasında pozitif bir ilişki olduğu iddia edilmektedir. Aslında dünya ekonomisi ile daha bütünleşmiş ekonomilerde hükümet müdahalelerinin etkililiğinin daha az olması genel kabul görmektedir. Buna göre ticaret hacmi ile idarenin kapsamı arasında negatif bir ilişki olmalıdır. Ancak dışardan gelen risklerin varlığı durumu değiştirmektedir. Toplumlar

¹¹ <https://icr.ethz.ch/data/epr/> , bkz. Vogt vd. (2015)

hükümetin genişletilmiş rolünü dışardan gelen daha büyük riskleri kabul etmenin bedeli olarak talep ediyor ve alıyor görünmektedir. Başka bir deyişle hükümet harcamaları dış şoklara maruz kalan ekonomilerde sosyal güvence olarak görülmektedir (Rodrik, 1998). Ekonomik entegrasyon nedeniyle ekonomik riskin artması bölgeler arası risk paylaşımına veya merkezi hükümet tarafından gelirin yeniden dağıtımı gibi yürütülen diğer politikalara olan talebin artmasına neden olabilir (Stegarescu, 2005; de Mello L. R., 2005). Kısacası özellikle entegrasyon sonucunda oluşacak risklerin ortadan kaldırılabilmesi için merkezi yönetimin politika ve faaliyetlerine ihtiyaç duyulabilecek olması nedeniyle ekonomik entegrasyonun merkezileşmeyi artırması beklenebilir.

İkincisi, ticaretin tamamen serbest olduğu bir ekonomide her bir ülke kendi yerleşmiş endüstri setini bu endüstrilerin sahip olduğu ürünleri ihraç edip sahip olmadıklarını ithal ederek geliştirebilir (Krugman, 1993). Entegrasyon bölgesel düzeyde yığılma ve uzmanlaşma etkileri oluşturarak üretimde ölçek ekonomilerinin kapsamını artırır. Yerel yönetimler, mobil faktörler için rekabet edebilmek amacıyla yerel kamu malları ve vergilerinin sağlanmasında daha fazla özerklik talep ederek bu avantajlardan yararlanabilir (Stegarescu, 2005). Piyasaların uluslararası entegrasyonu, esasen ölçek ekonomilerinin gerçekleştirilebilecek olması sonucunda küçüklüğün ekonomik maliyetlerini dolayısıyla merkezi otoritenin daha küçük birimlerle paylaşılmasının önündeki engelleri azaltabilecektir. Bu da küreselleşme ile yerelleşme arasında pozitif bir ilişki olduğu anlamına gelmektedir (Ermini & Santolini, 2014).

Küreselleşme ticaret ve yatırım akışlarındaki, emek hareketliliğindeki artış ve hızlı teknoloji transferleri sonucunda ayrı ulusal ekonomileri tek bir dünya ekonomisine dönüştürmektedir (Yereli, 2005). Artan ekonomik entegrasyon bir yandan bağımlılıklarda ve emtiada ve finansal akışta artışla egemen devletlerin düzenleyici kapasitelerini aşındırmakta ve ulusal hükümet politikalarının merkezileştirilmesini ya da koordinasyonunu gerektirmekte; öte yandan, küreselleşme, ülke büyüklüğünün ekonomik büyümeye sağladığı faydaları azaltmakta ve küçük yerel işletmelerin bile doğrudan uluslararası işlemlere katılmak ve merkezi pazarlardaki mobil insan gücü, şirketler ve yatırımcılar için rekabet etmek için merkezi otoriteleri bertaraf etmesine izin vermektedir (Stegarescu, 2005). Bu nedenle, ekonomik entegrasyonun mali yerelleşme üzerindeki

etkisinin nihai sonucu, artan yerel büyüme beklentileri ile daha yüksek ekonomik risk arasındaki dengeye dayanmaktadır.

Küreselleşmenin bir diğer boyutu olan politik entegrasyon açısından bakıldığında politik entegrasyonun yerelleşme düzeyi üzerinde etkisinin iki yönden ortaya çıkması beklenebilir. İlk olarak, ticaretteki ve faktör hareketlerindeki engellerin ortadan kalkması nedeniyle ekonomik entegrasyon düzeyi artacaktır. Böylece politik entegrasyon, ekonomik entegrasyonun yerelleşme üzerindeki olumlu etkisini desteklemiş olacaktır. İkincisi, entegrasyonun uluslar üstü bir kuruluşa üyelik biçiminde gerçekleşmesi durumunda eskiden merkezi yönetim tarafından yerine getirilen hizmetlerin belirli bir kısmı artık daha çok uluslar üstü kuruluş tarafından yerine getirilecek, bu da daha yüksek vergi anlamındaki yerelleşme maliyetlerini azaltacaktır. Bu bir dereceye kadar ulusal hükümetlerin sigorta fonksiyonu yerine geçen yapısal politikalar ve uyum politikaları gibi faaliyetleri içermektedir. Dolayısıyla belirli kamu mallarının uluslar üstü düzeye devredilmesiyle bu malların sunum maliyetleri azalacağı için politik entegrasyon yerelleşmeye katkı sağlayabilir (Stegarescu, 2009).

Küreselleşmenin sosyal entegrasyon boyutu açısından ise, küreselleşme ile sermaye piyasaları ve nitelikli insanlar uluslararası bir özellik kazanmakta ve üretimin büyük bir kısmı tedarik zinciri temelinde düzenlenmektedir. Bilgi teknolojisindeki gelişmelerle üretim artan bir oranda bilgi yoğun hale gelmekte ve serbestleşmektedir. Uzmanlaşmanın uluslararası kalıpları ve nitelikli insanların mobilitesi sonucunda uluslar arasındaki eşitsizlik artmaktadır. Ulus-devletler dış ekonomik şoklara açık hale gelmekte ve istihdam daha istikrarsız olmaya başlamaktadır. Küreselleşmiş piyasalar ve hesap vermekle yükümlü oldukları vatandaşlar için mümkün olan anlık bilgi akışı ulusal yönetimleri kısıtlamaktadır. Küreselleşme sonucunda nüfusun büyük kentsel alanlara hareketi ve bilgiye dayalı üretimin öneminin artması ulusal ekonomiler ve hükümetler için büyük bir zorluk oluşturmaktadır. Rekabetçi baskı yenilikçiliğe, girişimciliğe ve fiziki, maddi olmayan ve beşeri sermaye yatırımlarına artış kazandırmaktadır. Sermaye, ürün ve yüksek nitelikli işgücü piyasalarının açıklığı yönetimin tüm düzeyleri için önemli bir kısıt oluşturmaktadır. Yönetim düzeyleri arasında ekonomik faaliyetleri çekmek amacıyla oluşan rekabetin artması, yönetim düzeylerinin vergi tabanları ve oranları

üzerindeki kontrolünü sınırlandırmaktadır. Bilgi teknolojisindeki gelişmelerle de değişimin yaşanma ve yayılma hızı artmakta ve işgücü piyasaları daha yıkıcı ve istikrarsız hale gelmektedir. Ayrıca bilgi teknolojisinin yeni formları vatandaşların, yönetimlerden hesap sorma yeteneklerini artırarak ve vatandaş aktivizminin yeni biçimlerini etkinleştirerek onları güçlendirmeye de hizmet etmektedir. Bu aşağıdan yukarıya gerçekleşen hesap verebilirlik, hizmet sunumunun daha duyarlı ve etkin sağlanması ve vatandaşların kendi hükümetleriyle, özellikle de yerel yönetimlerle olan işlemlerinin maliyetlerini azaltma potansiyeline sahiptir. Bilgi teknolojisi hükümet dışı kuruluşların etkinliğini artırır ve yerel hizmet sunumuna onların da dâhil olması imkânı sunar. Bundan başka, komşu bölgelerle ilgili farkındalığın artması, yerel performans başka yerlerde oluşturulan ölçütlerle kıyaslanabileceği için, rekabet ve yeniliğin artmasını sağlayabilecektir. Sonuçta, küreselleşme sonucu oluşan baskılarla ilgili sorumlulukların bir kısmını özellikle merkezi yönetimler üstleneceği için, yerel yönetimlerin rolü merkezi hükümetler pahasına artacaktır (Boadway & Dougherty, 2018). Sosyal uyum insanların, işçilerin ve firmaların bölgeler ve ülkeler arasındaki mobilitesini canlandırarak yerel yönetimlerin, vergi tabanını kendi sınırlarına çekmek amacıyla rekabet edebilmek için daha fazla mali özerklik talep etmeleri yönünde baskı oluşturacaktır. Bunun dışında sosyal entegrasyon yerel kültürel kimliğin uluslararası homologasyon tehdidinden korunmasına olan talepleri güçlendirebilir. Bunun sonucunda yerel yönetim, bölgesel ve toplumsal sınırlarda politikalar uygulayabilmek için gücün merkezi otoriteden devredilmesini savunacaktır (Ermini & Santolini, 2014).

Küreselleşmeyle birlikte devletlerin yerini kentler ve örgütlenmiş kurumlar almakta, kentlerin ekonomik ve sosyal yaşamdaki yeri ve önemi gittikçe artmaktadır. Ancak küreselleşme ile birlikte geniş yetkilere sahip yerel yönetim alanında daralma olduğu da bir gerçektir. Bazı gelişmiş ülkelerde yerel yönetimlerin görev ve yetkilerinin merkezileştirilmesi, bu yönetimlerin harcama ve gelir kaynaklarını kısıtlamaktadır. Öte yandan küreselleşme ile birlikte yerelleşme olgusu ile gelişmekte olan ülkelerde yerel yönetimlerin önemi artmaktadır. Küçültülmeye çalışılan merkezi devletin fonksiyonlarının yerel yönetimlere doğru devredildiği görülmektedir (Bülbül, 2013).

Çalışmada bir ülkenin dünya ülkeleri ile entegrasyonunun mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla KOF Küreselleşme Endeksi (KOFGI) kullanılmıştır.¹² KOF Küreselleşme Endeksi'nde bir ülkenin küreselleşme düzeyi ekonomik, sosyal ve politik yönleriyle ölçülmektedir. Ekonomik, sosyal ve politik küreselleşmenin yasal olarak düzenlenen ve fiili olarak gerçekleşen değerlerinin ağırlıkları alınarak KOFGI oluşturulmaktadır. KOF Küreselleşme Endeksi'nin bileşenlerinden olan ekonomik küreselleşme (KOFEcGI) ticari ve mali küreselleşme alt bileşenlerinden oluşmaktadır. Fiili olarak gerçekleşen ticari küreselleşmenin hesaplanmasında mal ticareti, hizmet ticareti ve ticari ortaklık çeşitliliği; yasal olarak düzenlenen ticari küreselleşmenin hesaplanmasında ticari düzenlemeler, ticari vergiler, gümrük vergileri ve ticari sözleşmeler dikkate alınmaktadır. Fiili mali küreselleşmenin hesaplanmasında doğrudan yabancı yatırımlar, portföy yatırımları, uluslararası borç, uluslararası rezervler ve uluslararası gelir ödemeleri; yasal mali küreselleşmenin hesaplanmasında yatırım kısıtlamaları, sermaye hesabı açıklığı ve uluslararası yatırım sözleşmeleri dikkate alınmaktadır. KOF Küreselleşme Endeksi'nin bir diğer bileşeni olan sosyal küreselleşme (KOFSoGI); bireyler arası küreselleşme, bilgi küreselleşmesi ve kültürel küreselleşme alt bileşenlerinden oluşmaktadır. Fiili bireyler arası küreselleşmenin hesaplanmasında uluslararası ses trafiği, transferler, uluslararası turizm, uluslararası öğrenciler ve göç; yasal bireyler arası küreselleşmenin hesaplanmasında telefon abonelikleri, ziyaret serbestisi ve uluslararası havaalanları dikkate alınmaktadır. Fiili bilgi küreselleşmesinin hesaplanmasında kullanılan internet bant genişliği, uluslararası patentler, yüksek teknoloji ihracatı; yasal bilgi küreselleşmesinin hesaplanmasında televizyon erişimi, internet erişimi ve basın özgürlüğü dikkate alınmaktadır. Fiili kültürel küreselleşmenin hesaplanmasında kültürel malların ticareti, kişisel hizmetlerin ticareti, uluslararası markalar, McDonald's restoranları, IKEA mağazaları; yasal olarak kültürel küreselleşmenin hesaplanmasında cinsiyet eşitliği, beşeri sermaye ve insan hakları dikkate alınmaktadır. Son olarak KOF Küreselleşme Endeksi'nin bir diğer bileşeni olan politik küreselleşme (KOFPoGI) için fiili politik küreselleşme büyükelçilikler, BM barış gücü misyonları, uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ve yasal politik küreselleşme de uluslararası organizasyonlar, uluslararası anlaşmalar ve anlaşma ortağı

¹² <https://www.kof.ethz.ch/en/data/kof-time-series-database.html>, ETH Zürich, KOF Swiss Economic Institute.

çeşitliliği dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Her bir toplama düzeyi için genel endekslerin ilgili fiili ve yasal endekslerin ortalaması alınarak hesaplandığı belirtilmektedir (Gygli, Haelg, Potrafke, & Sturm, 2019).

3.1.7. Kurumsal Faktörler

Yerleşmiş ülkelerde yerel politikacılar fazla harcama yapabilmekte, bu harcamalar sonucunda kendi adlarına yarar sağlamakta ancak davranışlarının maliyetini, borçlarını ödeyememeleri durumunda merkezi yönetimin onları kurtarması nedeniyle ulusun tümüne yüklemektedirler. Yerel yönetimlerin bu anlamda bütçe kısıtlarının esnek oluşu nedeniyle temerrüde düşmelerinin sorumluluğu kamu hizmetleri, yatırım ve istihdamdaki azalışla birlikte iki nedenle merkezi yönetim politikacılarına da bağlanır. Birincisi, bu tür hizmetlerin çoğu ortaklaşa finanse edilmektedir ve seçmenler sorumlu tarafın belirlenmesinde net bir ayrıma varamayabilir. İkincisi, iflas eden belediyeyi kurtarmaya çalışarak merkezi yönetim de temerrüde düşebilir. Ancak bununla birlikte merkezi yönetim seçmenler tarafından cezalandırılabileceği için gelecekte kesin olarak kurtarma olmayacağını sözünü de veremeyecektir (Faguet, 2014, s. 8). Mali yerleşme için uygun bir ortam, alt düzey yönetimler için asgari düzeyde otonomi, haklar ve sorumluluklar için anayasal veya yasal zorunluluklarla başlayabilir. Bu tür zorunluluklara ayrıca şeffaflığın, hesap verebilirliğin ve finansal disiplinin (sıkı bütçe kısıtı) sağlanmasına yardımcı olan temel kurumsal yapıların ve uygulama prosedürlerinin sağlanması için de ihtiyaç duyulmaktadır (Smoke, 2004).

Bir ülkenin sahip olduğu yolsuzluk düzeyi, hukuk kurallarının işleyişi, yönetimin etkililiği, politik istikrar, şiddet düzeyi, hesap verebilirlik gibi kurumsal özellikler merkezi yönetimle alt düzey yönetim birimleri arasındaki ilişkide ve alt düzey yönetimlerin gerçekleştirdiği faaliyetler üzerinde etkili olmaktadır. Bu özellikler açısından daha iyi performans sergileyen ülkeler daha kaliteli bir kurumsal yapı ve yönetime sahip olmuş olacaktır. Bu durumda kamusal mal ve hizmetlerin sunumunda tüm yönetim düzeylerinde dolayısıyla alt düzey yönetimlerde de etkinlik artacaktır. Sonuçta yönetimler daha fazla kamu hizmeti sunma olanağına sahip olabileceklerdir. Daha iyi bir kurumsal yapıya sahip olan ve daha iyi işleyen bir yönetim sisteminin bulunduğu

ülkelerde vatandaşlar açısından vergiye gönüllü uyum artacak yönetim açısından da gelirlerin toplanması ile ilgili maliyetler azalacaktır. Böylece tüm yönetim düzeylerinde ve dolayısıyla alt düzey yönetimlerde de gelirlere bir artış söz konusu olabilecektir. Kısacası daha kaliteli bir kurumsal yapıya sahip olan ülkelerde mali yerelleşmenin artması beklenmektedir.

Çalışmada kurumsal faktörlerin mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek üzere Dünya Bankası'nın Dünya Çapında Yönetişim Göstergeleri (WGI) verileri kullanılmıştır.¹³ WGI, yönetimin Söz Hakkı ve Hesap Verebilirlik, Politik İstikrar ve Şiddet/ Terörizm, İdari Etkinlik, Düzenleyici Kalite, Hukuk Kuralı ve Yolsuzluğun Kontrolü olmak üzere altı boyutunun göstergelerinden oluşmaktadır. Buna göre Söz Hakkı ve Hesap Verebilirlik bir ülkenin vatandaşlarının ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve özgür bir medya ile birlikte hükümetlerinin seçimine hangi ölçüde katılabildiği ile ilgili algıları yansıtmaktadır. Politik İstikrar ve Şiddet/ Terörizm, terörizm de dâhil olmak üzere siyasi istikrarsızlık ve / veya siyasi güdümlü şiddet olasılığının algılarını ölçmektedir. İdari Etkinlik, kamu hizmetlerinin kalitesi, sivil hizmetin kalitesi ve siyasi baskılardan bağımsızlık düzeyi, politika oluşturma ve uygulama kalitesi ve hükümetin bu politikalara bağlılığının güvenilirliği ile ilgili algıları yansıtmaktadır. Düzenleyici Kalite, hükümetin, özel sektörün gelişimini mümkün kılan ve teşvik eden güvenilir politikalar ve düzenlemeler oluşturma ve uygulama becerisine ilişkin algıları yansıtmaktadır. Hukuk Kuralı, birimlerin toplum kurallarına ne kadar uyup güvendiklerinin ve özellikle sözleşme uygulamalarının kalitesi, mülkiyet hakları, polis ve mahkemelerin yanı sıra suç ve şiddet olasılığının algılarını yansıtmaktadır. Yolsuzluğun Kontrolü de hem küçük hem de büyük yolsuzluk biçimlerinin yanı sıra devletin seçkinler ve özel çıkarlar tarafından "ele geçirilmesi" de dâhil olmak üzere kamu gücünün özel kazanç için ne ölçüde kullanıldığına dair algıları yansıtmaktadır. WGI projesi özellikle yönetimle ilgili algı tabanına dayanan veri kaynaklarından oluşmaktadır. Veri kaynakları, firma ve hane halkı anketlerinin yanı sıra, çeşitli ticari işletme bilgi sağlayıcılarının, sivil toplum kuruluşlarının, birkaç çok uluslu kuruluşun ve diğer kamu sektörü kuruluşlarının subjektif değerlendirmelerini içermektedir (Kaufmann, Kraay, & Mastruzzi, 2010). WGI veri

---

¹³ www.govindicators.org

tahminleri yönetim performansında zayıftan güçlüye -2,5 ile +2,5 arasında değerler almaktadır. Çalışmada WGI' yi oluşturan altı bileşenin ortalaması alınmıştır.

3.1.8. İstikrar

İş döngüleri temel olarak merkezi yönetim bütçesi üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olmaktadır. İş döngüleri, merkezi yönetim harcamalarına olan talebin artmasına imkân tanıyabilir ve yönetimlerin gelirlerini etkileyebilir. Buna bağlı olarak işsizliğin daha yüksek olduğu dönemlerde alt düzey yönetim harcamalarının payı daha düşük olmaktadır (Stegarescu, 2009). Bu tür döngüler yerelleşmeye ve belirli kamu mallarına olan talebi de etkileyebilir (Bodman & Hodge, 2010). Dolayısıyla ekonomik istikrarsızlığın söz konusu olduğu dönemlerde ekonomide gerçekleşebilecek küçülme sonucunda alt düzey yönetimlerin mali faaliyetleri kısıtlanabilecektir. Diğer taraftan istikrarlı fiyatlarla yüksek istihdam hedefine ulaşmada birincil rolü genellikle merkezi yönetim üstlenmektedir. Alt düzey yönetimler ise konjonktür karşıtı bütçe politikalarının izlenmesinde çok daha az aktif rol oynamaktadır (Oates, 1972). Sonuç olarak ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde mali yerelleşme üzerinde doğrudan bir etki oluşması beklenmemekle birlikte istikrarsızlığın ekonomi üzerindeki etkisi dolayısıyla alt düzey yönetimlerin harcama ve gelirlerinde de bir daralma ya da istikrarın sağlanmasına yönelik politikaların daha etkili olmasını sağlayabileceği için merkezi yönetimin rolünde bir artış söz konusu olabilir.

Çalışmada ekonomik istikrarın mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla işsizlik ve enflasyon kullanılmaktadır. İşsizlik ve enflasyon ile ilgili veriler de Dünya Bankası'nın Dünya Kalkınma Göstergeleri veri tabanından alınmıştır.¹⁴ Dünya Kalkınma Göstergelerinde enflasyon tüketici fiyat endeksi ile ölçülmekte ve sabitlenmiş ya da belirli aralıklarla, yıllık gibi, değişen mal ve hizmet sepetini elde etmenin ortalama tüketiciye maliyetindeki yıllık yüzde değişim olarak tanımlanmaktadır. İşsizlik ise iş sahibi olmayan fakat istihdam için uygun olan ve iş arayan işgücü payı olarak tanımlanmaktadır.

¹⁴ <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

3.1.9. Gelir Dağılımı

Gelir dağılımında adaletin sağlanmasına yönelik yeniden dağıtıcı politika ve faaliyetler ağırlıklı olarak merkezi yönetimler tarafından gerçekleştirildiği için gelir dağılımındaki eşitsizliğin merkezileşmeyi artırması beklenmektedir. Mali yerelleşme üzerinde ise daha sınırlı bir etkiye sahip olacaktır.

Çalışmada gelir dağılımındaki eşitsizliğin mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek üzere GINI endeksi kullanılmıştır. GINI endeksi verileri Harvard Üniversitesi “Dataverse” veri tabanından alınmıştır. Buradaki Gini endekslerinden hane halkı vergi ve transferler sonrası harcanabilir gelirin karekök ölçeğinde denkleştirilmiş tahmini olarak hesaplanan Gini endeksine yer verilmiştir (Solt, 2020).

3.1.10. Katılımcı Bütçeleme

Katılımcı bütçeleme son yıllarda uygulanan en başarılı katılım araçlarından biridir ve ilk uygulanmaya başlandığından bu yana tüm dünyada giderek yaygınlaşmaktadır (Sintomer, Herzberg, & Röcke, 2008). Katılımcı bütçeleme anlayışı ile vatandaşların bütçe harcamaları ve öncelikleri ile ilgili kararlara özgür iradeleriyle doğrudan katılımı mümkün olabilmektedir. Bu anlayışın uygulanmasıyla merkezi ve yerel yönetimler daha demokratik bir yapıya sahip olabileceklerdir. Katılımcı bütçeleme ve demokrasinin gelişmesi ulusal ve bölgesel kalkınmaya destek olacaktır (Çobanoğulları & Yereli, 2017).

Katılımcı bütçeleme vatandaşların kamu kaynaklarının tahsisi ile ilgili görüşmeleri ve müzakereleri yoluyla gerçekleştirilen bir süreçtir (Wampler, 2007). Katılımcı bütçeleme ile bireyler kendi yerel bölgelerinde tanımlı bir kamu bütçesi için harcama öncelikleri ile ilgili alınan kararlarda yer almaktadır. Bu, yerleşiklerin ve toplumsal grupların harcama önceliklerini tartışması, harcama teklifleri sunması ve bunlara oy vermesinin yanı sıra yerel halkın sürecin incelenmesinde ve izlenmesinde rol alması anlamına gelmektedir (CLG, 2008). Başka bir deyişle katılımcı bütçeleme belediye düzeyinde finansal kaynakların dağılımı hususunda halkın katılımını öngörmektedir. Katılımcı bütçeleme bölgedeki katılımcı kültürün gelişimini teşvik etmek ve yerelleşmeyi desteklemek için kullanılabilir (Krenjova & Raudla, 2013).

Sonuç olarak katılımcı bütçeleme programları karar alma sürecinin yerelleşmesine katkıda bulunmaktadır (Wampler, 2007). Dolayısıyla alt düzey yönetim birimlerinin harcama ve gelirleri üzerinde etkili olmaktadır.

Çalışmada katılımcı bütçelemenin mali yerelleşme üzerindeki etkisini incelemek üzere, katılımcı bütçe uygulamasına sahip olan ülkelerin katılımcı bütçelemeyi uyguladığı yıllar için 1, uygulamadığı yıllar için 0 değerini alan bir kukla değişken kullanılmaktadır. Analizin katılımcı bütçeleme değişkeninin dâhil edildiği kısmında katılımcı bütçe uygulamasına başladığı yıl ile ilgili verilere ulaşılamayan ülkelerle katılımcı bütçeleme uygulamasına sahip olmayan ülkeler analizden çıkarılmıştır. Bu nedenle katılımcı bütçelemenin etkisinin de incelendiği eşitlikte 23 ülkenin verileri yer almaktadır.¹⁵

3.2. ANALİZ

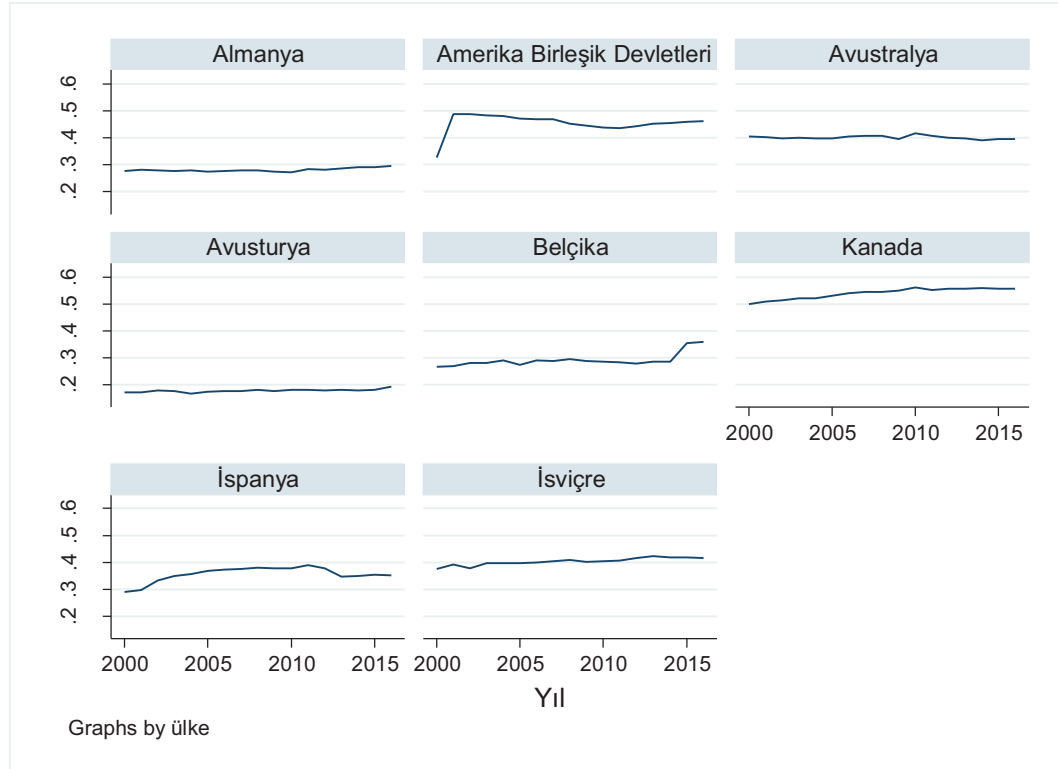
Tezde gerçekleştirilen ekonometrik analizde mali yerelleşme üzerinde etkili olabilecek faktörlerin alt düzey yönetimlerde yönetim düzeylerine göre etkilerinin farklılaşabilecek olması nedeniyle yerel yönetimler düzeyinde gerçekleşen mali yerelleşme ile merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında yer alan eyalet düzeyindeki¹⁶ yönetim birimleri için ayrı tahmin yapılmıştır. Buna göre eyalet düzeyinde mali yerelleşme için tahmin 8 OECD ülkesinin, yerel yönetimler düzeyinde ise 32 OECD ülkesinin verileri ile yapılmıştır. Bunun dışında mali yerelleşme üzerinde etkili olabilecek faktörlerden katılımcı bütçelemenin mali yerelleşme üzerindeki etkisi için, tüm ülkelerde yer alan bir uygulama olmaması ve uygulandığı ülkelerle ilgili verilere ulaşmadaki zorluklar nedeniyle katılımcı bütçeleme uygulamasına başlangıç verilerine ulaşılabilen 23 OECD ülkesinin verileri ve katılımcı bütçeleme özellikle yerel yönetimleri kapsayan bir uygulama olduğu için

¹⁵ Ülkelerin katılımcı bütçe uygulamasına başladığı yıllar ile ilgili veriler çeşitli kaynaklardan derlenmiştir.

¹⁶ IMF GFS' de eyalet yönetimlerinin merkezi yönetimlere göre alt, yerel düzeydeki kurumsal yönetim birimlerine göre üst düzeydeki yönetim birimleri olduğu ifade edilmektedir (International Monetary Fund, 2014).

yalnızca yerel düzeydeki harcama ve gelirler dikkate alınarak ayrı bir tahmin yapılmıştır.¹⁷¹⁸

Tablo 2: Eyalet Düzeyinde Harcama Yerelleşmesinin Gelişimi

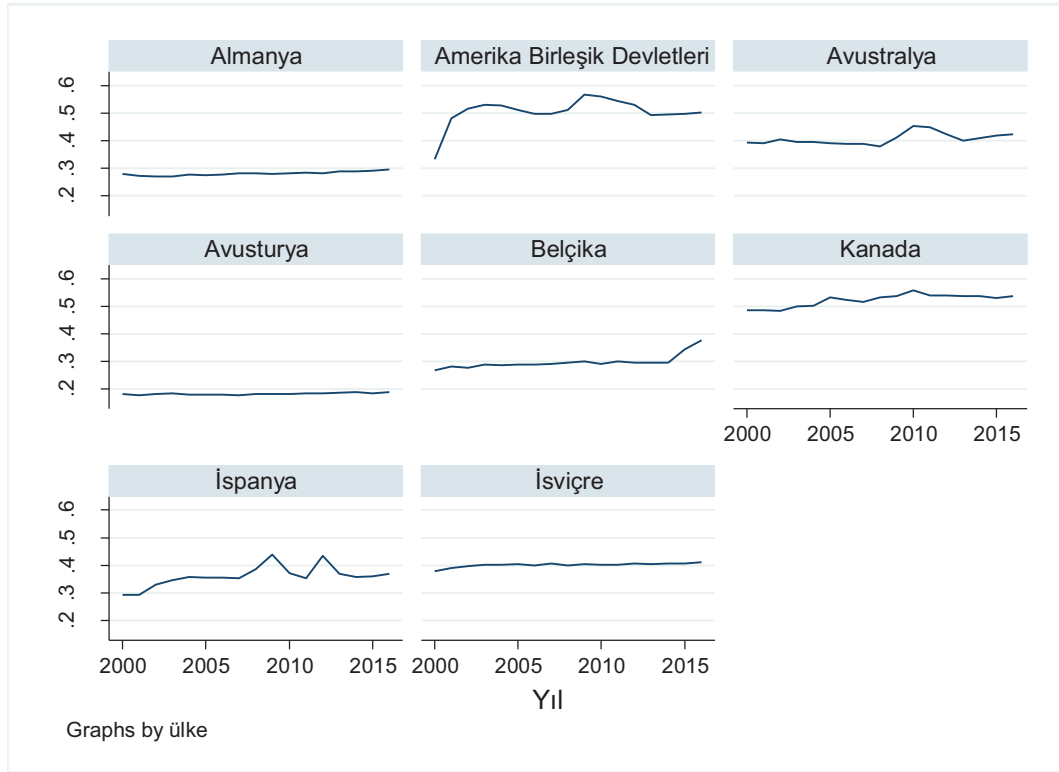

Tablo 2’de eyalet düzeyinde harcama yerelleşmesinin ve Tablo 3’te de gelir yerelleşmesinin seyri görülmektedir. Buna göre eyalet düzeyinde harcama yerelleşmesinde ABD’de incelenen dönemin başlarında Belçika’da da sonlarında bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Genel olarak harcamalar açısından eyalet düzeyinde çok büyük dalgalanmalar olmadığı ifade edilebilir. Gelirler açısından ise ABD ve İspanya’da daha dalgalı bir seyir gözlemlenmekle ve Avustralya’da 2010’da nispeten bir artış gerçekleşmiş olmakla beraber gelirler açısından da eyaletler düzeyinde çok büyük dalgalanmalar olmadığı ifade edilebilir.

¹⁷ Ülke sayıları değişkenler-özellikle mali yerelleşme- ile ilgili 2000-2016 yılları arasındaki verilerin mevcudiyetine bağlı olarak ve veri kaynaklarının ülkeler için mümkün olduğu ölçüde aynı olması amacı gözetilerek belirlenmiştir. 2000-2016 yılları da yine özellikle mali yerelleşme verilerinin daha fazla ülkeyi kapsamalarını sağlayacak biçimde mevcudiyeti gözetilerek belirlenmiştir.

¹⁸ Ülkeler ekte verilmiştir.

Tablo 3: Eyalet Düzeyinde Gelir Yerelleşmesinin Gelişimi

Tablo 4: Yerel Düzeyde Harcama Yerelleşmesinin Gelişimi

Tablo 4’te yerel düzeyde harcama yerelleşmesinin ve Tablo 5’te yerel düzeyde gelir yerelleşmesinin seyri görülmektedir. Ülkelerin yerel düzeyde harcama ve gelir payları büyük ölçüde aynı biçimde gelişme göstermektedir. Macaristan ve İrlanda’da genel olarak bir düşüş seyri gözlemlenmekle birlikte yerel düzeyde harcama ve gelir yerelleşmesinde de çok büyük dalgalanmalar olmadığı ifade edilebilir.

Tablo 5: Yerel Düzeyde Gelir Yerelleşmesinin Gelişimi

3.2.1. Yöntem

Ampirik analizlerde genellikle yatay kesit, zaman serisi ve panel olmak üzere üç çeşit veri kullanılmaktadır. Zaman serisi, değişkenlerin belirli bir zaman için aldıkları değerleri ifade etmektedir. Yatay kesit veri, değişkenlerin birimler itibariyle aynı zaman dilimi için aldığı değerlerden oluşmaktadır. Panel veri ise aynı yatay kesit birimin zaman içinde aldığı değerlerden oluşmaktadır (Gujarati & Porter, 2009). Bir ülkenin 1990-1999 yılları için dış ticaret açığı verileri zaman serisi, 50 ülkenin 1990 yılı için dış ticaret açığı verileri yatay kesit, 50 ülkenin 1990-1999 yılları için verileri panel veriye örnek verilebilir. Buna göre tezdeki analizde kullanılan veri seti panel veridir.

Her bir birimin aynı gözlem sayısına sahip olduğu paneller dengeli, farklı gözlem sayısına sahip olduğu paneller ise dengesiz panel olarak adlandırılmaktadır (Gujarati & Porter, 2009). Tezde yapılan analizde dengeli panel kullanılmıştır.¹⁹

Analizde kullanılacak modelin belirlenebilmesi için klasik doğrusal regresyon modelinin varsayımları ile ilgili ihlallerin tespit edilmesi gerekmektedir.²⁰ Klasik doğrusal modelin varsayımlarından biri regresyonda yer alan bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantının bulunmamasıdır (Gujarati & Porter, 2009). Bağımsız değişkenler arasındaki çoklu doğrusal bağlantı, çoklu doğrusal bağlantının göstergesi olarak kullanılan Varyans Enflasyon Faktörü (VIF) yardımıyla test edilmiştir.²¹

Klasik doğrusal modelin bir diğer varsayımı homoskedasitedir. Buna göre kalıntıların sabit bir varyansa sahip olması gerektiği varsayılmaktadır. Eşit varyansa sahip olmak kalıntıların homoskedastik olduğu anlamına gelmektedir (Asteriou & Hall, 2011). Heteroskedasitenin varlığının belirlenmesi amacıyla modele White testi uygulanmıştır.²²

Klasik doğrusal modelin başka bir varsayımı otokorelasyon ile ilgilidir. Klasik hata bileşeni kalıntılarında zaman içindeki tek korelasyonun panelde aynı birimin varlığından kaynaklandığı varsayılmaktadır (Baltagi, 2005). Bir başka ifade ile klasik doğrusal regresyon modelinde hata terimleri arasında otokorelasyon ya da seri korelasyon olmadığı varsayılmaktadır (Gujarati & Porter, 2009). Modelde otokorelasyon bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla ilgili modele Bhargava, Franzini ve

¹⁹ Tezde kullanılan değişkenlerden WGI değişkeninin tüm ülkeler için 2001 yılı verileri, GINI değişkeninin de Japonya ve İzlanda için 2016 verileri bulunmamaktadır. Dengesiz bir panel kavramsal olarak büyük sorunlara neden olmamakla birlikte bilgisayarda veri işleme sürecini karmaşıklaştırabilmektedir (Asteriou & Hall, 2011). Bu nedenle eksik gözlemler, WGI ve GINI değişkenlerindeki genel trendi etkilemeyecek biçimde, WGI değişkeninde 2001 yılı verileri bir önceki ve bir sonraki yıl değerlerinin ortalamasının alınması; GINI değişkeninde de Japonya ve İzlanda'nın 2016 yılı GINI değerleri için 2015 yılında gerçekleşen değerlerin aynen alınması yoluyla tamamlanarak veri setine dengeli panel niteliği kazandırılmıştır.

²⁰ Zaman serisi verilerine dayanan regresyon analizlerinde zımnin verilerin durağan olduğu varsayılmaktadır (Gujarati & Porter, 2009). Yatay kesit boyutu çok sayıda ülkeden ve zaman boyutu uzun dönemlerden oluşan makroekonomik uygulamalardaki artış durağanlık sorununun panel veri analizlerinde de dikkate alınmasını gerektirmiştir. (Asteriou & Hall, 2011). Tezde yapılan analizde birim ve dönem sayısının az olması nedeniyle değişkenlere birim kök testi yapılmamıştır.

²¹ Sonuçlar ekte yer almaktadır.

²² Bkz. White (1980). Test sonuçlarına ekte yer verilmiştir.

Narendranathan'ın Durbin Watson testi ve Baltagi-Wu'nun yerel en iyi değişmez testleri uygulanmıştır.²³

Testlerde elde edilen sonuçlara göre modelde heteroskedasite ve otokorelasyon bulunmaktadır. Bu nedenle tahminde Beck-Katz tarafından önerilen Panel Düzeltilmiş Standart Hatalar (PCSE) yöntemi²⁴ kullanılmıştır. PCSE ile birimler arası korelasyon, heteroskedasite ve otokorelasyona karşı düzeltilmiş standart hatalar elde edilebilmektedir.

3.2.2. Model

Çalışmada aşağıdaki eşitlikler Panel Düzeltilmiş Standart Hatalar (PCSE) tahmincisi ile tahmin edilmiştir²⁵:

$$MYEH_{it} = x_{it}\beta + \epsilon_{it} \quad (E.1)$$

$$MYEG_{it} = x_{it}\beta + \epsilon_{it} \quad (E.2)$$

$$MYYH_{it} = x_{it}\beta + \epsilon_{it} \quad (E.3)$$

$$MYYG_{it} = x_{it}\beta + \epsilon_{it} \quad (E.4)$$

$$MYYH_{it} = x_{it}\beta + \epsilon_{it} \quad (E.5)$$

$$MYYG_{it} = x_{it}\beta + \epsilon_{it} \quad (E.6)$$

$i = 1, \dots, m$ birim sayısını; $t = 1, \dots, T_i$; T_i panel i 'deki periyod sayısını ve ϵ_{it} de t boyunca otokorelasyonlu ya da i boyunca eş zamanlı olarak korelasyonlu olabilen kalıntıyı ifade etmektedir. $x_{it}\beta$ potansiyel olarak mali yerleşmeyi açıklayan bağımsız değişkenler setidir ve sabit terimi de içermektedir.

²³ Bkz. Franzini & Narendranathan (1982); Baltagi & Wu (1999). Sonuçlar ekte yer almaktadır.

²⁴ Bkz. Beck & Katz (1995)

²⁵ Stata'da `xtpcse` komutu ile parametrelerin OLS ya da Prais-Winsten regresyonu ile tahmin edildiği doğrusal yatay kesit zaman serisi modelleri için Panel Düzeltilmiş Standart Hata (PCSE) tahminleri hesaplanmaktadır. Burada yapılan tahminlerde parametreler Prais-Winsten regresyonu ile tahmin edilmiştir.

x_{it} ; etnik farklılaşma endeksi (EFE), yüz ölçümü, nüfus, kentleşme, ekonomik küreselleşme endeksi (KOFecGI), sosyal küreselleşme endeksi (KOFSoGI), politik küreselleşme endeksi (KOFPoGI), İnsani Gelişme Endeksi (İGE), Dünya Çapında Yönetişim Göstergeleri (WGI), enflasyon, işsizlik, GSYH ve GINI ve 23 ülke için de bu değişkenlerle birlikte katılımcı bütçeleme için oluşturulan gösterge değişkenden (KBI) oluşmaktadır. Katılımcı bütçeleme için oluşturulan gösterge değişken ilgili ülkenin katılımcı bütçeleme uyguladığı yıllar için 1, uygulamadığı yıllar için ise 0 değerini almaktadır.

Modelin bağımlı değişkeni mali yerelleşme için ise;

E.1’de MYEH: Eyalet harcamaları ile hesaplanan mali yerelleşme,

E.2’de MYEG: Eyalet gelirleri ile hesaplanan mali yerelleşme,

E.3’te ve E.5’te MYYH: Yerel yönetim harcamaları ile hesaplanan mali yerelleşme,

E.4’te ve E.6’da MYYG: Yerel yönetim gelirleri ile hesaplanan mali yerelleşme, değerlerine yer verilmiştir.

3.2.3. Sonuçlar ve Değerlendirme

3.2.3.1. Sonuçlar

Seçilen modelin belirli bir veri setine uygunluğunun genel bir ölçütü olan belirginlik katsayısı R^2 ²⁶, bağımlı değişken olarak kullanılan tüm mali yerelleşme değerleri için oldukça yüksektir, buna göre modeldeki bağımsız değişkenler mali yerelleşmedeki değişkenliği önemli ölçüde açıklamaktadır. Gözlemlenen ya da tahmin edilen regresyonun genel anlamlılığını ifade eden Wald testi²⁷ mali yerelleşme değerlerinin tümü için anlamlıdır. Buna göre de modeldeki bağımsız değişkenler mali yerelleşmeyi açıklamakta birlikte anlamlıdır.²⁸

²⁶ Bkz. Gujarati & Porter (2009)

²⁷ Bkz. Arellano (1993); White (1980)

²⁸ R^2 ve Wald testi sonuçları ile ayrıntılı tahmin sonuçları ekte verilmiştir.

3.2.3.1.1. Eyalet Harcama ve Gelir Yerelleşmesi ile İlgili Sonuçlar

E.1’ de eyalet düzeyinde yapılanmaya sahip 8 OECD ülkesinde²⁹ eyalet harcamaları ile ve E.2’de bu ülkelerin eyalet gelirleri ile hesaplanan mali yerelleşme verileri ile tahmin yapılmaktadır. Tablo 4’te eyalet harcama ve gelirleri ile hesaplanan mali yerelleşme için özet istatistikler yer almaktadır.

Tablo 6: Özet İstatistikler

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
Ülke	136	4.5	2.299758	1	8
Yıl	136	2008	4.91709	2000	2016
MYEH	136	.3631325	.1072828	.1666361	.5612946
MYEG	136	.3696976	.1106777	.1766206	.5676166
EFE	136	.3790938	.2022488	0	.578382
Yüzölçümü	136	3366327	4126662	30280	9161920
Nüfus	136	6.39e+07	9.39e+07	7184250	3.23e+08
Kentleşme	136	79.81699	9.137925	65.8	97.897
İGE	136	.8970515	.0270263	.825	.943
WGI	136	1.458176	.2442279	.7882555	1.837901
Enf	136	1.863707	1.18518	-1.143901	4.489444
İşs	136	7.379191	4.227444	2.49	26.09
GSYH	136	2.82e+12	4.61e+12	2.54e+11	1.69e+13
KOFECGI	136	75.64669	10.01894	49.18671	91.6629
KOFSoGI	136	83.1387	4.538842	67.02956	90.30289
KOFFoGI	136	90.01528	7.497552	71.38408	98.2211
GINI	136	30.32647	3.362213	25.9	38.1

Tablo 7: Tahmin Sonuçları

Variable	MYEH	MYEG
EFE	.17736737***	.18971636***
Yüzölçümü	1.221e-08***	1.627e-08***
Nüfus	1.026e-09	7.696e-10
Kentleşme	-.00119061	-.00162758*
İGE	.74355972**	.9677609***
WGI	-.07667639**	-.10502648**
Enf	-.00043404	-.00279756
İşs	-.00228801	.0011694
GSYH	-2.241e-14	-1.180e-14
KOFECGI	-.00012558	-.00138847
KOFSoGI	.00131272	.00168723
KOFFoGI	-.00491049***	-.0045505***
GINI	.00167688	-.00781095
_cons	.10418867	.25428746

legend: * p<.05; ** p<.01; *** p<.001

²⁹ Ülkeler ekte verilmiştir.

Tablo 5’te yer alan sonuçlara göre mali yerelleşmeyi eyaletler düzeyinde etnik çeşitlilik, yüz ölçümü ve insani gelişme pozitif; kurumsal faktörler ve politik küreselleşme negatif etkilemektedir. Ayrıca kentleşme eyaletlerde gelir yerelleşmesini negatif etkilemektedir.

3.2.3.1.2. Yerel Yönetim Harcama ve Gelir Yerelleşmesi ile İlgili Sonuçlar

E.3’te yerel yönetimlerin harcamalarıyla ve E.4’te yerel yönetimlerin gelirleriyle hesaplanan, 32 OECD ülkesinin³⁰ mali yerelleşme verileri ile tahmin yapılmıştır. Tablo 6’da yerel yönetim gelir ve harcamalarıyla hesaplanan mali yerelleşme değişkenleri için elde edilen özet istatistikler yer almaktadır.

Tablo 8: Özet İstatistikler

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
Ülke	544	16.5	9.241591	1	32
Yıl	544	2008	4.903488	2000	2016
MYYH	544	.2329409	.1231929	.0564264	.6581439
MYYG	544	.2444	.122037	.0631696	.661381
EFE	544	.2147622	.2195225	0	.7736
Yüzölçümü	544	719233.5	2000405	2590	9093510
Nüfus	544	2.36e+07	2.97e+07	281205	1.28e+08
Kentleşme	544	75.85663	11.70342	49.627	97.897
İGE	544	.8652831	.0506952	.655	.951
WGI	544	1.200803	.4916156	-.4631676	1.969566
Enf	544	2.738071	4.410339	-4.478103	54.91537
İşs	544	8.117408	4.215928	1.8	27.47
GSYH	544	2.09e+13	8.84e+13	1.07e+10	5.31e+14
KOFecGI	544	75.921	9.176714	49.18671	93.47424
KOFSoGI	544	81.7683	7.094188	51.46174	92.1176
KOPPoGI	544	87.48049	10.22021	52.78398	98.71107
GINI	544	30.21746	4.947776	22.4	48.5

Tablo 9: Tahmin Sonuçları

Variable	MYYH	MYYG
EFE	-.14016003***	-.10874703***
Yüzölçümü	-8.805e-09***	-9.935e-09***
Nüfus	1.736e-10	3.615e-10
Kentleşme	.00170314**	.00133909*
İGE	.01166257	-.03567908
WGI	.01397616	.02838385*
Enf	-.0002532	-.00031157
İşs	-.00188202*	.00087963
GSYH	2.232e-16***	3.744e-16***
KOFecGI	.00099618*	.00052432
KOFSoGI	-.00118424	-.00077329
KOPPoGI	-.00095188*	-.00090091
GINI	-.0050038**	-.00385477
_cons	.36499498**	.3518323*

legend: * p<.05; ** p<.01; *** p<.001

³⁰ Ülkeler ekte verilmiştir.

Yerel yönetimler düzeyinde gerçekleşen mali yerelleşme ile ilgili Tablo 7’de verilen sonuçlara göre yerel düzeyde mali yerelleşmeyi etnik farklılaşma endeksi ve yüz ölçümü negatif, kentleşme ve GSYH pozitif etkilemektedir. Yerel düzeyde harcama yerelleşmesini işsizlik, politik küreselleşme ve GINI negatif; ekonomik küreselleşme pozitif etkilemektedir. Yerel düzeyde gelir yerelleşmesini ise kurumsal faktörler (WGI) pozitif etkilemektedir.

3.2.3.1.3. Katılımcı Bütçelemenin Dâhil Edildiği Tahmin Sonuçları

E.5’te yerel düzeyde harcama yerelleşmesi ve E.6’da yerel düzeyde gelir yerelleşmesi için açıklayıcı değişkenlere katılımcı bütçeleme kuklası eklenerek 23 OECD ülkesinin mali yerelleşme verileri ile tahmin yapılmaktadır.³¹ Katılımcı bütçeleminin eklendiği değişkenlerle ilgili özet istatistikler Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 10: Özet İstatistikler

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
Ülke	391	12	6.641748	1	23
Yıl	391	2008	4.905256	2000	2016
GINI	391	30.24373	4.835341	23.5	48.5
MYXH	391	.2371955	.1033421	.057164	.5056499
MYYG	391	.2491177	.1056901	.0631696	.5333052
EFE	391	.2070773	.2001834	0	.578382
Yüzölçümü	391	948023.2	2316157	20140	9093510
Nüfus	391	2.69e+07	3.21e+07	281205	1.28e+08
Kentleşme	391	74.97559	12.39675	49.627	97.897
İGE	391	.8672558	.0449504	.728	.951
WGI	391	1.21879	.39413	.3935737	1.969566
KB	0				
Enf	391	2.366797	2.275087	-4.478103	15.40232
İşş	391	8.45532	4.100907	1.87	26.09
GSYH	391	2.77e+13	1.03e+14	1.07e+10	5.31e+14
KOFECGI	391	75.01869	8.112279	49.18671	91.6629
KOFSoGI	391	81.71433	6.077952	61.95308	91.43804
KOFFoGI	391	86.94404	10.69148	52.78398	98.71107
KBI1	391	.4398977	.4970105	0	1
KBI2	391	.5601023	.4970105	0	1

³¹ Ülkeler ekte verilmiştir.

Tablo 11: Tahmin Sonuçları

Variable	MYXH	MYYG
EFE	-.0857281*	-.06988854
YüzÖlçümü	-8.360e-09***	-9.652e-09***
Nüfus	-7.877e-11	2.280e-10
Kentleşme	.0013906	.0009606
İGE	-.04619185	-.15170362
WGI	.00926714	-.00967982
Enf	-.00027321	-.00067654
İşs	-.00204306*	.00054224
GSYH	2.816e-16***	3.735e-16***
KOFecGI	.0004675	8.545e-06
KOFSoGI	.0003098	.00025696
KOFPoGI	-.00036391	-.00021199
GINI	-.0048085***	-.00200114
KBI2	-.00419879	-.00372751
_cons	.32499944**	.38850358*

legend: * p<.05; ** p<.01; *** p<.001

Katılımcı bütçelemenin dâhil edildiği tahminde elde edilen sonuçlara göre katılımcı bütçeleme kuklası ile mali yerleşme arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.³²

3.2.3.2. Değerlendirme

Dışsallıklar, ölçek ekonomileri ve idari maliyetlerin mali yerleşme üzerindeki etkisinin değerlendirilmesinde ülke büyüklüğünü göstermek üzere kullanılan nüfus ve yüz ölçümü ile ilgili sonuçlarda; mali yerleşmenin yüz ölçümü ile yerel yönetim harcama ve gelirleri için negatif; eyalet harcama ve gelirleri için ise pozitif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Nüfus ise mali yerleşme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir. Buradan hareketle ülke büyüklüğünün eyaletler düzeyindeki yerleşmeyi pozitif etkilerken yerel düzeydeki yerleşmeyi negatif etkiliyor olmasının ölçek ekonomileri ve dışsallıkların içselleştirilmesinden sağlanacak faydaların daha büyük yönetim birimleri olan eyaletlerde yerel yönetimlere göre daha belirgin olmasından kaynaklandığı ifade edilebilir. Yerel yönetimlerde bu faydalar daha belirsiz olduğu için ya da ülke büyüklüğüne rağmen bu yönetimlerin bu faydaların sağlanacağı büyüklükte

³² $R^2 = 0.82$ 'dir ve Wald testi anlamlıdır.

olmaması nedeniyle bu tür özelliklere sahip mal ve hizmetlerin sunumunun üst düzey yönetim birimlerince sağlanması tercih ediliyor olabilir.

Çalışmada bir ülkenin ekonomik gelişmişlik düzeyini ölçmek üzere GSYH ve kalkınma düzeyini ölçmek üzere İGE değişkenleri kullanılmıştır. GSYH yerel düzeyde mali yerelleşmeyi pozitif etkilemektedir, eyalet düzeyinde ise istatistiksel olarak anlamsız bir etkiye sahiptir. GSYH'nin yerel düzeyde etkisinin nedeni temel olarak ekonomik gelişme ile birlikte yerel hizmet sunumuna olan talepteki ve yönetimlerin gelir yaratma kapasitelerini artış (Bodman & Hodge, 2010) olarak görülebilir. Gelişmişlik düzeyinin gelirle birlikte eğitim ve sağlık boyutunu da çeşitli açılardan ele alan İGE ile ilgili sonuçlara göre, İGE mali yerelleşmeyi eyaletler düzeyinde pozitif etkilemektedir. Gelişmişlik düzeyinin eyaletlerde mali yerelleşmeyi artırması öncelikli olarak eyalet biçiminde yapılanmaya sahip ülkelerde bu alanlardaki hizmetlerin merkezi yönetimle birlikte bu yönetim düzeyinde de sunuluyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bunun dışında ülkenin gelirle birlikte kalkınma ve refah düzeyinin de artırılabilmesi üst düzeyde politikalar geliştirilmesi gereğini ortaya çıkarabileceği; eyaletler gelir, karar alma, alan ya da nüfus büyüklüğü, personel niteliği gibi açılardan yerel yönetimlere göre daha geniş olanaklara sahip oldukları ve merkezi yönetimlere daha benzer nitelik taşıdıkları için eyaletlerin bu tip hizmetleri yerine getirmeleri de bu sonucun bir nedeni olabilir.

Nüfusun coğrafi dağılımının mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla kullanılan kentleşme değişkeninin yerel düzeyde mali yerelleşmeyi artırdığı ancak eyaletler düzeyinde gelir yerelleşmesinin azalmasına neden olduğu görülmektedir. Kentleşmedeki artış sonucunda yerel düzeyde mali yerelleşmedeki artış bu birimlerde kentlerin artan hizmet ihtiyacı nedeniyle yerel düzeyde sunulan mal ve hizmet talebinin artmasından kaynaklanmış olabilir. Eyalet düzeyinde ise bu birimlerde daha büyük, metropol niteliğinde kentlerin bulunması buralardaki hizmetlerin karşılanmasında merkezi yönetimin kontrol ve sorumluluğunun artmasını gerektirmiş bu da eyalet gelir payının azalmasına yol açmış olabilir. Başka bir ifade ile kentleşme sonucunda ihtiyaç duyulan hizmetlerden yerel birimlerce sunulacak olanlar bu birimler tarafından sunulurken ve bu hizmetlerin sunumu için yerel birimlerin ihtiyacı olan gelir bu birimlere

sağlanırken; kentlerdeki daha büyük ihtiyaçların bu birimlerin yer aldığı eyaletler yerine doğrudan merkezi yönetim tarafından sunumu tercih edilmiş olabilir.

Çalışmada bireylerin kamu mal ve hizmetleri ile ilgili zevk ve tercihlerindeki çeşitliliği göstermek üzere kullanılan Etnik Farklılaşma Endeksi (EFE) ile ilgili sonuçlara göre etnik çeşitliliğin daha fazla olduğu ülkelerde mali yerelleşme eyaletler düzeyinde artmakta iken yerel düzeyde azalmaktadır. Literatürde farklı etnik grupların kamu mal ve hizmetleri ile ilgili tercihlerinin de farklılaşacağı ve bu mal ve hizmetlerin yerleşmiş sunumunun sosyal refahı artıracığı ifade edilmekte ve etnik çeşitliliğin artmasının mali yerelleşmeyi artırması beklenmektedir (Oates, 1972; Wallis & Oates, 1988). Ancak etnik çeşitlilik yerel düzeyde hesaplanan mali yerelleşmeyi azaltmakla birlikte eyalet düzeyinde artırmaktadır. Bu sonuç etnik gruplara hitap edecek hizmetlerin, eğitim gibi, çoğunlukla daha büyük yönetim birimleri tarafından sunuluyor olmasından kaynaklı olabilir. Yerel yönetimlerde ise etnik grupların birbirine daha yakın olmasının hizmet setinin farklılaşması durumunda ortaya çıkarabileceği sakıncalar ya da yerel yönetimlerin kapasite olarak bu gruplara hitap edebilecek hizmetlerin sunumunda yetersiz kalmaları gibi nedenlerle bu tür hizmetler yerel yönetimler tarafından daha az sunulan hizmetler olabilir.

Küreselleşmenin ekonomik boyutunu ölçen KOFecGI yerel yönetim harcama yerelleşmesini pozitif etkilemektedir. Bu bulgu ekonomik küreselleşmenin mali yerelleşme üzerinde ölçek ekonomilerinden daha küçük birimlerde de yararlanılabilmesi sonucunda artan yerel büyüme beklentileri ile ilgili pozitif etki beklentisini (Ermini & Santolini, 2014) destekler niteliktedir. Bununla birlikte küreselleşme ile ekonomik anlamda artan rekabette yerel birimlerin yarışabilir nitelik kazanmaları gereği de yerel harcama payının artmasının bir nedeni olabilir. Politik küreselleşmeyi ölçmek üzere kullanılan KOFPoGI değişkeni ise yerel gelir payı dışında mali yerelleşmeyi negatif etkilemektedir. Küreselleşmeye genel olarak bakıldığında, yerel yönetimlerin ekonomik entegrasyonun getirilerinden yararlanma konusunda aktif rol aldıkları ancak özellikle politik entegrasyonun ülke için ortaya çıkarabileceği risklerin ortadan kaldırılmasına yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde sorumluluğun üst düzey yönetimler tarafından üstlenildiği sonucuna ulaşılabilir.

Yönetimin Söz Hakkı ve Hesap Verebilirlik, Politik İstikrar ve Şiddet/ Terörizm, İdari Etkinlik, Düzenleyici Kalite, Hukuk Kuralı ve Yolsuzluğun Kontrolü olmak üzere altı boyutunun göstergelerinden oluşan ve kurumsal faktörlerin mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek üzere kullanılan WGI değişkeninin mali yerelleşmeyi eyalet düzeyinde negatif etkilemektedir. Yerel düzeyde ise gelir yerelleşmesini pozitif etkilemektedir. Kurumsal göstergeler açısından daha iyi performans sergileyen ülkelerde eyalet düzeyinde mali yerelleşmenin azalması bu birimlerde daha fazla denetim, hesap verme sorumluluğunun daha fazla olması, yolsuzluğun daha az olması, idarenin daha etkin olması gibi nedenlerle mali faaliyetlerin daha etkin yerine getirilmesinden kaynaklı olabilir.

Ekonomik istikrarın mali yerelleşme üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla kullanılan enflasyon ve işsizlik değişkenleri için enflasyonun mali yerelleşme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı; işsizliğin ise yerel düzeyde harcama yerelleşmesini azalttığı sonucu elde edilmiştir. Buradan hareketle esasında istikrarın sağlanmasına yönelik politikaların merkezi yönetim tarafından üstlenildiği bu faktörlerin mali yerelleşmeyi bu nedenle etkilemediği yorumu yapılabilir. İşsizliğin yerel düzeydeki harcama yerelleşmesi üzerindeki etkisinin ise istikrarsızlık sonucu ekonomideki daralma nedeniyle dolaylı bir etki olarak ortaya çıktığı söylenebilir.

Çalışmada gelir dağılımının mali yerelleşme üzerindeki etkisi için kullanılan GINI endeksinin yerel düzeyde harcama yerelleşmesi ile negatif ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu durum gelirin yeniden ve daha eşit dağıtılmasındaki sorumluluğun temel olarak merkezi yönetim tarafından üstlenildiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Katılımcı bütçeleme ile ilgili sonuçlarda ise katılımcı bütçelemenin mali yerelleşme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür. Bu sonuç katılımcı bütçeleme uygulamasının henüz sonuçlara yansıtılmaya ve yaygınlığa ulaşmamış olmasından ya da katılımcı bütçeleme ile ilgili gerçekleşen bütçe değerleri yerine bir gösterge değişkeni kullanılmış olmasından kaynaklanmış olabilir.

SONUÇ

Tezde, gerçekleştirilecek olan mali yerelleşme reformlarının daha başarılı olabilmesi için bu reformlarda hangi hususların göz önünde bulundurulması gerektiği sorusuna bir cevap bulunabilmesi amacıyla görece daha gelişmiş ülkelerden oluşan OECD ülkelerinin verileri ile mali yerelleşme üzerinde belirleyici etkisi olabilecek faktörlerin mali yerelleşme ile ilişkisi ampirik olarak incelenmiştir.

Analizde elde edilen sonuçlara göre mali yerelleşme üzerinde hem eyaletler düzeyinde hem yerel düzeyde etnik çeşitlilik ve yüz ölçümü etkilidir ancak etnik çeşitlilik ve yüz ölçümü arttıkça mali yerelleşme eyaletler düzeyinde artmakta yerel düzeyde azalmaktadır. Yalnızca eyaletler düzeyinde mali yerelleşmeyi insani gelişmedeki artış artırmakta; kurumsal göstergelerdeki ve politik küreselleşme ise azaltmaktadır. Yerel düzeyde ise mali yerelleşme kentleşme ve gelir ile birlikte artmaktadır. Bunun dışında yerel düzeyde harcama yerelleşmesini işsizlik, politik küreselleşme ve gelir dağılımındaki eşitsizlik azaltmakta; ekonomik küreselleşme artırmaktadır. Kurumsal göstergeler ise yerel düzeyde gelir yerelleşmesini artırmaktadır. Eyalet düzeyinde ise kentleşme gelir yerelleşmesini azaltmaktadır. Buradan hareketle mali yerelleşme reformuna yönelik politikalarda öncelikle mali yerelleşmeyi etkileyen faktörlerin etkilerinin alt düzey yönetim birimlerinin büyüklüğüne göre farklılaşıyor olmasına dikkat edilmelidir.

Sonuçlara genel olarak bakıldığında mali yerelleşmeyi belirleyen faktörlerin etnik çeşitlilik, alan büyüklüğü, kentleşme, kurumsal kalite ve politik küreselleşme olduğu söylenebilir. Ülkenin kurumsal yapısının sağlamlığı çalışmada yolsuzluk düzeyi, hukuk kurallarının işleyişi, yönetimin etkililiği, politik istikrar, şiddet düzeyi ve hesap verebilirlik göstergeleri ile ölçülmektedir. Ülkelerin bu göstergeler açısından performansları ülkenin tüm alanlardaki politikaları ile birlikte mali yerelleşme politikaları üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Etnik yapı anlamında bünyelerinde farklı etnik grupların bulunduğu ülkelerde bu grupların etnik özelliklerine göre çeşitlenen mal ve hizmet talebine yanıt vermede eyalet düzeyinde daha başarılı olduğu ifade edilebilir. Yönetimin daha üst düzeylerinde etnik grupların bu yönetim düzeylerinden taleplerinin farklılaşması, bu grupların özellikle belirli bölgelerde toplanmaları durumunda

bölünmeye kadar gidebilecek biçimde daha fazla söz hakkına sahip olma istekleri, kamu mal ve hizmet sunumunun büyük ölçüde etnik özellikler doğrultusunda şekillendirilmesi durumunda tüm grupların aynı standartlarda hizmet alamayabileceği ya da ulusal kimliğin ve kültürel birliğin sağlanamayacağı gibi gerekçelerle harcama ve gelir sorumluluğu daha üst düzey yönetimler tarafından yerine getiriliyor olabilir. Dolayısıyla az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için mali yerelleşme politikaları geliştirilirken etnik yapı hem etnik grupların mal ve hizmet taleplerini hem de ülke bütünlüğünü ve ülke genelinde belirli bir hizmet standardının teminini sağlayacak şekilde dikkate alınmalıdır. Gelişmişlik açısından gelir düzeyindeki artış yerel yönetimlerin harcama ve gelir paylarına, insani gelişme düzeyi ise eyaletlerin harcama ve gelir paylarına olumlu bir biçimde yansımaktadır. Kentleşme ve gelirin etkisi birlikte düşünüldüğünde ise gelir düzeyi arttıkça yerel düzeyde mali yerelleşme talebinin arttığı sonucuna ulaşılabılır. Dolayısıyla az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin mali yerelleşme reformlarının öncesinde belirli bir düzeyde gelire sahip olmaları önem arz etmektedir. Ancak kalkınma konusunda daha bütüncül politikalara duyulan ihtiyaç bu konuda üst düzey yönetimlerin daha fazla sorumluluk üstlenmesiyle sonuçlanmaktadır. İnsani gelişmenin farklı yönetim düzeylerindeki farklı etkisi de daha eğitilmiş ve sağlıklı dolayısıyla daha gelişmiş ve kültürlü bir toplumun yerel hizmetlerin aksine merkezi hizmetlere talebinin artmasının bir göstergesi olabilir. Son dönemlerde ekonomik büyümenin sağlanmasında yerel birimlerin rolü artırılmaya çalışılmakta, özellikle ekonomik küreselleşmeyle artan rekabette dezavantajlı konumda olup bu rekabetten olumsuz etkilenebilecek birimlerin desteklenmesi, avantajlı konumda olan birim ya da bölgelerin bu avantajlarının değerlendirilmesi amacıyla yerel yönetimlere bu yönetimlerin ekonomik büyümeye katkılarını artıracak görev ve yetki aktarımı yapılmakta ve yerel yönetimlerden bu katkıyı sağlayacak faaliyetlerde bulunması beklenmektedir. Küreselleşme açısından az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin mali yerelleşme alanında politikalarını oluştururken ekonomik entegrasyonun olası getirisi ile politik anlamda entegrasyonun risklerini göz önünde bulundurarak bir değerlendirme yapmaları gerekir.

KAYNAKÇA

- Akdemir, T. (2010). Yönetimlerarası Görev ve Harcama Tahsisi: Teori ve Türkiye Uygulaması. F. Altuğ, Ö. Çetinkaya, & S. İpek içinde, *Mahalli İdareler Maliyesi Üzerine Yazılar* (s. 151-202). Ekin.
- Akdemir, T., & Karakurt, B. (2016). Nordik Ülkelerinde İdarelerarası Mali İlişkiler. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 127-159.
- Alexeev, M., & Mamedov, A. (2017). Factors Determining Intra-Regional Fiscal Decentralization in Russia and The US. *Russian Journal of Economics*, 425–444.
- Arellano, M. (1993). On the testing of correlated effects with panel data. *Journal of Econometrics* , 87-97.
- Aristovnik, A. (2012). Fiscal decentralization in Eastern Europe: a twenty-year perspective. *Munich Personal RePEc Archive*.
- Arney, L. E., & McNab, R. M. (2018). Expenditure Decentralization and Natural Resources. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 52-61.
- Arzaghi, M., & Balthrop, A. (2018). No Taxation, No Representation: An Investigation of the Relationship Between Natural Resources and Fiscal Decentralization. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 1234-1255.
- Arzaghi, M., & Henderson, J. V. (2005). Why Countries Are Fiscally Decentralizing. *Journal of Public Economics*, 1157–1189.
- Asteriou, D., & Hall, S. G. (2011). *Applied Econometrics*. Palgrave Macmillan.
- Bahl, R., & Nath, S. (1986). Public Expenditure Decentralization in Developing Countries. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 405–418.
- Baltagi, B. H. (2005). *Econometric Analysis of Panel Data*. John Wiley & Sons, Ltd.
- Baltagi, B. H., & Wu, P. X. (1999). Unequally Spaced Panel Data Regressions with AR (1) Disturbances. *Econometric Theory*, 814-823.

- Beck, N., & Katz, J. N. (1995). What to do (and not to do) with Time-Series Cross-Section Data. *The American Political Science Review*, 634-647.
- Benk, S., & Akdemir, T. (2004). Globalleşme ve Ekonomik Değişim. *Çimento İşveren Dergisi*, 12-27.
- Best, E., Augustyn, M., & F.Lambermont. (2011). Direct and Participatory Democracy at Grassroots Level: Levers for forging EU citizenship and identity? European Union.
- Bhargava, A., Franzini, L., & Narendranathan, W. (1982). Serial Correlation and the Fixed Effects Model. *The Review of Economic Studies*, 533-549.
- Bhattacharyya, S., Conradie, L., & Arezki, R. (2017). Resource Discovery and the Politics of Fiscal Decentralization. *Journal of Comparative Economics*.
- Bird, R. M., & Vaillancourt, F. (1998). *Fiscal Decentralization in Developing Countries* . Cambridge University Press.
- Birskyte, L. (2013). Involving citizens in public decision making: the case of participatory budgeting in Lithuania. *Financial Theory and Practice*, 383-402.
- Boadway, R., & Dougherty, S. (2018). Decentralisation in a Globalised World: Consequences and Opportunities. *OECD Working Papers on Fiscal Federalism*. OECD.
- Bodman, P., & Hodge, A. (2010). What Drives Fiscal Decentralisation? Further Assessing the Role of Income. *Fiscal Studies*, 373-404.
- Bodman, P., Ford, K., Gole, T., & Hodge, A. (2009). What Drives Fiscal Decentralisation? *Macroeconomics Research Group*.
- Buchanan, J. M. (1965). *The Public Finances*.
- Bülbül, D. (2000). Merkezden Yönetim-Yerinden Yönetim İlişkilerinde İdari ve Mali Paylaşım. *Sayıştay Dergisi*, 67-77.

- Bülbül, D. (2013). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kamu Kesimi Bütçesi Üzerine Etkileri. *International Anatolia Academic Online Journal/Social Science Journal*, 48-69.
- Bülbül, D. (2013). Yerel Yönetimlerde Yeni Bir Finansman Yöntemi: Günah Vergileri. *Vergi Sorunları Dergisi*, 166-170.
- Bülbül, D. (2018). *Yerel Yönetimler Maliyesi*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Cai, H., & Treisman, D. (2006). Did Government Decentralization Cause China's Economic Miracle? *World Politics*, 505-535.
- Canavire-Bacarreza, G., & Martinez-Vazquez, J. (2012). Reexamining the Determinants of Fiscal Decentralization: What Is The Role of Geography? *International Center for Public Policy*.
- Christensen, H. E., & Grant, B. (2016). Participatory Budgeting in Australian Local Government: An Initial Assessment and Critical Issues. *Australian Journal of Public Administration*, 457-475.
- CLG. (2008). Participatory Budgeting: A Draft National Strategy. London, England: Department for Communities and Local Government.
- Çobanoğulları, G., & Yereli, A. B. (2017). Katılımcı Demokrasi ve Bütçeleme. *Sosyoekonomi*, 109-125.
- de Mello, L. R. (2005). Globalization and Fiscal Federalism: Does Openness Constraint Subnational Budget. *Public Budgeting & Finance*, 1-14.
- de Mello, L., & Jalles, J. T. (2019). The Global Crisis And Intergovernmental Relations: Centralization Versus Decentralization 10 Years On. *Regional Studies*, 1-16.
- Department for Communities and Local Government. (2011). *Communities in the driving seat: a study of Participatory Budgeting in England*. London: Department for Communities and Local Government.
- Dias, N. (2014). Hope For Democracy 25 Years of Participatory Budgeting Worldwide. IN LOCO ASSOCIATION.

- Easterly, W., & Levine, R. (1997). Africa's Growth Tragedy: Policies and Ethnic Divisions. *The Quarterly Journal of Economics*, 1203-1250.
- Eaton, K. (2001). Decentralisation, Democratisation and Liberalisation: The History of Revenue Sharing in Argentina, 1934-1999. *Journal of Latin American Studies*, 1-28.
- Enikolopov, R., & Zhuravskaya, E. (2007). Decentralization and political institutions. *Journal of Public Economics*, 2261–2290.
- Ermini, B., & Santolini, R. (2014). Does Globalization Matter on Fiscal Decentralization? New Evidence from the OECD. *Global Economic Review*, 153-183.
- European Urban Knowledge Network. (tarih yok). <http://www.eukn.eu/eukn-research/policy-labs/public-participation-in-the-development-process/participatory-budgeting> adresinden alındı
- Faguet, J.-P. (2014). Decentralization and Governance. *World Development*, 2-13.
- Faguet, J.-P., & Sanchez, F. (2008). Decentralization's Effects on Educational Outcomes in Bolivia and Colombia. *World Development*, 1294–1316.
- Falleti, T. G. (2005). A Sequential Theory of Decentralization: Latin American Cases in Comparative Perspective. *American Political Science Review*, 327-346.
- Francés, F., Carratalá, L., & Ganuza, E. (tarih yok). 20 Years of Participatory Budgeting in Spain. *Regional Dynamics*, 275-287.
- Garrett, G., & Rodden, J. (2006). Globalization and Fiscal Decentralization. *Globalization and Self-Determination: Is the Nation-State Under Siege?*
- Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2009). *Basic Econometrics*. Mc Graw Hill.
- Gygli, S., Haelg, F., Potrafke, N., & Sturm, J.-E. (2019). The KOF Globalisation Index – revisited. *The Review of International Organizations*.
- Holcombe, R. G. (2006). *Public Sector Economics The Role of Government in the American Economy*. New Jersey: Pearson.

- Jametti, M., & Joanis, M. (2016). Electoral Competition as a Determinant of Fiscal Decentralisation. *Fiscal Studies*, 285-300.
- Jilek, M. (2018). Determinants of Fiscal Decentralization-the Recent Evidence in European Countries. *Theoretical and Practical Aspects of Public Finance*. Prague.
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2010). The Worldwide Governance Indicators : A Summary of Methodology, Data and Analytical Issues. *World Bank Policy Research Working Paper* .
- Kee, W. S. (1977). Fiscal Decentralization and Economic Development. *Public Finance Quarterly*, 79-97.
- Keleş, R., & Yavuz, F. (1983). *Yerel Yönetimler*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Klimovský, D., & Grynchuk, N. (2017). Participatory Budgeting. *Capacity Building of NAPA for Open Local Governance*. Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe (NISPAcee).
- Krenjova, J., & Raudla, R. (2013). Participatory Budgeting at the Local Level: Challenges and Opportunities for New Democracies. *Administrative Culture*, 18-46.
- Krenjova, J., & Raudla, R. (2018). Policy Diffusion at the Local Level: Participatory Budgeting in Estonia. *Urban Affairs Review*, 419-447.
- Krugman, P. R. (1993). *Geography and Trade*. MIT.
- Kyriacou, A. P., Muínelo-Gallo, L., & Roca-Sagalés, O. (2017). Regional Inequalities, Fiscal Decentralization and Government Quality. *Regional Studies*, 945-957.
- Letelier-Saavedra, L. (2005). Explaining Fiscal Decentralization. *Public Finance Review*, 155-183.
- Letelier-Saavedra, L. E., & Sáez-Lozano, J. L. (2015). Fiscal Decentralization in Specific Areas of Government: an Empirical Evaluation Using Country Panel Data. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 1344 – 1360.

- Levin, A., Lin, C.-F., & Chu, C.-S. J. (2002). Unit root tests in panel data: asymptotic and finite-sample properties. *Journal of Econometrics*, 1-24.
- Litvack, J., Ahmad, J., & Bird, R. (1998, September). Rethinking Decentralization in Developing Countries. *The World Bank Sector Studies Series*.
- Maličká, L., & Martinková, S. (2018). Fiscal Decentralization Determinants: Analysis of the EU Countries' Clustered Sample in Period 1995-2015. *Economics and Management*, 157-171.
- Manor, J. (1999). The Political Economy of Democratic Decentralization. *Directions in Development*. World Bank.
- Martinez-Vazquez, J., & Timofeev, A. (2009). Decentralization Measures Revisited. *International Studies Program Working Paper*.
- Mello, L. d., & Jalles, J. T. (2019). The Global Crisis and Intergovernmental Relations: Centralization Versus Decentralization 10 Years on. *Regional Studies*.
- Musgrave, R. A., & Musgrave, P. B. (1989). *Public Finance in Theory and Practice 5th ed.*
- Oates, W. E. (1972). *Fiscal Federalism*.
- Panizza, U. (1999). On The Determinants of Fiscal Centralization: Theory and Evidence. *Journal of Public Economics*, 97–139.
- Peacock, A. T., & Wiseman, J. (1961). *The Growth of Public Expenditure in the United Kingdom*. Princeton University Press.
- Pommerehne, W. W. (1976). Quantitative Aspects of Federalism: A Study of Six Countries. *Diskussionsbeiträge des Fachbereichs Wirtschaftswissenschaften der Universität*(74).
- Pryor, F. L. (1967). Elements of a Positive Theory of Public Expenditures. *FinanzArchiv / Public Finance Analysis*, 405-430.

- Rodden, J. (2000). Globalization and Decentralization. *Annual Meeting of the Midwest Political Science Association*.
- Rodden, J. (2004). Comparative Federalism and Decentralization: On Meaning and Measurement. *Comparative Politics*, 481-500.
- Rodrik, D. (1998). Why do More Open Economies Have Bigger Governments? *Journal of Political Economy*, 997-1032.
- Rondinelli, A. D. (1981). Government Decentralization in Comparative Perspective: Theory and Practice in Developing Countries. *International review of administrative sciences*, 133-145.
- Rondinelli, A. D. (1999). What Is Decentralization? *Decentralization Briefing Notes*. Washington: World Bank.
- Sacchi, A., & Salotti, S. (2016). A Comprehensive Analysis of Expenditure Decentralization and of the Composition of Local Public Spending. *Regional Studies*.
- Sağbaşı, İ., & Bağdigen, M. (2003). *Local Government Finance in Turkey*. Afyon: Afyon Kocatepe University Publication.
- Schneider, A. (2003). Decentralization: Conceptualization and Measurement. *Studies in Comparative International Development*, 32-56.
- Seimuskane, L. (2014). Participatory Democracy in Latvia: Limitations of the Statutes of Local Government. *Social Research*, 63-73.
- Sintomer, Y., Herzberg, C., & Allegretti, G. (2013). Participatory Budgeting Worldwide – Updated Version. *Dialog Global*.
- Sintomer, Y., Herzberg, C., & Röcke, A. (2008). Participatory Budgeting in Europe: Potentials and Challenges. *International Journal of Urban and Regional Research*, 164-178.

- Smoke, P. (2004, September 20-21). Fiscal Decentralization for Good Governance and Effective Service Delivery. *First Conference of the European and African Regional Assemblies*. Florence, Italy.
- Solt, F. (2020). Measuring Income Inequality Across Countries and Over Time: The Standardized World Income Inequality Database, Version 8.3. *Social Science Quarterly*, 07 24, 2020 tarihinde <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi:10.7910/DVN/LM4OWF> adresinden alındı
- Stegarescu, D. (2005). Decentralised Government in an Integrating World Quantitative Studies for OECD Countries. *ZEW Economic Studies*, 41-80.
- Stegarescu, D. (2009). The Effects of Economic and Political Integration on Fiscal Decentralization: Evidence from OECD Countries. *Canadian Journal of Economics*, 694-718.
- Stiglitz, J. E. (2000). *Economics of the Public Sector 3rd. ed.*
- Tanzi, V. (2000). On Fiscal Federalism: Issues to Worry About. *Conference on Fiscal Decentralization*.
- Tatoğlu, P. D. (2017). *Panel Zaman Serileri Analizi Stata Uygulamalı*. İstanbul: BETA.
- Thießen, U. (2000). Fiscal Federalism in Western European and Selected Other Countries: Centralization or Decentralization? What is Better for Economic Growth? *Discussion Papers of DIW Berlin*. Berlin: German Institute for Economic Research.
- Tiebout, C. M. (1956). A Pure Theory of Local Expenditures. *The Journal of Political Economy*, 416-424.
- Treisman, D. (2006, November). Explaining Fiscal Decentralisation: Geography, Colonial History, Economic Development and Political Institutions. *Commonwealth & Comparative Politics*, 289-325.

- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2013). Yerel Yönetimlerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Motorlu Taşıtlar Vergisi Önerisi. *Sosyoekonomi*, 87-116.
- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2014). *Mahalli İdareler Teori-Uygulama-Maliye*. Seçkin.
- UNDP. (2019). *United Nations Development Programme Human Development Reports*. UNDP: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi> adresinden alındı
- Vogt, M., Bormann, N.-C., Rügger, S., Cederman, L.-E., Hunziker, P., & Girardin, L. (2015). Integrating Data on Ethnicity, Geography, and Conflict: The Ethnic Power Relations Data Set Family. *Journal of Conflict Resolution*, 1327-42.
- Wallis, J. J., & Oates, W. E. (1988). Decentralization in the Public Sector: An Empirical Study of State and Local Government. *Fiscal Federalism: Quantitative Studies*, 5-32.
- Wampler, B. (2007). A Guide to Participatory Budgeting. *Public Sector Governance and Accountability Series*. Washington: The World Bank.
- Wasylenko, M. (1987). Fiscal Decentralization and Economic Development. *Public Budgeting & Finance*, 57-71.
- White, H. (1980). A Heteroskedasticity-Consistent Covariance Matrix Estimator and A Direct Test for Heteroskedasticity. *Econometrica*, 817-838.
- Yereli, A. B. (2005). Macroeconomic Effects of Tax Competition in Turkey. *South-East Europe Review*, 19-38.
- Yereli, A. B., & Kızıltan, M. (2014). Merkezi İdare ile Yerel İdareler Arasında Görev Paylaşımı. M. Sakal, A. Kesik, & T. Akdemir içinde, *Mali Yerinden Yönetim Teori, Kavramsal Açıklamalar ve Türkiye'ye İlişkin Değerlendirmeler* (s. 145-166). Ankara: Nobel.
- Yereli, A. B., & Ünal, M. (2014). Yerel Yönetimlerde Bütçe Hakkına Dayalı Hesap Verilebilirlik Sürecinde Denetim Mekanizmaları: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. M. Sakal, A. Kesik, & T. Akdemir içinde, *Mali Yerinden Yönetim Teori*,

Kavramsal Açıklamalar ve Türkiye'ye İlişkin Değerlendirmeler (s. 355-376).
Ankara: Nobel.

Yılmaz, A., & Ökmen, M. (2004). *Kamu Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

EK 1

Tablo 12: Ülkeler

Eyalet Harcama ve Gelirlerinin Yerelleşmesi ile Yapılan Tahminde Yer Alan Ülkeler	Yerel Yönetim Harcama ve Gelirleri ile Yapılan Tahminde Yer Alan Ülkeler	Katılımcı Bütçeleme ile Yapılan Tahminde Yer Alan Ülkeler
Almanya Amerika Birleşik Devletleri Avustralya Avusturya Belçika Kanada İspanya İsviçre	Almanya Avustralya Avusturya Belçika Birleşik Krallık Danimarka Estonya Finlandiya Fransa Hollanda Japonya Kanada Letonya Litvanya Lüksemburg Macaristan Norveç Polonya Portekiz Slovak Cumhuriyeti Slovenya Türkiye Yunanistan Çek Cumhuriyeti İrlanda İspanya İsrail İsveç İsviçre İtalya İzlanda Şili	Almanya Avustralya Belçika Birleşik Krallık Estonya Finlandiya Fransa Japonya Kanada Letonya Litvanya Norveç Polonya Portekiz Slovak Cumhuriyeti Slovenya Çek Cumhuriyeti İrlanda İspanya İsveç İtalya İzlanda Şili

Tablo 13: Çoklu Doğrusal Bağlantı için VIF Testi

Eyalet Düzeyinde Mali Yerelleşme İçin			Yerel Düzeyde Mali Yerelleşme İçin			Katılımcı Bütçeleme Tahmini İçin		
Variable	VIF	1/VIF	Variable	VIF	1/VIF	Variable	VIF	1/VIF
GSYH	347.06	0.002881	WGI	3.61	0.277244	İGE	8.50	0.117662
Nüfus	308.32	0.003243	İGE	3.56	0.280886	KOFSoGI	8.48	0.117867
GINI	40.46	0.024715	KOFSoGI	2.40	0.416315	WGI	4.23	0.236552
Yüzölçümü	33.99	0.029424	Kentleşme	2.29	0.436060	Nüfus	3.38	0.295759
KOFSoGI	22.73	0.043998	KOFecGI	2.27	0.440533	KOFecGI	3.23	0.310035
KOPPoGI	12.93	0.077369	GINI	2.25	0.444220	GSYH	3.05	0.327934
EFE	12.19	0.082048	Nüfus	1.98	0.504222	Yüzölçümü	2.94	0.339637
WGI	12.09	0.082744	GSYH	1.91	0.523935	Kentleşme	2.25	0.444887
KOFecGI	9.35	0.106954	İşs	1.82	0.550373	EFE	2.17	0.460395
İGE	8.84	0.113104	Enf	1.61	0.622030	KOPPoGI	2.09	0.477975
Kentleşme	7.00	0.142827	KOPPoGI	1.57	0.636462	GINI	1.99	0.503600
İşs	5.70	0.175435	EFE	1.56	0.640257	İşs	1.86	0.538685
Enf	1.96	0.509612	Yüzölçümü	1.53	0.654412	KBI2	1.52	0.659691
Mean VIF	63.28		Mean VIF	2.18		Enf	1.48	0.674733
						Mean VIF	3.37	

Not: Kural olarak bir değişken için VIF değerinin 10'u aşması durumunda bu değişkenin oldukça kolineer olduğu söylenmektedir (Gujarati & Porter, 2009).

Tablo 14: Heteroskedasitenin Varlığının Sınanması İçin White Testi Sonuçları

MYEH	MYEG	MYYH	MYYG	MYYH (KBI)	MYYG (KBI)
0.0602	0.0551	0.0000	0.0000	0.0000	0.0000
H ₀ : Homoskedasite					
Not: Olasılığın sıfıra eşit olması durumunda homoskedasiteyi ifade eden H ₀ hipotezi reddedilmektedir. (Gujarati & Porter, 2009)					

Tablo 15: Otokorelasyonun Varlığının Bhargava, Franzini Ve Narendranathan'ın Durbin-Watson Ve Baltagi-Wu'nun Yerel En İyi Değişmez Testleri İle Sınanması

	MYEH	MYEG	MYYH	MYYG	MYYH (KBI)	MYYG (KBI)
Bhargava vd. Durbin-Watson Testi	1.1490334	1.1126073	0.39575703	0.42673145	0.47462471	0.46705449
Baltagi-Wu Yerel En İyi Değişmez Testi	1.5908728	1.4662719	0.56653998	0.59693439	0.64217968	0.63497012
Not: Değerlerin 2'den küçük olması durumunda otokorelasyonun önemli olduğu belirtilmektedir. (Bhargava, Franzini, & Narendranathan (1982); Baltagi & Wu (1999))						

Tablo 16: Ayrıntılı Tahmin Sonuçları

Eyalet Harcamaları ile Hesaplanan Mali Yerelleşme İçin Sonuçlar						
R ² = 0,9761						
Wald testi = anlamlı						
MYEH	Panel-corrected					
	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
EFE	.1773674	.0460637	3.85	0.000	.0870843	.2676505
Yüzölçümü	1.22e-08	2.84e-09	4.29	0.000	6.63e-09	1.78e-08
Nüfus	1.03e-09	6.20e-10	1.65	0.098	-1.90e-10	2.24e-09
Kentleşme	-.0011906	.0007463	-1.60	0.111	-.0026532	.000272
İGE	.7435597	.2612552	2.85	0.004	.231509	1.25561
WGI	-.0766764	.0295146	-2.60	0.009	-.1345239	-.0188289
Enf	-.000434	.0017793	-0.24	0.807	-.0039213	.0030533
İşş	-.002288	.0016986	-1.35	0.178	-.0056172	.0010411
GSYH	-2.24e-14	1.32e-14	-1.70	0.089	-4.82e-14	3.41e-15
KOFecGI	-.0001256	.0006797	-0.18	0.853	-.0014578	.0012067
KOFSoGI	.0013127	.0023102	0.57	0.570	-.0032153	.0058407
KOFPoGI	-.0049105	.0011298	-4.35	0.000	-.0071249	-.0026961
GINI	.0016769	.0042526	0.39	0.693	-.0066581	.0100118
_cons	.1041887	.1646149	0.63	0.527	-.2184505	.4268279
rhos = .7246964 .1245112 .3647421 .8468515 .3823465 ... .7741335						
Eyalet Gelirleri ile Hesaplanan Mali Yerelleşme İçin Sonuçlar						
R ² = 0,9615						
Wald testi = anlamlı						
MYEG	Panel-corrected					
	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
EFE	.1897164	.0491696	3.86	0.000	.0933456	.2860871
Yüzölçümü	1.63e-08	3.15e-09	5.16	0.000	1.01e-08	2.24e-08
Nüfus	7.70e-10	6.41e-10	1.20	0.230	-4.87e-10	2.03e-09
Kentleşme	-.0016276	.0007737	-2.10	0.035	-.0031441	-.0001111
İGE	.9677609	.2795559	3.46	0.001	.4198414	1.51568
WGI	-.1050265	.0382249	-2.75	0.006	-.1799459	-.030107
Enf	-.0027976	.0022483	-1.24	0.213	-.0072042	.0016091
İşş	.0011694	.0020734	0.56	0.573	-.0028943	.0052331
GSYH	-1.18e-14	1.38e-14	-0.86	0.391	-3.88e-14	1.52e-14
KOFecGI	-.0013885	.0007391	-1.88	0.060	-.002837	.0000601
KOFSoGI	.0016872	.0025619	0.66	0.510	-.003334	.0067084
KOFPoGI	-.0045505	.0011563	-3.94	0.000	-.0068167	-.0022843
GINI	-.007811	.0044394	-1.76	0.078	-.016512	.00089
_cons	.2542875	.2139692	1.19	0.235	-.1650845	.6736594
rhos = .5546994 .2005308 .5984274 .8306449 .2806471 ... .5754209						
Yerel Yönetim Harcamaları ile Hesaplanan Mali Yerelleşme İçin Sonuçlar						
R ² = 0,6786						
Wald testi = anlamlı						

MYYH	Panel-corrected					
	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
EFE	-.14016	.0227614	-6.16	0.000	-.1847715	-.0955485
Yüzölçümü	-8.80e-09	1.31e-09	-6.74	0.000	-1.14e-08	-6.24e-09
Nüfus	1.74e-10	2.34e-10	0.74	0.458	-2.85e-10	6.32e-10
Kentleşme	.0017031	.000641	2.66	0.008	.0004467	.0029596
İGE	.0116626	.1251664	0.09	0.926	-.233659	.2569842
WGI	.0139762	.0109552	1.28	0.202	-.0074956	.0354479
Enf	-.0002532	.0003468	-0.73	0.465	-.0009329	.0004266
İşs	-.001882	.0007664	-2.46	0.014	-.0033841	-.0003799
GSYH	2.23e-16	4.91e-17	4.55	0.000	1.27e-16	3.19e-16
KOFECGI	.0009962	.0004228	2.36	0.018	.0001675	.0018248
KOFSoGI	-.0011842	.0006254	-1.89	0.058	-.0024101	.0000416
KOPPoGI	-.0009519	.0004195	-2.27	0.023	-.0017741	-.0001297
GINI	-.0050038	.0019157	-2.61	0.009	-.0087586	-.001249
_cons	.364995	.1214515	3.01	0.003	.1269544	.6030355
rhos = .9127128 .9370555 .94374 .9318409 .9678685 ... .9438583						

Yerel Yönetim Gelirleri İle Hesaplanan Mali Yerelleşme İçin Sonuçlar

$R^2 = 0,7629$

Wald testi = anlamlı

MYYG	Panel-corrected					
	Coef.	Std. Err.	z	P> z	[95% Conf. Interval]	
EFE	-.108747	.0269799	-4.03	0.000	-.1616268	-.0558673
Yüzölçümü	-9.93e-09	1.81e-09	-5.48	0.000	-1.35e-08	-6.38e-09
Nüfus	3.62e-10	2.05e-10	1.76	0.078	-4.10e-11	7.64e-10
Kentleşme	.0013391	.0006373	2.10	0.036	.0000901	.0025881
İGE	-.0356791	.1470856	-0.24	0.808	-.3239616	.2526034
WGI	.0283839	.012879	2.20	0.028	.0031415	.0536262
Enf	-.0003116	.0004299	-0.72	0.469	-.0011542	.0005311
İşs	.0008796	.0009424	0.93	0.351	-.0009674	.0027267
GSYH	3.74e-16	4.44e-17	8.44	0.000	2.87e-16	4.61e-16
KOFECGI	.0005243	.0005213	1.01	0.314	-.0004974	.001546
KOFSoGI	-.0007733	.000757	-1.02	0.307	-.0022571	.0007105
KOPPoGI	-.0009009	.0005253	-1.72	0.086	-.0019304	.0001286
GINI	-.0038548	.0020095	-1.92	0.055	-.0077932	.0000837
_cons	.3518323	.1515994	2.32	0.020	.0547028	.6489618
rhos = .9234612 .9319756 .9440025 .9308848 .9680027 ... .9407323						

Katılımcı Bütçeleme İle İlgili Sonuçlar: MYYH

$R^2 = 0,8216$

Wald testi = anlamlı

MYH	Panel-corrected					[95% Conf. Interval]	
	Coef.	Std. Err.	z	P> z			
EFE	-.0857281	.036308	-2.36	0.018	-.1568905	-.0145657	
YüzÖlçümü	-8.36e-09	1.82e-09	-4.58	0.000	-1.19e-08	-4.79e-09	
Nüfus	-7.88e-11	1.69e-10	-0.47	0.642	-4.10e-10	2.53e-10	
Kentleşme	.0013906	.000891	1.56	0.119	-.0003558	.003137	
İGE	-.0461919	.2243491	-0.21	0.837	-.4859081	.3935244	
WGI	.0092671	.0159197	0.58	0.560	-.0219348	.0404691	
Enf	-.0002732	.0006614	-0.41	0.680	-.0015696	.0010231	
İşş	-.0020431	.0008872	-2.30	0.021	-.003782	-.0003041	
GSYH	2.82e-16	4.87e-17	5.78	0.000	1.86e-16	3.77e-16	
KOFecGI	.0004675	.000595	0.79	0.432	-.0006987	.0016337	
KOFSoGI	.0003098	.0013024	0.24	0.812	-.0022429	.0028625	
KOFPoGI	-.0003639	.0006296	-0.58	0.563	-.001598	.0008701	
GINI	-.0048085	.0013617	-3.53	0.000	-.0074773	-.0021397	
KBI2	-.0041988	.0038758	-1.08	0.279	-.0117953	.0033977	
_cons	.3249994	.1256363	2.59	0.010	.0787568	.571242	
rhos = .910648 .9490453 .9302992 .8440373 .8212718 ... .9318037							

Katılımcı Bütçeleme İle İlgili Sonuçlar: MYYG**R² = 0,8280****Wald testi = anlamlı**

MYYG	Panel-corrected					[95% Conf. Interval]	
	Coef.	Std. Err.	z	P> z			
EFE	-.0698885	.0446291	-1.57	0.117	-.1573599	.0175829	
YüzÖlçümü	-9.65e-09	2.35e-09	-4.11	0.000	-1.43e-08	-5.04e-09	
Nüfus	2.28e-10	2.27e-10	1.00	0.316	-2.18e-10	6.74e-10	
Kentleşme	.0009606	.000854	1.12	0.261	-.0007133	.0026345	
İGE	-.1517036	.2421665	-0.63	0.531	-.6263412	.322934	
WGI	-.0096798	.0177065	-0.55	0.585	-.0443839	.0250243	
Enf	-.0006765	.000788	-0.86	0.391	-.0022211	.000868	
İşş	.0005422	.0010143	0.53	0.593	-.0014457	.0025302	
GSYH	3.73e-16	5.85e-17	6.38	0.000	2.59e-16	4.88e-16	
KOFecGI	8.54e-06	.0005964	0.01	0.989	-.0011604	.0011775	
KOFSoGI	.000257	.0013862	0.19	0.853	-.0024599	.0029738	
KOFPoGI	-.000212	.0005411	-0.39	0.695	-.0012726	.0008486	
GINI	-.0020011	.0014921	-1.34	0.180	-.0049256	.0009233	
KBI2	-.0037275	.0043125	-0.86	0.387	-.0121798	.0047248	
_cons	.3885036	.170208	2.28	0.022	.0549019	.7221052	
rhos = .9284746 .9488832 .9261958 .9090169 .6406272 ... .9367423							